ଯାହାଙ୍କ ଗାଁରେର ସଙ୍ଗିନଙ୍କୁ ପେ ମାର୍ଗ ଦେଖାଉ

ଦିଖାଇ ଦେଇ, ଯାହା ମଧ୍ୟରେ ବୁଲୁ ଥାଏ

ଅନୁସର ଦେବତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୋ ଦିଅନ୍ତି,

ତାଙ୍କର ଚରଣକମଳରେ

ଅର୍ପଣ କଲି ।

ଲେଖକ—

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦାବିଶ ଯାଉଥିଲେ ଫାଶିକି

ଯଦି କେବେ ଉତ୍କଳୀୟ ସ୍ବାଧୀ ସମ୍ରାମର ଇତିହାସ ଲେଖାହୁଏ ତେବେ ହଳଦ ବସନ୍ତର ବାହୁଡା ପଧାନଙ୍କୁ ସେ ଇଂଲଣ୍ଡର ହ୍ୟାମ୍ପଡେନ, ଇଟାଲୀର ଗାରିବାଲ୍ଡି, ଅବା ଭାରତର ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସଙ୍ଗରେହିଁ ଆସନ ମିଳିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । କାରଣ ସେହିଁ ଚଷାପୁଅ ପଦ୍ମପୁର ତାଲୁକର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପ ଜମିଦାରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମୁଣ୍ଡ ପକାଇ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କାଳ ଲଢ଼ି ଲଢ଼ି ଶେଷରେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଗାଲରେ ଚୂନକାଳି [illegible] ଗଲେ । ମାଘ ଦିନର ପାହିଁ ସୁଝା ମୁଣ୍ଡ ନିଆଁ [illegible] ସେ କିଛି ସାମାନ୍ୟ ଲୋକ ନୁହେଁ । ଏହା ଦ୍ବାରା ପଧାନଙ୍କ ପୂର୍ବ [illegible] ପାଖ ଡୋଙ୍ଗଏ ଖଣ୍ଡି ଗାଁରେ [illegible] । ମାଘ ବସ୍ତ୍ରର । ମନ୍ଦିରର ଦେବତାଙ୍କର ନୈବେଦ୍ୟ ଓ ଚଣ୍ଡ, ବଡ଼ପଣ୍ଡା ଓ ପୂଜାପଣ୍ଡା ମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣା ଅଉ ଟହଲିଆମାନଙ୍କର ଅଣ୍ଟାଭୂଞ୍ଜା ଯାଇ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତାଙ୍କର ବାଙ୍କ ଯାହା ରହଲ ତହିଁରେ ପଧାନଙ୍କର ଅଙ୍ଗ ଦିନକୁ ଦିନ ବଢି ଚାଲିଲା । ଅଶ୍ୱରର କଠୋର ତାଡନାରେ ପଧାନେ କଲବଲ ଛଟପଟ ହୋଇ ଶେଷକୁ ସେହି ଅଙ୍ଗ ଶୂନ୍ୟ ହିଜଳକୁ ବାଟ କାଟିଲେ ।

ପଦ୍ମପୁର ତାଲୁକା ପୂର୍ବେ ମଙ୍ଗରାଜ ବଂଶର ଜମିଦାରୀ ଥିଲା । ଉକ୍ତ ବଂଶର ଶେଷ ଜମିଦାର କୃଳାଙ୍ଗାର ଗଙ୍ଗାଧର ମଙ୍ଗରାଜ ବିଳାସ ବ୍ୟସନରେ ମାତ ଅନେକ ଦେଣା କରି ଋଣଶୋଧରେ ପୁନା ଥାଳୀ ପଦ୍ମପୁରତାଲୁକାକୁ ହରାଇ ବସିଲେ । ନୂତନ ଜମିଦାର ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ଅଶଦ୍ମ ନେଲେ । ମିଶ୍ର ତାଲୁକ ଦଖଲ କରିବା ସମୟରେ ପଧାନେ ପୁରୁଣା ସାତ ପୁରୁଷ ଜମିଦାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ରହି ଜମିଦାରୀ ଦଖଲରେ ବାଧା ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ନୂତନ ଜମିଦାରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପଧାନଙ୍କର ପ୍ରଥମରୁ ଅତି ନକୁଳ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା । ପଧାନଙ୍କ ଜଣେ ଭଲ ଅଣ୍ଡୁଆ ଚଉଅଣିଆ ଲୋକ ପୁଣି ତାଲୁକ ଥାନରେ ଚିହ୍ନା ହାନ କରିବରେ ପଧାନଙ୍କର ଅଜସ୍ର ଜାଣନ୍ତି, ତେଣୁ ଗଲା ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ଜମିଦାର ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ପଧାନଙ୍କ ଜାଲରେ ପକାଇ ପାରି ନ ଥିଲେ । ତହିଁରେ ପୁଣି ପଧାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମାଇନର ବୃତ୍ତି ପାଇ କଟକରେ ପଢନ୍ତି, ତୋତାମାଙ୍କ ଜମିଦାରଙ୍କ କଚେରୀ ବାଟେ ଦିବା ଆସିବା କରନ୍ତି । ଯେତେ ହେଲେ ଜଣେ ଧନୀ ଲୋକର ପୁଅ ଓ ଛମୁକରଣମାନଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥିବା ବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଅଂଗର୍ଷେ ଧଧାମାଙ୍କ ନିର୍ଭୟରେ ଗିବା ଆସିବା କରିବ, ଏହା ଗରିବଙ୍କ ମା ବାପ ମାନଙ୍କର ଧାତୁରେ ଗଳକୁ କେତେଦିନ ? ତହିଁରେ ପୁଣି ବୋଝ ଉପରେ ନଳିତା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବିକ୍ରିତା ପର, ଘୃତବତ ଘରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ ଋଣ କର ସ୍ୱମାନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ବାକିର ପାଉଣା ନଦେବା ପାଇଁ ଓ ବେଠ ବେଗାରି ନ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମତାଇବ ? ଦୋକାନ୍ତାର କଣ ନମ୍ ଦମାଇ ! ତେବେ ଜମିଦାରଙ୍କ ମନକଥା ମନରେ ଥାଏ।

ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ପଧାନନର ଉପରେ ଦାଉ ସାଧିବାକୁ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସୁଯୋଗ ମିଳିଲେ। ଗ୍ରାମର ପାଠଶାଳା ଘେନି ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଦଳାଦଳି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ତେଣୁ ପଧାନଙ୍କ ବିପକ୍ଷ ଦଳ ଜମିଦାରଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ନାରଙ୍ଗପଡ଼ା ମଧୁ ସ୍ୱାଇଁଙ୍କର କନ୍ୟା ସରସ୍ୱତୀ ଉରଫ ପିତାଙ୍କର ବିବାହ କରିବା କଥା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା। ମଧୁସ୍ୱାଇଁ ପଧାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଧନୀ ନହେଲେ କଅଣ ହେବ, ପଧାନଙ୍କ ପର ନାମଜାଦା ନୁହନ୍ତି। ଯାହାହେଉ ଦୁଇ ନୂଆଁଙ୍କର କାଳକୁ କାଳ ପଡ଼ିଲା।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସାରି ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲେ। ପଞ୍ଚ ଦଶମୀ ଦିନ ବିବାହ। ଅବଶ୍ୟ ପାଲିଙ୍କି ଛଡ଼ା ନାଚ ଶକ୍ତ୍ରୁ ସ୍ତୁହ୍ନି ପଧାନେ ବିବାହର ଆୟୋଜନରେ ଲାଗିଲେ। ବିବାହ ବ୍ରତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଉତ୍ସବ ଦେଖିଲେ ଗ୍ରାମର ଦଳାଦଳି ଭଲ ଭାବ ପାଇଲା ହୁଏ। ଏ ଜେଦରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟି ନ [illegible] ପଧାନଙ୍କର ବିପକ୍ଷ ଦଳର ବଦ୍‌ପଣ୍ଡାମାନେ ବିଦ୍ଧ କରିଥିଲେ, ପଧାନ ବାପୁଡ଼ା ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଡ଼ ହାତ ଧରି ନେହୁରା ହେବ। ମାତ୍ର ପଧାନେ ତ ତାଙ୍କ ବଥା ବାଟେ ଭୁଙ୍ଗିଲିବେ ପଛକେ ନଇଁବେ ନାହିଁ। ସେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବିଧିରକ୍ଷା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ମାଂସ ଭ... ଅଛିକି ନଅଛିକି ତାହାଂ ପ୍ରତି କୌଣସି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ କଲେ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ବଡ଼ଟଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ହାଡ଼ ଜଳ ଗଲା ଓ ପଧାନଙ୍କୁ ଭଲ କରି ପାଠେ ଦେବା ପାଇଁ ଜମିଦାରଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସେମାନେ ପରାମର୍ଶ କଲେ । ବିବାହ ଦିନ ପଧାନେ ବର ଓ ବରଯାତ୍ରୀ ନେଇ ନାରଙ୍ଗପଡ଼ାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବିବାହ ସୁରୁଖୁରୁରେ ସମାପ୍ତ ହେଲା । ବିବାହ ପରଦିନ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସହ ପଧାନେ ବିଦାୟ ହୋଇ ଆସିଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ୱଶୁର ଘରେ ରହିଲେ । ଚଉଠୀ ଓ ଷାଠ ମଙ୍ଗଳା ଭଲରେ ଭଲରେ ଶେଷ ହେଲା । ଦୁଇ ସମ୍ବନ୍ଧୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତଃକାଳର ନୂଆ ପ୍ରଥା ଅନୁସାରେ ଦିଅ ନିଅର କୌଣସି ଚୁକ୍ତି ହୋଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଇଁ ଏ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଡାଲୋରଡ ଯୌତୁକ ସଙ୍ଗରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଦାମିକା ବାଇସାଇକେଲ ଦେଇଥିଲେ । ଅଠମଙ୍ଗଳା, ସେଦିନ ଶ୍ୱଶୁର ଘରେ କେହି ଜୋଇଁଙ୍କ ମୁହଁ ଦେଖିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଫାଟିବା ପୂର୍ବରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ସାଇକେଲିରେ ଚଢ଼ି ଗ୍ରାମକୁ ବାହୁଡ଼ିଲେ । ଘର ଥୋଡ଼ ପଛରେ ଅଛିଲି । କନ୍ୟା ତ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବା କଥା ନୁହେଁ— ଛିଲି କନ୍ୟା ।

ଜଗନ୍ନାଥ ସଡ଼କରୁ ପଧାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡିଏ ଛୋଟ ମାଟି ସଡ଼କ ...ଛି, ବାଟରେ ଜମିଦାରଙ୍କ କଚେରୀ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜମିଦାରଙ୍କ କଚେରୀ ଦାଣ୍ଡରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଦୁଇଜଣ ପିଅଦା ଆସି ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଜମିଦାର ବାବୁଙ୍କର ହୁକୁମ ବୋଲି କହିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଘରେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଗା ପଞ୍ଜା ବଦଳ କର ଯିବେ ବୋଲି ଉଦ୍ଧବାନ୍ତୁ ଲୋମାନେ "ଟଙ୍କାଏ ବାଅଣ ଖୁଣି କରି ଯିବେ" ବୋଲି ଏକାଥିମ୍ ଲାଗାଇଲେ। ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବଡ଼ ଅନ୍ଧକାରେ ବାରଣ୍ଡି ଦାଣ୍ଡ ପାଖକରେ ଚେର ଦେଇ ହୁଡା ଉଡବକୁ ଗଲେ। ଜମିଦାର ଦାଣ୍ଡ ଚୌପାଢରେ ଚୌକି ଉପରେ ବସିଥିଲେ, ଓ ଅମଲ ମାନେ ତଳେ ସତରଞ୍ଜ ମଣିଣାରେ ବସି କାଗଜ ଲେଖୁଥିଲେ। ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଥମେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଜମିଦାରଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରିବାର ଦେଖି ନାଏବ ବାବୁ ନିଅଁ ବାଣ ହୋଇ ଗାଳି ଦେଲେ "ସେତେବେଳେ ହାତରେ ଟଙ୍କା ଥ। ଏତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଚୋଡ଼ନେଲେ ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏ।" ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ? ଓଳନ୍ଧ ହେଲେ ତେଜ ପ୍ରଜାମାନ ଅଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଗଲେ? ଜଣେ ପ୍ରଜା ଖୋଦ ଜମିଦାରଙ୍କର ଆଗରେ ଏପରି ଧୃଷ୍ଟତା କରିବ, ଏହା ଜମିଦାରଙ୍କର ନିତାନ୍ତ ଅସହ୍ୟ ହେଲା, ସେ କହିଲେ, "ଚୁପ୍ ରହୋ ଶାଲା।"

ପୂର୍ଣ୍ଣ-ଆପଣ ଜମିଦାର ଓ ବଡ଼ଲୋକ; ଏପରି ଶ୍ଳେଷ ଦେବା କଥା ଆପଣଙ୍କ ଉଚିତନ୍ତ?

ଏହା ଶୁଣି ଜମିଦାର ରାଗରେ ଜୋଟିପଣେ ପାଗ ଲାଲ ନାଲ ହୋଇଗଲେ ଓ କ୍ରୋଧର ଅତିଶଯ୍ୟରେ ଚୌକିରୁ ଉଠି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଗାଲରେ ଅଚ୍ଛା କରି ଦୁଇଟି ଲାତ ଦେଲେ। ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗୋରା, ପତଳା ଲୋକ, ସେ ଏ ପ୍ରହାରର ପାଇ ନହନ୍ତି, ସଙ୍ଗରେ ଜରଜର ହୋଇ ସେ ସେଠାରେ ପାଟଣ ବାନ୍ଧିଣି ପଡ଼ିଥ ଯୋଡ଼ାଏ କଥା ଜମିଦାରଙ୍କର ବେଳ ଶୁଣାକୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ। ଏ କଥା ଦେଖି ପ୍ରଥମେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖି ଝୁଲ ହୋଇଗଲା ଓ ପରକ୍ଷଣରେ ଗୁମାସ୍ତା ନାଏବ ଓ ପିଅଦାମାନେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଯେବେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଅଚ୍ଛା ଏବଂ ସୁଷ୍ଠୁ ଉତ୍ତମ ମଧ୍ୟମ ଲଦି ଦେଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇ ରାଗରେ ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ଯାହାଙ୍କୁ ଆଗରେ ପାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟାକର ବଚେଇଲେ । ଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତାଙ୍କ ହସ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଲଙ୍ଗଳ ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ପକେଇଲେ । ଏତେସ ବାଡ଼ କବାଟ ଫିଟାଇ ଚୋର ସିରସ୍ତା ଭାଙ୍ଗି ପଶ ଦ୍ରେବ୍ୟ ଏଣ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ ବୋଲି ଜୁର ଭଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଗ୍ରାମ ଚୌକିଦାର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ତଥାକଥିତ ଚୋର ମାଲ୍ ସହ ଥାନାକୁ ଚାଲାଣ କରାଗଲା ।

ପଧାନେ ଏ କାଣ୍ଡ ସମୟରେ ଘରେ ନ ଥିଲେ । ପଦା ଗାଁ ଧାନ ଅମଳ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଲୋକ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଏ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ଦେଲେ । ପଧାନେ ଘରକୁ ଆସି ସବୁ ହାଲ୍ ଚାଲ୍ ବୁଝି ଅଖିଅ ଅପିଅ ଥାନାକୁ ଗଲେ ।

ସେ ଦିନ ପୁଲିସ ସାହେବ ଥାନା ପରିଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ତେଣୁ ଚୌକିଦାର ଛାମୁକରଣ ଓ ପାଖରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଥାନା ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥିଲେ, ସାହେବ ବାହାରି ଗଲେ ଯାଇ ଏତେସ ଦଅପିବାର କଥା ।

ପଧାନେ ଯାଇ ଥାନାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପିଢ଼ାକୁ ଦେଖି କାନ୍ଦ ପକାଇଲେ । ମାଏ ପଧାନେ ପୁଅକୁ ଦମ୍ଭ ଦେଇ କହିଲେ "ବାପା କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ଦେଖାଯିବ ।

ପଧାନେ କନେଷ୍ଟବଲମାନଙ୍କର ମନା ନମାନି ଥାନା ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ହାତଯୋଡ଼ି ଅଧା ଓଡ଼ିଆ ଅଧା ହିନ୍ଦିରେ ସମସ୍ତ କଥା ସାହେବଙ୍କର ଆଗରେ କହିଲେ ଓ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସାହେବ ଯଦି ଏ କଥାର ତତ୍ତ୍ୱ ନ ନେବେ, ଆଜ ଏକ
ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀ, ପ୍ରବଳ - ପ୍ରତାପ ଜମିଦାରଙ୍କର
ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରେ ପଡ଼ି ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବଡ ଦୁଃଖ
ହୋଇ ଜଣାଇଲେ । ଏହା ଶୁଣି ସାହେବ, ଚୌକିଦାର,
ଛମୁକରଣ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଡକାଇଲେ ।
ଛମୁକରଣଙ୍କ ଠାରୁ ଏତକ ଜାଣିଲେ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ମଧ୍ୟ
ଜମିଦାର ଓ ନାଏବ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନାମରେ ଏତକ କହେ ।
ସାହେବ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣି ଶେଷରେ ମୁନ୍ସିବାବୁଙ୍କୁ
ଇଂରାଜୀରେ କହିଲେ, "ସ୍ତ୍ରୀର କଥା ସବୁ ମିଛ, କାରଣ
ଦିନ ଦଶଟା ବେଳେ ଗଡ଼େସ୍ତରେ ଏତେ ଲୋକ ଥାଇ କେହି
ସାହସ କରି ସ୍ତ୍ରୀର କରିବାକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । କେହୁ ବେଳ
ଧରୁ କାମିଙ୍କ ପିଣ୍ଡ, ବହୁଲୋକ ହାତରେ ବାଣ, ସାଇକେଲ ଦଙ୍କି
ଏଥିର ପଡ଼ୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ସ୍ତ୍ରୀର କରିବ ଏହା ମୋର
ଜମା ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନାହିଁ ।" ଏହା ପରେ ଚୌକିଦାରଙ୍କୁ
ପୁଣି ପଚାରିଲେ "ଅରେ ଏ ବାବୁଙ୍କ ସାଇକେଲ କେଉଁଠି ଥିଲା ?
ଚୌକିଦାର—"ଅଜ୍ଞା ହଜୁର, ଅମେ ଆସିଲା ବେଳେ
ଦାଣ୍ଡ ଫାଟକ ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ।" ଏହା ଶୁଣି
ସାହେବ ଠୋ ଠୋ ହୋଇ ହସି ଉଠି କହିଲେ, "ସବୁ ତ
ଶୁଣିଲ, ଅତି ଶୀଘ୍ର ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଅ, ତଦାରଖ କରି
ମୋ ପାଖରେ ପରାମର୍ଶ କରି ରିପୋର୍ଟ ଦେବ ।" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଯାମିନ୍‌ରେ ଖଲାସ ହେଲେ ଓ ସାହେବ
ବିଦା ହେବା ମାତ୍ରେ ମୁନ୍‌ସିବାବୁ ହଳଦିବସନ୍ତ ରଓନା
ହେଲେ । ସରଜମିନ୍‌ରେ ସାକ୍ଷୀ ପ୍ରମାଣ ନିଅଗଲା ।
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅନେକ ଅତି ଅତ୍ମୀୟ ଅସି ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ
କଥାମିଛ ଲଗି ଦେଇ ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରମାଣ ମିଥ୍ୟା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହେଲା । ଶେଷରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ମାତ୍ର ମାସ ବେଆଇନ ଅଟକ ରଖି ମିଥ୍ୟା ଚେଷ୍ଟର ମକଦ୍ଦମା କରିଥିବାରୁ, ଜମିଦାର, ନାଏବ, ଘମୁଚରଣ ଓ ପିଅଦାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସରକାର ତରଫରୁ ମକଦ୍ଦମା ଚାଲିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଜମିଦାରଙ୍କ ତରଫରୁ ତୁଳସୀର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ପୁଲିସ ସାହେବଙ୍କ ଜିଦ୍‌ରେ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା । ଶେଷରେ ଜମିଦାର ଓ ନାଏବଙ୍କୁ ୫୩୦୦୯ ଲେଖାଏଁ ଜରିମାନା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତିନି ମାସ ଲେଖାଏଁ ଘଣାଟେକା ହୁକୁମ ହେଲା । ଏବେ ଘମୁଚରଣେ ମିଥ୍ୟା ଏତେକ କରିଥିବାରୁ ଅଳ୍ପର ଅଧିକା ତିନିମାସ ମାମୁଁଘର ଦେଖିଲେ ।

ବେଙ୍ଗି ଉପରେ କୋରଡ଼ା

ତିନିବର୍ଷ ଧାନ ପଧାନ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ନାମରେ ଶହେ ନମ୍ବର ଫଉଜଦାରୀ ମକଦ୍ଦମା, ଅନ୍ୟ କେତେମାନଙ୍କୁ ଫିଟେଇ ଭଳି ଜମିଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସବୁ-ଥିରେ ପଧାନଙ୍କର ଜିତାପଟ ହେଲା । ଶେଷରେ ଦେଖାଗଲା ପଧାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପାଞ୍ଚହଜାର ଓ ଜମିଦାରଙ୍କ ତରଫରୁ ପ୍ରାୟ ଛଅ ହଜାର ବୋଧ ଯାଇଛି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରବେଶିକା ପରୀକ୍ଷାରେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସବୁବେଳେ ମାଲିମକଦ୍ଦମାରେ ମୁହାଁଇ ହେବାରୁ ସେ କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇ ପଢ଼ି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପଧାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଖରାପ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ସବୁବେଳେ ମାଲିମକଦ୍ଦମାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହୁବାରୁ, କୃଷିକାମ ବୁଝିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବେଳ ମିଳିଲା ନାହିଁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତା' ଉପରେ ପାଞ୍ଚହଜାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଣା ହୋଇଗଲା । ଜମିଦାର ଓ ତାଙ୍କ ଉପଯୁକ୍ତ ବେକମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାରେ ମହାଜନମାନେ ତାଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଡାଟିଦା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମାମଲା ମକଦ୍ଦମାରେ ବହୁ ଅସମୟରେ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ ଖିଅପିଅ କରିବାରୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେ ଭଙ୍ଗା ନାବକୁ ସେତେ ପ୍ରକାର ଯୋଡ଼ି ଚଳାଇବାକୁ ବସିଲେ ଧର୍ମ ଅବଳରୁ ସବୁ ପସର ପାଟି ଗଲା ।

ବୋହୂ ବର୍ଷେ ହେଲା ବାପ ଘରେ ରହୁଲାଣି । ଅସନ୍ତା ମାଘର ଦ୍ୱିତୀୟା ଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଦୁବାଷତ-ଘର ହେବାର ସ୍ଥିର ହେଲା । ବିବାହ ସମୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅପରିଜ୍ଞାତା ସେ ପ୍ରକୃତ ଗୋଟିଏ ସୁଶୀଳ ଅପରିଜ୍ଞାତା ଅର୍ଥାତ ନପଠ ଭାଳ, ତାହା ତାଙ୍କ ଗୋଡ ହାତରୁ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ । ପୁଣି ସେ ସେ ନିତାନ୍ତ ଅସୁନ୍ଦରୀ ହୋଇଥିବେ ଏହା ସେ ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ । ବିବାହ କରି ଫେରିବା ବାଟରେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେଥର ଭାଣ୍ଡ ହୋଇ ମାଲ୍ମକଦ୍ଦମା ଘରେ ପଶିଲା, ତେଣୁ ସେ କନ୍ୟା ଯେ ଗୋଟିଏ ଅଲକ୍ଷଣୀ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା କାରଣ କହନ୍ତି ପରା "ପାଦକେ ଘର, ପାଦକେ ହତଶ୍ରୀକ" । ଯାହାହେଉ ଜାତେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ବୋହୂ ଅସି ପହଞ୍ଚିଲ । ସ୍ୱାମୀଏ ଶତ୍ରୁକୁ ଚାହିଁ ଭଲ ଭାବଥୋଇ ଦେଖୁଥିଲେ ।

ବୁଢ଼ା ପଧାନଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱର ହୋଇ ଥିବାରୁ ସେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇଥିଲେ, ଜାଗର ଦିନ ସକାଳୁ ଅତି ଜ୍ୱର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ମାନଲେ ନାହିଁ ସତକୁ ଦେହ ବିଶେଷ ବଳୀୟସ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବଧିରତା ହେତୁ କେବଳ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଶଯ୍ୟାମାତ୍ର ସ୍ପର୍ଶ କରି ଅପି ପିତାଙ୍କ ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ଲାଗିଲେ ।

ସକାଳୁ ବୁଢାଙ୍କର ଚେତା ନଥିଲା । ପାହାନ୍ତିଆ ପହରକୁ ଚେତା ଆସିଲା । ବୁଢା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ବଡ ପାଟିକରି କହିଲେ, "ବାପା ! ଏପରି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଚଳିବ କିପରି ? ଆମେ ତ ଜନ୍ତୁ ଦାସୀଦାସୀ କରି ମଣିଷ ମଣିକାଞ୍ଚନରେ ସମସ୍ତ ଜଡ଼ାଇ ଦେଇ ନାହୁଁ । ଆମେ ଅନାଥ—ଅନାଥଙ୍କର ବନ୍ଧୁଙ୍କରେ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଲଗେଇ ଦେଇଛେ । ତେବେ ଚିନ୍ତାଟାଏର ରକ୍ତା କଣ ? ସେ ଯାହା କରୁ ପଛକେ ଆମ ହାତରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ବାପରେ ମନେ କରିବୁ ନାହିଁ ସେ ଅନ୍ଧ ଜଣେ ହାକିମ ହୋଇଛନ୍ତି ବା ଜମିଦାର ହୋଇଛନ୍ତି, ଧନ ଦୌଲତରେ ଭରପୂର । ଗାଡିଘୋଡ଼ା ଚଢି ବୁଲୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଭାରି ବାହାଦୁରୀ । ମାତ୍ର ତୁମ ଭୂଇଁଆ ବାହାଦୁରୀ ଏହାକୁ କହନ୍ତି ନାହିଁ । ଜୀବନର କଟେଇରେ ଉଏ କେତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହୁ ଓ କେତେ ପରିଶ୍ରମ କରି ମୁଣ୍ଡ ଟେକନ୍ତୁ, ତା କେଉଁ ମଣିଷର ପ୍ରକୃତ ମୂଲ୍ୟ ହୁଏ । ସେଠେ କେବେ ଯାହା ପଡ଼ୁ, ସବୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ତୁଲେଇବାକୁ ହେବ ।" ଏତକ ଏକା ନିଶ୍ୱାସରେ କହିଦେବାରୁ ବୁଢାଙ୍କର ଅଣନ୍ତୁସ ବଢିଲା ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ପୂର୍ବରୁ ବୁଢା, ଜମିଦାର ଓ ମହାଜନ ନଥିବା ରାଜ୍ୟକୁ ଚାଲି ଗଲେ ।

ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବିପଦରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ଭାବନା ସବୁ ଶେଷ ପାଇଲେ । ମାତା ଓ ପିତାଙ୍କର କରୁଣ ମୃତ୍ୟୁରେ ତାଙ୍କର ଚେତା ହଜିଲା ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଶେଷରେ ସେ ପିତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁଶଯ୍ୟା ଉପଦେଶ ସ୍ମରଣ କରି ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧି ପିତାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟିକ୍ରିୟା ସମାପନ କଲେ ।

ସମସ୍ତେ କହିଲେ ବୋହୂଟା ଭାରି ଅଲକ୍ଷଣୀ, ଭର୍ତ୍ତା ଡାହାଣୀ । ବଡ଼ ହେଉ ହେଉ ଘରେ ମାମଲା ପଡ଼ିଲା । ପୁଣି ଘରେ ପାଦ ଦେଉଁ ଦେଉଁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ଖାଇଲା । ଏହାପରେ ପାଖ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ପାଞ୍ଚ କଥା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପରୋକ୍ଷରେ ଶୁଣି ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଧାରଣା ମନରେ ବଦ୍ଧମୂଳ ହେଲା । ସେହିଦିନଠୁ ଡାଲୀବୋତସ୍ତି, ତର୍ଦ୍ଧରେ ପୁଣି ଏପରି ଅଲକ୍ଷଣୀ ସ୍ତ୍ରୀର ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ ଅକସ୍ମାତ୍ ଯେବେ ସେ ତାଙ୍କ ଯଗରେ ପଡ଼ୁଥିଲେ, ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଘୃଣାରେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ସେଠାରୁ ଘୁଞ୍ଚି ପିଞ୍ଚି ହୋଇ ପଳାଉଥିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ପୁଅର ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ଝୁରି ଝୁରି ଲୁଣିଆ ଅଶ୍ରୁ, ଝର ଝର ଓ କାନ୍ଦାକଟା କଲେ । ମାଏ ବୋହୂର ଗ୍ରହ ପଡ଼ୁଥିଲା ପୁଅର ସବୁ ଲେଉଟିଲା ।

ପିତାଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କହୁ ଜମିବାଡ଼ି ବିକାବିକି କରି ସମସ୍ତ ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିଦେବେ ବୋଲି ସ୍ଥିର କଲେ । ସେ ବିଚାରିଥିଲେ ତାଙ୍କର ଏପରି ବିପଦ ଦେଖି ଉତ୍ତମର୍ଣ୍ଣମାନେ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୟା କରି ମୂଳେ ମୂଳେ ବା ନାମ ମାତ୍ର କିଛି ସୁଧ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ରେହାଇ କରିଦେବେ ମାତ୍ର ଶେଷରେ ଦେଖିଲେ "ଧନସ୍ୟ କରୁଣା ନାସ୍ତି । ସେ ମାତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପରାମର୍ଶ କରି ଗାଈଗୋରୁ ଓ ଗୃହର ଯେତେକ ଜିନିଷ ପତ୍ର ଓ ଜମି ବାଡ଼ି ବିକି ସମସ୍ତ ଦେଣା ପରିଶୋଧ କରିଦେଲେ । ଶେଷରେ ରହିଲା ଘରବାଡ଼ି ଓ ଦୁଇ ମାଣ ଜଳ ଜମି । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜମିରେ ଲୁଗ ବୁଣିଲେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଲଗାଇ ଖଣ୍ଡିଏ ମୁକଦ୍ଦମା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କଟକ 'ପ୍ଲିଡର୍‌ଗଣେ ଜମିଦାରଙ୍କର ଶରଣାପନ୍ନ ହେବାରୁ ଅନେକ ଲୋକ ଆସି ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ ମାତ୍ର ତହିଁରେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ମଜିଲେ ନାହିଁ ।

କଟକ ଆସି ସେ ମୁକଦ୍ଦମା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଶେଷରେ ପାଠୁଆ ବେପାରର ମୂଳ ଉପ୍ତିବନ୍ଧ, ପ୍ରାଇଭେଟ୍ ଟିଉସନ୍ ଦୁଇଖଣ୍ଡି ଯୋଗାଡ଼ କଲେ । ଏହିକର କଷ୍ଟ ଖରଚ ଚଳାଇ ମା'ଙ୍କ ନିକଟକୁ ନିୟମିତ ରୂପେ ମାସିକ ୨୦୯ କରି ପଠାଇଲେ ।

ଦୁଃଖେ ସୁଖେ ଛଅ ସାତ ମାସ କଟିଗଲା । ଦିନେ ସେ ଗାଧୋଇ ବସି ଖାଇବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ଏହି ସମୟରେ ଗାଁରୁ ବାଦୋଇ ବାରିକ ଆସି କହିଲା ଯେ ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଜମିଦାର ନମ୍ବ୍ରୁ ଛାପାରେ ତାଙ୍କ ନାଁରେ ଖଜଣା ନାଲିଶ କରି, ଘରବାଡ଼ି ଓ ହେଉଁ ଜମି ୧ ମାଣ ଥିଲା ତାକୁ ନିଲାମ କରି ସେ ଦିନ କଲଟେଷ୍ଟ ମିଅଦା ଆଣି ଘରବାଡ଼ି ଓ ଜମି ଦଖଲ ନେଲେ । ବୁଢ଼ୀ ଓ ବୋହୂ ତାଙ୍କ ଭାଗବତ ଘର ପୁର୍ଣ୍ଣରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦାଢ଼ ଓ ବଡ଼ବାଗ୍ସା ଯେତେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜମିଦାରଙ୍କ ଭୟରେ ଆଶ୍ରୟ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଏକଥା ଶୁଣି ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ଛାତି ଫାଟିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସେ ବୁକୁବାନ୍ଧି ସହିଥିଲେ ଓ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ସହି ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମାତ୍ର ଅନ୍ଧ ବାହୁଡ଼ା ପଧାନଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ବୋହୂ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୁଣୀ ପରି ଭାଗବତ ଘର ଗୁଳିଅରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ଏହା ନିତାନ୍ତ ଅସହ୍ୟ, ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ସେ ଏ ଘୋର ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଯି ବ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତେବେ ସେ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ ଏବେ ଜଣ୍ଡି ନେଇ କୌଣସି ଝଙ୍କାରେ
ହେଲୁ ନାଏବ ବାବୁଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡ ଭରି, ନଚେତ୍ ଯାଇ ଥାନାରେ
ନିଜଙ୍କ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । ଏହି ସମୟରେ ତାହାଙ୍କର
ଜଣା ହୋଇଥିବା ସୁଧାବୃଷ୍ଟ ଯୁଗଳମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କର ଛବି ଉପରେ
ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ସେ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ଧୋଇସାରି ସେ
ଯୁଗଳଙ୍କର ପାଦତଳେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ
ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି କହୁଥିବେ,
'ହେ ଦୁଃଖୀର ଦେବତା, ତୁମ ମନରେ କଣ ଏହିଆ ଥିଲା ?'
ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ହୋଇ ଲୁହ ଛୁଟିବାକୁ ଲାଗିଲା ।
ଥରେ ଲୁହ ବହି ଯିବାରୁ, ତାଙ୍କ ବୁକୁ ଭାର କିଛି ଲଘୁ
ହେବାରୁ ସେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଶେଷରେ ସ୍ଥିର କଲେ ଯେ
ସେ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ କାହାକୁ, ତାଙ୍କ ବାପ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେବେ
ଓ ମାଆଙ୍କ ପାଖରେ ଆଣି ନିଜ ନିକଟରେ ରଖିବେ । ଆଉ ହୁଲ-
ଚକ୍ର ଗ୍ରାମ ସଙ୍ଗରେ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରଖିବେ ନାହିଁ । ଆଉ
ଖୋଜିବେ କଅଣ ? ଭୋର ପାଖରେ ଗ୍ରାମକୁ ଗଲେ । ଅଳ୍ପ
ଦିନ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଚାପରେ ବାହାର ଯିବାକୁ ତାଙ୍କ ଲଜ୍ଜା ବୋଧ
ହେଲା । ବାଡ଼ବାଟେ ଯାଇ ସ୍ୱଗୃହ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ମାଆକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଗାଈବଚ୍ଛର ପରି ଚଇଁ ଚଇଁ
ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ପୁଅକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇ
ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଇ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ
"ବାପଟି ମୋର ! ସୁନାଟି ମୋର ! ତୁମ ହୁଅ, ନୁ ଏପରି
ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ କଅଣ ହେବ ? ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ରଜାଙ୍କ ଭଳି
ସେବକ ପଦ କର୍ମ ଅବେଳକୁ ପର ଘରେ ପୋଇଲା ହୋଇ
ଥିଲେ, ନଳ ରଜା ପୁଣି ଦିନେ ତ ଘୋଡ଼ା ଘାସ କାଟିଥିଲେ ।
ଏବଥି ପାଇଁ ଲଜ୍ଜା କଅଣ ? ନିଜର ଅଶାନ୍ତିରେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନିଘଟତବେଳେ ଯାହା ଘଟିବ ତାକୁ ଅଉ ବଳ ତାହାର ?
'ଯାହା ଲେଖିବେ ସାଇଁ, ତା ତାହାର ହାତରେ ନାହିଁ ।' ଏଣିକି
ତ ଉପାୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଧୀର ସ୍ଥିର ହୋଇ ତା କରିବା
ଦରକାର । ଅହା, ମୋ ଧନ ମୁହଁ ଶୁଖି କରି କଳାକାଠ ପଡ଼ି
ଯାଉଛି । ରଙ୍ଗାବତୀ ହୋଇଛି, ଗୁଳ ନୁ ଅଗ ଟିକିଏ ଖାଇ
ଦେ, ପରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା ।" ବୁଢ଼ୀ ଅନେକ ବଳାଇବାରୁ
ସେ କିଛି ଖାଇଲେ । ସେତେବେଳେ ଭଡ଼ାଳ ତାଙ୍କ ବାପ ଘରକୁ
ପଠାଇଦେଇ ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବସିଲେ । ଯିବା କଥା
କହିବାରୁ ବୁଢ଼ୀ ହାତେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକେଇ କହିଲେ,
"ଛି, ଛି, । ମୁଁ ଏ ବୟସରେ କୁଆଡେ ଯିବି ? ନା,
ନା, ସେ କଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଧନେ ପୁଣି ଏ
ଅନ୍ଧାର ରାତ ପାହୁ ଯିବ । ଭଗବାନ ଶୀଘ୍ର ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ । ମୁଁ
ସେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଏହି କୁଡ଼ିଆରେ ପଡ଼ି
ରହିବି ତୁ ଯାଇ ଯା, ଛୁଟିରେ ମୋ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା
କର ଜେ ଚଅଣି ମକଦମା କରିବୁ ବୋଲି କହୁଥିଲୁ ପରା, କର ।
ଏତେ ଅନ୍ଧାର ଭ ଏତେ ଅଳ୍ପ ଏହା ଦୁନିଆର ଲୋକ । ଆଉ
ଚୋରଠାରୁ କରିବ ପୁଣି 'ଧନେ ସୁଦିନ ଦିନ ଆସିବ ।"
ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଅନେକ ଭାବିଥିଲେ ତାଙ୍କ ମା ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ
କାନ୍ଦାକଟା କରୁଥିବେ ମାତ୍ର ଅଭ ମା'ଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏପରି ଦୃଢ଼ତା
ବ୍ୟଞ୍ଜକ ଅଶ୍ୱାସନା ବାଣୀ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନରେ ପୁଣି ଦମ୍ଭ
ବାନ୍ଧିଲେ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଧାରଣା ଥିଲା ଯେ ଏପରି ଘୋର
ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ପୁଅ କଷ୍ଟରୁ ବୋହୁକୁ କୁଳପତି ବୋଧଶୋଧ
କରି କହିବ । ମାତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ସୁଦ୍ଧା
କଲେ ନାହିଁ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାତ ଦୂରର କଥା ମାତ୍ର
କାରଣ ସେହି ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରୁ ଭଡ଼ାଳ ଗ୍ରାଭବରେ -

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କୁଳବଜ ପରେ ନିଲାମ ରଦ୍ଦ ହେବା ପାଇଁ ସେ ମକଦମା ଦାଏରେ କଲେ । କର୍ମଦାରଙ୍କ ପ୍ରତାରଣାରେ ତାଙ୍କର ଯଥା ସର୍ବସ୍ୱ ଲୋକମାନେ ଅଧି ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଘାତ ଦେଇ ଦେଲେ । ମକଦ୍ଦମା ଡ଼ିସ୍‌ମିସ୍ ହେଲା । ସେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଅପିଲ୍ ଦାଏର କଲେ । ତତ୍ପରେ ଉଚ୍ଚ ଅଦାଲତର ରାୟ ବାହାରିଲା । ସେ ଦିନର ତାଙ୍କ ମନର ଅବସ୍ଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଅନୁମାନ କରିବାହିଁ ସହଜ ।

ଯେଣେ ଇଚ୍ଛା ତେଣେ ଯା’ କର୍ମ ଘେନି ଛୁଟୁଥା’

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ଉପର ଅଦାଲତରେ ନ୍ୟାୟବିଚାର ଜୟ ହେବ । ସେ ମକଦମାରେ ଜିତିବେ । ମାତ୍ର ସେ ଯେତେବେଳେ ଏ ଦୁଃସମ୍ବାଦ ପାଇଲେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଝିମିଝିମି ହୋଇଗଲା ଓ ପେଟ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ହୁଳା ଉଠିଲା । ସେ ବସାରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁ ଲୋତକ ଥିଲା । ଜନଗହଳ ଓ କୋଳାହଳ-ମୁଖର ରାଜପଥର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର କ୍ଳାନ୍ତ ଚରଣକୁ ଥାପି ଜୀବନର ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯାତ୍ରାରେ ପ୍ରଥମେ ଚାଲିଲେ, ସେତେବେବେଳେ ତାଙ୍କର ବକ୍ଷ ପିଞ୍ଜର କମ୍ପିତ କରି ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ଓ ଉଷ୍ଣଶ୍ୱାସ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଗୋପାଳପୁର ଛାଡ଼ି ଅନ୍ଧ ଚେଇଁ ଅଦୃଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ବଳରେ ଚାଲିଚାଲି ହୋଇ ଯାଜପୁର ମହାନଦୀ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ସେଠାରେ ଅନେକ ସମୟ ବସି ରହିଲେ । ଦିବାନ ମାର୍ତ୍ତଣ୍ଡ ପଶ୍ଚିମାକାଶ କୁଙ୍କୁମ ରାଗରେ ରଞ୍ଜିତ କରି-ଅସ୍ତଗିରି ପଛରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ । ଶରତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମହାନଦୀର ଦୃଶ୍ୟ ଅତି ମନୋହର । ଶରତ୍ ଋଷିଙ୍କର ଶୁଭ୍ରମେଘ ଖଣ୍ଡମାନ, ଘନ ନୀଳର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତରଙ୍ଗମାନଙ୍କର କଳ କୂଜନ, ନଭ ଭେଦୀ ପବନରେ ଗର୍ଜ୍ଜି ମର୍ମର ଛନ୍ଦବଦ୍ଧ ଓ ଛଡଣଟେଡ଼ ନାଉରିମାନଙ୍କର କଣ୍ଠ ନିର୍ଗ ତୁଳସୀ ଦାସଙ୍କର ଦୂଅ, ଏମାନେ କେହି ହେଲେ ତାଙ୍କ ଜ୍ୱାଳାମୟ ହୃଦୟକୁ ଶୀତଳ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେଥିରେ ନଦୀ ମହାନଦୀର କୂଳ ବଳରେ ଶରକାଳ ପାଇଁ ଅଶ୍ରୁ ନେଇ ଟୋଳି ଛାଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ଏ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁରେ ବୃଦ୍ଧ ମାଅଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କଅଣ ହେବ ? ଦୁଃଖିନୀ, ସ୍ୱାମୀ ଦମତ୍ତମାନ ସଂସ୍ରବ ଶେଷରେ ରହିବା ବାସ ଜଣ୍ଡିତ ହବ୍ରବ ·ଦେବଳ ତାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ବସି ରହିଛନ୍ତି । ନାଁ ନାଁ ସେ ଅଶ୍ରୁ ନ୍ତିଣା କର ଗାଇବେ ନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁ ଶେଯରେ ପିତାଙ୍କ ଉପଦେଶ ମାତାଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦବାଣୀ ତାଙ୍କର ମନରେ ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅଗ୍ରସର ହୋ ଭୂକୁଚାଣ କଟିପଡ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଗ୍ରାମରେ ତାହା ପାଖରେ ମୁହଁ ଦେଖାଇବାକୁ କୁଣ୍ଠା ବୋଧ କଲେ । ଏ ଦାରୁଣ ସମ୍ବାଦ ଓ ମାତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇବାକୁ ହେବ । କଟକ ଷ୍ଟେସନକୁ ତାଙ୍କ ଗାଁ ଲୋକେ ଆସିଥିବେ, ତାହା ହାତରେ ଖବର ପଠାଇବେ ବୋଲି ସ୍ୱଡ଼ ସେ ଷ୍ଟେସନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କର ଗାଁ ପାଖ ପଦାଶାହିରୁ ଜଣ ବାଳକ ଲୋକ କଲିକତା ଯାଉଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ଦିନୁ ନ ବୁଝ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କଲିକତା ଚାଲିଗଲେ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବୋଧ ଦୋଷପଦର ପାଥ ପାଖକୁ ଚିଠିଏ ଲେଖି ଦେଲେ । ଔଷଧୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଚୋଟି ବୋଝ କଳରେ କଣ୍ଠିଏ ଭୁଲ ସମ୍ବାଦ ଡାକ ପଡ଼ିଲେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ମାଣିକର ଯାପକୁ ଗ୍ରାହ୍ୟ କାଟିଏ ହେବା ଏହି ବଳକୁ । ଉପକାରିତାର ଅପୃତା ମିଳିବାର ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେ ଦେନ ଚେଳେ ମାଆଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବନ୍ଦନା ଗାଇ ତୋଟପଡ଼ୁଏ ଅଶ୍ରୁ ଝରେ । ତତ ମାନବର ସେ ଧରକୁ ତତ୍ତ୍ୱ ହେବା ଠୋକ ବିନି ନିଜ ଟାଣେର ନିଷ୍ଠୁର । ବନ୍ଧୁ ଧନଗରର ତାର ନେନ ଉତ୍ସାହ ହେଲେ ଯେ ସେ - ବଳିଦେଖାରେ ପୃଥିବୀରୁ ଦୁରନ ପଣ୍ଡ ରଡୁଲେ ତାଙ୍କ ପାଦରେ ବଳ ବ୍ରହ୍ମ ପଡ଼ିଲା ଛି ଥିଲା । ତା ପରେ ସେ ଶାଳୁ ପାଇ ତାଙ୍କର କଥା ମାନଙ୍କୁ ମୃଦୁ ଭାବ କହିଲେ । ମନୁଷ୍ୟ ଭାବନା ଭରେ ଯେ ତାଳି ମାଣ ଦ୍ୟୋତ କରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତୀଭି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କର ଏ ସଙ୍କଳ୍ପ କଥା ମାତାଙ୍କର ଣାଙ୍କୁ କହିଲେ ଓ ତାଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଭିକ୍ଷା କଲେ । ମା ତାଙ୍କର ବେଞ୍ଚନିଷ୍ଠା କଥା ଭଲ ଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ ତଥାପି ମାତୃ ହୃଦୟ ସୁଲଭ ସ୍ନେହ ଓ ମମତା ବଶତଃ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ପାଇଁ ଯିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ନେଇଥିଲେ । ମାଣ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସେହି ଏକା କଥା ।

ଏମୋଣ ପୁତ୍ରଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଅଦର୍ଶନରେ ବୁଢ଼ୀ ନରେ ଟେମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଦେହ କ୍ଷୀଣ ହେବାର ସେ ଥରେ ମାଣ ପୁତ୍ରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଅଥଚ ହୋଇଗଲେ ବୋଲି ଶୁଣିଏ ଦେବଙ୍କ ଛଠି ପୁଅ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ ନେବା ପାଇଁ ମାତାଙ୍କର ଚେ ... ଚୋଟିଏ ଛଳନା ବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମନେ ମନେ ବୁଝିବା ... ଯିବା ନାଁ ଧରିଲେ ନାହିଁ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହାର ସ୍ଥିରଣନ ପରେ ·ସେ ଡାକ୍ତର ପାଖରୁ ତାର ପାଇଲେ ମାଙ୍କ ଦେହ ଶକ୍ତ ବେମାର ଶୀଘ୍ର ଅସ । ଏଥର ତାଙ୍କର ମନରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଜନ୍ମିଲା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କ ମା ବେମାର ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ଯାହେ ଛୁଟି ନେଇ ସେ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାର ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନ କଲେ । ପ୍ରାୟ ଦିନ ଦଶଟା ବେଳ ହେବ । ସେ ବଡ଼ ବଜାରରୁ ବସାକୁ ଫେରୁଛନ୍ତି, ପରଦିନ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବେ; ବାଟରେ ବେଦ୍ ବେଦହୋତ୍ରଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହେଲା । ବେଦହୋତ୍ର ଡେକନ୍ ହୋଟେଲ ବସାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ବେଦହୋତ୍ରଙ୍କୁ ଅଟକା- ଇଲେ ଗ୍ରାମର ହାଲ ଚାଲ ପଚାରିଲେ । ବେଦହୋତ୍ରର ଘର ପଦାରୁ ହଲଦବସନ୍ତକୁ ଯାଉଥିବା ବାଟ ।

ବେଦହୋତ୍ର—ତୁମେ କଅଣ ତାର କ ଚିଠି ପାଇ ନାହିଁ ? ବୋଧହୁଏ ଅଜ ପାଇବ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଦୁଇଦିନ ତଳେ ମାଙ୍କ ଦେହ ବେମାର ବୋଲି ତାର ପାଇଥିଲି । ବେଦହୋତ୍ର କହିଲେ ଶୀଘ୍ର ଗ୍ରାମକୁ ଯାଅ ।

ଏ କଥା ଶୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହୃଦୟ ଛନ୍ଦିଗଲା । ସେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଚାରିଲେ—କଥା କଅଣ ? ମାଙ୍କ ଖବର କଣ କି ଅଛି ? ବେଦହୋତ୍ର ତୁମ ବୁଢ଼ୀ ବାଲି ଘଟାଇଲ ଗ୍ରାମରେ ମୁଁ ଆସିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦାହ କରୁଥିଲେ ।

ଏତକ କହି ବେଦହୋତ୍ର ତାଙ୍କୁ କାନ୍ଦାଇବା ବେଳେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କିଛି ନ ଶୁଣି ଚିତ୍କାର କରି କାନ୍ଦି ଉଠି କହିଲେ—ମଉସା ମତେ କଅଣ କହୁଛ ? ମୁଁ କଅଣ କରିବ ? କେଉଁ ମୁହଁରେ ମୁଁ କାହା ପାଖ ... ଯାଇବି ନାହିଁ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଯନ୍ତ୍ରାରେ ତାଙ୍କୁ କାନ୍ଦିବାର ଦେଖି ଅନେକ ନିକଟ ଲୋକମାନଙ୍କର ଲୁହ ପାଣିରେ ବୁଣ୍ଡ ହୋଇଗଲେ । ସେମାନଙ୍କର ତେଜସ୍ୱିଏ ତାଙ୍କ ଶକ୍ତିଏ ରକ୍ତରେ ଅଗ୍ନି ତାଙ୍କ ବକ୍ଷରେ ଲୁହ ଦେଇ ନିଜ ବସାକୁ ଫେରିଗଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ସମୟ କାନ୍ଦିଲେ । ତାଙ୍କର ଏଥାପରେ ଆଉ କଅଣ ରହିଲା । ଯାହା ତ ଥାଇଥିଲା ... ଯେଉଁଠାରେ ତ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ଥିଲା କି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଘରେ ସେ ଦିନେ ଭୁବନ ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ... ରେ ଜଣେ ହୋଇ ରହିଥିଲେ, ପ୍ରତିବେଶୀ ପଡ଼ୋଶୀଙ୍କର ଆଜି ଭାର ସେ ସେହିଠାରେ ବସି ଭାବ ଅନ୍ତଃକରଣ ଚୋରି ... ନାନା ମନେ ମନେ ଭଜନ କରୁଥିଲେ, ଆଉ ସେହି ... ତାଙ୍କର ବୋଲି କହିବାକୁ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ବି ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ମାଆ ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆପଣାର ନ ଥିଲା । ସେହି ମା ଚେତନ ଅସ୍ଥିର ଓ ଅଜ୍ଞାନ ଅବସ୍ଥାରେ ବଦନରେ ସହାସ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଦିନେ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଥିଲେ 'ପୁଅ କାନ୍ଦ ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ପୁଣି ଦିନେ ସୁଦିନ ଆସିବ' । ମାତ୍ର ସେହି ସୁଦିନ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ ଉଦ୍ୟାପନ ... ସମୟରେ ହିଁ ସେହି ମା ତାଙ୍କୁ ଏକାକୀ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଆଉ ବଞ୍ଚିରହିବାର କି ପ୍ରୟୋଜନ ? ସେହି ପତିତ ପାବନ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ପୂତ ବକ୍ଷରେ ତାଙ୍କ ପରି ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଅଭାଗା ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଶୋକ ଭୁଲି ଚିର ନିଦ୍ରାରେ ଅଭିଭୂତ, ସେ ସେହି ତ୍ରିତାପ ହାରିଣୀ ମହୋଦଧିଙ୍କର ପବିତ୍ର କୋଳରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବେ । ଦୁଃଖ ଓ ଉତ୍ତେଜନାର ଅବସାଦରେ ସେ ଉଠି ଚାଲି ... ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାଃଟେର୍ ଖାନ୍ଧି ହେବା ଭକ୍ତିରୁ ଥିଲା ସେଥିରେ ସେ କୁମାଳରେ ବାନ୍ଧ ଲୁଣ ପଟେଇଁରେ ରଖିଲେ। ଗଙ୍ଗା କୂଳରେ ଏଥର ସେ କୌଣସି ଧ୍ୟାନ ଦଣ୍ଡୀଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରି ଏକାବନବ୍ରତ ଉଦ୍‌ଯାପନ କରିବେ। ଏତାଦୃଶରେ ଯାଇ ଗଙ୍ଗାକୂଳରେ ହାଜର।

ଜୀବନରେ ବେଳେବେଳେ ଏମନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଘଟଣା ଘଟି ଯାଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ଗତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଦଳି ଯିବାର କଥା, ମାତ୍ର ସାଧାରଣତଃ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଅଳ୍ପରେ ଜୀବନର ଗତି ବଦଳେ ନାହିଁ। ପୁଣି ଦେଖାଯାଏ ପାପ ବେଦରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅତି ନଗଣ୍ୟ, ଅକିଞ୍ଚିତ୍କର ଘଟଣା ଘଟିଯାଏ, ଯାହାର ଫଳ ଅତୀତ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ସମସ୍ତ ସମ୍ପର୍କ କ୍ଷଣକରେ ଛିନ୍ନ କରି ତାର ଜୀବନର ଗତିକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକ୍ ମାର୍ଗରେ ନେଇଯାଏ। ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଓ ଦୁର୍ବଳତା ଲୁଚି ଯାଇ ନଦୀ ସ୍ରୋତରେ କ୍ଷୁଦ୍ରକାଠ ପରି ଘର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବହିଗତ ପଥରେ ଗଡ଼ି ଚାଲେ।

ଅଇଲ୍ ଗୋସାଇଁ ମାଇଲ୍ ତାଳି
ଘେନିଗଲ୍ ମୋର ଖେଟେଡ଼ି ଥାଳୀ।

ଯୋଗୀଙ୍କ ଘାଟରେ ଆଜି ଭାରି ଭିଡ଼। ଚେହେରା ତାର ଜହାଜ ଛାଡ଼ିବା ବେଳ ହୋଇ ଆସିଲା। ଯାତ୍ରୀମାନେ ଯେ ଯାହାର ଜିନିଷ ପତ୍ର ଧରି ତାଡ଼ାତାଡ଼ି ଚଢ଼ୁଛନ୍ତି। କୁଲିଙ୍କ ଦଳ ସେମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ଯାଉଛନ୍ତି ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ତାହାର ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ। ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଚଉଦ ବର୍ଷୀୟା ବାଳିକା ବେଶ ଅତି ଅସ୍ଥିର ଭାବ ହାତ ଧରି ପଚାରି ବୁଝି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଙ୍କୀ ମୁକ୍ତିତ ପଡ଼ି ଛଳ ଛଳ କରି ବଙ୍ଗଳାରେ କହୁଛି
ଦାଦା ତୁମ ଗୋରାମାନେ ପକ୍ଷୀ ମନ୍ଦ ଲକ୍ଷଣରୁ, ମନ୍ଦ
ର ଲକ୍ଷଣରେ ଶେଷ୍ ନାଙ୍କୁ ନେଇ ଯାଇ ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ
ଚିଠି ଦେଇ । ସତ୍ୟ କଥା ପରେ ଛାଡ଼ିଦେବେ କହୁଛି । ସେ ମନେ
ଜାଣିଲେ ଭଲ କରି ଦେଇଥିବ । ଦାଦା ତୁମ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି
ମୋ ପାଖରେ ନେଇ ଯାଅ" । ଧୂର୍ତ୍ତରେ ଏ କଥାର
ଶୀଘ୍ର ଚେଷ୍ଟା-ହରଣ ବୁଝି ନ ପାରି ସେ ବାଳିକାଟିର ମୁହଁକୁ
ଅନାଇ ଭଲ ଅନାଇଁ ରହିଲେ । ବାଳିକାଟି ଶୁଣି ସୂଚେ
ପାଏ କହିଲେ ତାହା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ କିଛି ମାଦ ଜୁହା
ନାହିଁ । ତେଣୁ ସ୍ୱଭାବ ଭଦ୍ରଙ୍କ ସ୍ୱରରେ "ଶୁଣ ତ ମା
ଶ ସୌଷ୍ଠବ-ଚଉଦବର୍ଷର ଥାଳୀ ଫେଙ୍କ ?" କହୁ କହୁ
କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ଦୁର୍ବଳଙ୍କର ଅବାଲ୍ୟ ପରିବିଳା,
ଓ ଅଧରର ପାନ ବଳୁଣୀଟି ଛାଡ଼ି ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ପଚାରି
ଲିଲେ "ଦାଦା ଟିକଟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଗଲା । ଆଉ ନେଇ
ଯିବ । ଚାଲ ଯାଉ ।" ତତ୍ପରେ ତାଙ୍କୁ ଭିତରେ
ନେଇ ଟିକଟଘର ଝରକା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଟିକଟମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ
କହିଲେ "ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଟିକଟ ଦିଅ" ।
ମାଧବ — ଦେଇଁ ଦ୍ୱାର ।

ବାଳିକା—ଦାଦା ଆଉ ଦାସ ତ । ଦୁର୍ଗେ, କିନ୍ତୁ ନ
ପହୁଞ୍ଚାଇ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ କହିଲ "ମୁଁ ଆଉ ଦାସ" ମୁଖ ...
ଦେଇ ଅଡ଼ିକୁ ବଡ଼ ସେନେହପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ଅନାଇ କରି
କହିଲ "ଦାଦା ଟଙ୍କା ଦାମ ଦିଅ । ଖାଲିଆ ସୁନ୍ଦର ...,
...ଭରନା—ଟଙ୍କା, ଟଙ୍କା । ଦୁର୍ଗେ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ...
ଟିକଟର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝି ... ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ଟିକଟ ଥାଇ ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଳିକାଟି ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ବାଳିକା ଟିକେଟ ନ
ନେଇ କହିଲା—ଦାଦା ତୁମରି ପାଖରେ ଥାଉ ମୋ ପାଖରେ
ରହିଲେ ହଜି ଯିବ । ତୁମ ବଛଣା ପଡ଼ ନାହିଁ ? ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର
କହନ୍ତି ନ କହନ୍ତି ତାଙ୍କର ବଛଣା ପଡ଼ ଅଛି ନାହିଁ ବୋଲି ମୃଦୁ
ହସିଦେଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ବାଳିକାଟି, ନୂଆ ହୋଇ ଚାଲି
ଶିଖିଥିବା ଶିଶୁର ମାତା ହାତ ଧରି ଚାଲିବା ଶିଖାଇବା ପରି
ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ହାତ ଧରି ତାଙ୍କୁ ଜାହାଜ ଉପରକୁ ନେଇ
ଗଲା । ପଚିଶାଭଳନ ୬ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କୁ ବସାଇ ଦେଇ
କାହାଙ୍କର ବାହୁକୁ ଧରି ନିଜ ଅଙ୍ଗକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି କହିଲା 'ତୁମେ
ଏଠାରେ ଟିକିଏ ବସ ମୁଁ ଆସୁଛି ଭୟ ନାହିଁ ମୁଁ ଦେଖେଁ ।
ଏହି ସମୟରେ ଜାହାଜ ଛାଡ଼ିଲା । ବାଳିକାଟି ଗୋଟିଏ
ମଧୁର ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନିକଟକୁ ଆସି କହି
ଆନନ୍ଦରେ କହିଲା । 'ଦାଦା ! ନା ସେ ଆସି ନାହିଁ । ମନେ
ଡେଡଣି ଖୋଜୁଛି । ଅଲକ୍ଷଣା ଖୋଜୁଥାଉ । ଦାଦା କାଳି
ମାଙ୍କର ଭବ ମହିମା ।' ବାଳିକାଟିର ଏପରି ଅଗ୍ରହ ଦିଶା ଭଥ
କଥା ଶୁଣିବାର ଅନନ୍ତରେ ତାର ସେ କମନୀୟ ମୁଖ ମଣ୍ଡଳର
ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀ କମ୍ପା ଜାହାଜ ଛାଡ଼ ବାର ଯେ ଧ୍ୱନି, କେହି
ହେଲେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।
ସେ ଯେ ଗୋଟିଏ ଅପରିଚିତା ଓ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ କନ୍ୟା ବାଳିକାଟି
ପଦେ କଥାରେ ଟିକେଟ କିଣି ଅଣି କରି ଟେଲିଙ୍ଗ୍ ମେଲରେ
ବସିଗଲେଣି ଓ ଯେଉଁ ଭାଗ୍ୟବାନଙ୍କର ବକ୍ଷରେ ସେ ଚିରକାଳ
ପାଇଁ ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଏ ଜାହାଜ
କଣ୍ଠିତ ଦେହ ପାବନ ବକ୍ଷକୁ ଶାନ୍ତିବାସ କରି ଜୀବ ବେଗରେ
ସାଗରବକ୍ଷମଧ୍ୟରେ ଧାବମାନ ଏହା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ ।
ଜଳେ ବୁଡ଼ନ୍ତ ଜନଙ୍କର ତିନ୍ତି ପଶି ତାକୁ ନକୁରଳ ଧର ତାଙ୍କ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଭିତରେ କଏ ଗୋଟାଏ ପଣି ତାଙ୍କ, ନୟନର ପର
ଉଠିଲେ । କତ୍ତକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ବାଲଭାଟି ଅପି ତାଙ୍କର
ଅଞ୍ଚଳ ପରିତ୍ରିତା ଚେତ୍ନା ସାନ ଭଉଣୀ ପର ଭାଇ ଦେବଙ୍କୁ
କୁମାର ପଡାଇ ବଡ ଅନାଦରେ କହିଲ, "ଦାଦା ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-
ଛୁଣି ଅସି ନାହିଁ ମତେ ତେଣେ ଖୋଜା କର ମରୁଛ । ଦାଦା
ତୁମେ ନ ଥିଲେ ଆଜ ମୋ ଦଶା କଅଣ ହୋଇ ଥାଅନ୍ତା
ଭଲା ? ମୁଁ ନିଷ୍ଟୟ ଟଙ୍କାରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ପ୍ରାଣ ହରାଇ
ଥାଅନ୍ତ । କାଳୀମାଙ୍କର ଦୟାରୁ ତୁମକୁ ଦେଖିଲି । ତୁମ
ଆସିଥିଲେ ମୁଁ ଏ ବାଟଦନ୍ତୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ଯିବ ନବାକ-
ମ୍ଭ ସେଠାରେ ଭଏ ଅଛି ମୋ କାନରେ କହୁଥିଲ ।"
ଏଣେ ବାଲଭାଟି ଯେ ତାଙ୍କ ଟିର ଗାଳିଦାଙ୍କର ଚେହେର ଅଛୁଇ
ଜୋବାକୁ ଯାଉଥିଲ ଓ ତେଣେ ଅଦୃଷ୍ଟ ଦେବତାର ନିର୍ଦ୍ଧ-
ଣର ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରାଣୀ ସେ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ
ଅଛି ଅଲଗା ଭବିଷ୍ୟତର ଦେଖି ଶୋଣା ଲୋହିତ ହୋଇଛନ୍ତି,
ଏହା ଭାବନା ମୁର୍ତ୍ତିଦେବଙ୍କ ଚିତ୍ତ ନୟନ ହୃଦୟରୁ ଏ ବାତ୍ରନ
ଉଠିଲ ନେତ୍ର ଅସେ । ତହିଁ ସେ ଭାଇଙ୍କ ଭକ୍ତି ଭଗ୍ନୀଙ୍କ
ବାଳଭାଟିକୁ ବଡ କରୁଣ ଚିତ୍ତରେ ଅନାଇଲେ । ବାଳଭାଟି
ହାତରୁ ତାଙ୍କ ଦେବଙ୍କୁ ହାତ କାଢି ନେଇ ବଡ ଅଶ୍ରୁପୂ
ହୋଇ ପଚାରିଲ । ଦାଦା ତୁମ ମୁହଁ କାହିଁକି ଶୁଖିକର ଗଳା-
କଣ୍ଠ ପଡ ଯାଉଛ । ବୋଧହୁଏ ଦିନଟା ପାଣି ପିଇଛ ଟାଇ
ନାହିଁ ? ମୁଁ ଯାଉଛୁ କିଛି ଜଳଖିଆ ଆଣେ । ଏତେ କହି
ଦେବ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କର ପତ୍ରାଳି-
ନର ଅନ୍ୟ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଗଲିଲେ । ଏତେ ଦିନ୍ ବାଳଭାଟି-
ଠାରେ ମାତୃ ହୃଦୟର ଏ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦେଖି ସେ ଅଣ୍ଟା
ଉଠି ମାଙ୍କୁ ଚେଇଁବାକୁ ପାଉଁ ଲାଗିଲେ ତାଙ୍କର ଚେହେରା-

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦର ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା ଓ ତାଙ୍କ
ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ହୋଇ ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ
ସେ ବାଳକଟି ଗୋଟିଏ ଫର୍ଦ୍ଦ ଠୋଲରେ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ
ଜଳଖିଆ ଓ କୌଣସି ଗ୍ରାହକଙ୍କଠାରୁ ଢାଳେ ପାଣି ଆଣି ପୂର୍ଣ୍ଣ
ବାବୁଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି, ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ବଡ଼
କୋମଳ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ଦାଦା ତୁମେ କାନ୍ଦୁଛ, ଘର କଥା
ମନେ ପଡ଼ୁଛି ? ଆସ, ମୁହଁ ଧୋଇ ଏତିକି ଖାଇ ଦିଅ ।"
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହଠାତ୍ ମୁଖ ମାର୍ଜନା କରି କହିଲେ "ନାନା
ମୋର ଖାଇବାର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ, ତୁମେ ଖାଇଦିଅ ।" ବାଳକଟି
"ସ୍ୱା ନା କୋଉଠାଏ କଥା ? ମୁହଁ ଶୁଖି କଳା ଖପରା ହୋଇ
ଗଲାଣି, କିଛି ନା ଖାଇଲେ ନାହିଁ ଯାଅମ ।" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ନ କହିବାରୁ ଅବୋଧ ଶିଶୁଟି ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ଜନନୀ ଆଦର କରି
ପୁଅଙ୍କୁ ପରି ବଡ଼ ଧୀର ସ୍ୱରରେ, କହିଲେ "ମୋ ସୁନା
ଦାଦାଟି ପରା — ଅଳ୍ପ ପର ଦେଲେ ହିଁ ନାହିଁ । ପୁଣି ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି-
କର ଦଶଟାରେ ବାଟେ ଚଁମାଧରେ ଘରକୁ ଫେରିବ ସେ, ନା
ଖାଇଲେ ଦେହ ଖରାପ ହେବ, କଟେଦେଉଥିବ, ଲୁଣି ହାଉଥା
ପେଟ ଜାଳି ଉଠିଲେ ଯାତ୍ରା ହେବ ନେ । ବାଟରେ ମୋର ଶୋ
କହିବନି ।" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଅଜ ଏ ସହୃଦୟ ସ୍ନେହମୟୀ ବାଳକା-
ଟିକୁ ଦେଖି ସ୍ୱାପାରେ କହୁଥିବ ଯେ ଦରିଦ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ବାଳକ
ଅଭୁକ୍ତଥା ତାଙ୍କର ଥିଲା ମାତ୍ର ଅଜ ସେ ସହର ଭାଗଳା
ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ ସେ ପୁଣି କେଉଁ ଘରକୁ ଫେରିବେ ।
ତେବେ ଏ ନଗର ପ୍ରତଶ୍ୱ ସ୍ନେହମୟୀ ବାଳକାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି
ବାକୁ ସେ ଅନିଚ୍ଛା ସହକାରେ ଉଠି ସେ ଜଳଖିଆରୁ ପଟିଏ
ଆଣି କହିଲେ "ତୁମ କଥା ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଏ ଖଣ୍ଡିକ ଖାଉଛି,
ବାକିତକ ତୁମେ ଖାଇଦିଅ ।"

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବାଳକଟି କାନ୍ଦି, ସେ କଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ତୁମର ଖାଇବାକୁ ମନ୍ଦ । ମୋ ଘଣ ଯାଉ ଥିବ । ମୋର ଜୀବନ ଘଣ ତୁମେ ମରୁଛ ନ ଖାଇଲେ ମୁଁ କଥା କହିବି ନାହିଁ, ସବୁ ଜଳ ପାଣିରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବି ।"
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଏ ବାଳକଟିର ଜନନୀଭକ୍ତିସୂଚକ ଅଭିମାନପୂର୍ଣ୍ଣ କୋମଳ ଅନୁରୋଧ ଉପେକ୍ଷା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅର୍ଦ୍ଧଅଂଶ ଖାଇଲେ । ତାଙ୍କର ଖାଇବା ଦେଖି ସେ ବାଳକଟିର ମୁହଁ ଆନନ୍ଦରେ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇଗଲା । ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଭୁକ୍ତାବଶିଷ୍ଟ ଜଳଖିଆ ଖାଇଦେଇ ଥାଳିଟି ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ଚାଲିଗଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ କେଉଁଠାରୁ ୧୫ଟି ଏ କମଳା ଆଣି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ହାତରେ ଧରାଇ ଦେଇ କହିଲା, "ଦାଦା, ଟିକିଏ ଚାଖିଯାଅ ।" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସେହି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ସରଳ ବାଳକଟିର ଏପରି ଆନ୍ତରିକ ସ୍ନେହମମତା ଦେଖି କମ୍ପିତ ତୃପ୍ତି ବୋଧ କଲେ । ସେ ବଡ଼ ଧୀର ଓ ପ୍ରସାଦଭରା କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ନା, ମୁଁ ବହୁତ ଖାଇଛି ନାହିଁ । ତୁମେ ଥାଅ, ଏଠାରେ ବସ ।" ବାଳକଟିର କଥା ପୁଣି ତାଙ୍କ କାନରେ ନ ପଶିଲେ ମଧ୍ୟ "ଦାଦା ତୁମେ ନ ଖାଇଲେ ମୁଁ ଗଙ୍ଗାକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ପ୍ରାଣ ହରାଇ ଥାଆନ୍ତି" କଥା ପଦକ ତାଙ୍କ ହୃଦୟର କେଉଁ ନିଭୃତ ସ୍ଥାନରେ ଆଘାତ କରୁଥିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ, "ଏ ବାଳକଟିର ଭଉଣୀକୁ ଦେଖା ହୋଇ ନ ଥିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ଗଙ୍ଗାରେ ଅନୁସରଣ କରିଥାଆନ୍ତେ । ଏ ବାଳକଟି ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଉପାୟ-ରହିତ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଥିବ । ସ୍ୱଭାବତଃ ତାର ସବୁ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଜାଣିବାକୁ ତାଙ୍କର ବଡ଼ କୌତୁହଳ ହେଲା । ସେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପଚ୍ଚାରିଲେ, "ତୁମ ନାଁ କଅଣ ? ତୁମେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ରକ୍ଷା-
ତାକୁ ଯାଉଥିଲ ?" ବାଳିକା ଆରମ୍ଭ କଲା । "ମୋ ନାଁ ପ୍ରଭା
ହେମ । ଆମ ଘର ମେଦିନୀପୁର କୁମ୍ଭାରପଡ଼ା । ଏବେ ବାପୁ
ମୋ ବାପା ରେଙ୍ଗୁନରେ ବାର୍ଡ଼ କୋମ୍ପାନୀରେ ଦଫାଦାର କାମ
କରନ୍ତି । ମୁଁ ଓ ମା ଘରେ ଥାଉ । ଆମର ଜମିବାଡ଼ି କିଛି
ନାହିଁ । ବାପା ଟଙ୍କା ପଠାନ୍ତି, ଆମେ ଚଳୁ । ଏବକୁ ପାଞ୍ଚମାସ
ହେବ ବାପାଙ୍କୁ ପକ୍ଷାଘାତ ଧରିଛି । ସେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହୋଇ
ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଆସିବା ତ ଦୂରର କଥା, ସେ କିଛି
ନେଇ ରେଙ୍ଗୁନରେ ଅଛନ୍ତି । ଏବକୁ ମାସେ ହେବ ଦଶ
ମାଆଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ହାଇପଡ଼ ଧରିଲା । ମୋ ବାହାଘର ପାଇଁ
ବୋଲି ମା ଝିଅପଣିଆରୁ କାଟି କରି କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ପାଖରେ
ରଖିଥିଲେ । ସେ ଟଙ୍କା ଖରଚ କରି ଡାକ୍ତର ଲଗାଇଲି । ମାତ୍ର
ଦଶଦିନ ପରେ ମା ମତେ ଦାଣ୍ଡରେ ବସାଇ ଚାଲିଗଲେ ।"
ବାଳିକାଟି ମାତୃବିୟୋଗ କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁ କରୁ କେଁ
ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଦୁର୍ଗାବାବୁ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ,
"ଆହା ! ଏ ବାଳିକାଟି ମଧ୍ୟ ମୋପରି ମାଁ ଛେଉଣ୍ଡ ।"
ବାଳିକାଟିକୁ କେତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ କହିବାରୁ ସେ କୁନି
ଟୋକି ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା, "ମା ମରିଯିବାରୁ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ
ତାର କଲି; ମାତ୍ର ସେ ପକ୍ଷାଘାତରେ ଅଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ି
ଥିବାରୁ ମତେ ନେଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବା
ପାଇଁ ଆମ ଦାଣ୍ଡ ଅଧର ଦାଦାଙ୍କ ପାଖକୁ ତାର କଲେ । ତା ପରେ
ଗାଈ ଦୁହିଁଟି ଓ ଘରର ସମସ୍ତ ~~ଆସବାବ~~ ବିକାବିକି କରି କିଛି
ଟଙ୍କା ଧରି ଅଧର ଦାଦା ମତେ କଲିକତା ଆଣିଲେ ।
କଲିକତାରୁ ଆମେ ଏଇ ପାଲ ଜାହାଜରେ ଯାଉଥାଉ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ମାଣ୍ଡି ଅଧର ଦାଦା ବାରଅଡ଼୍ ବାର ଅସୁବିଧା ଦେଖାଇ ସେ ପାଠ ପଢ଼ା ବନ୍ଦ କଲେ । ମାସ ଗୃହରେ ତାଙ୍କର ଉଦର୍ଣ୍ଣ ବହାରରେ ମୁଁ ଏପରି ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି ଯେ, ମତେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ପାଖଘରେ ଥିବା ଜଣେ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ମଘରେ ସେହି ଦିନଠାରୁ ଶୋଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଅଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଙ୍କ ପିଢ଼ାତଥା । ଅଜ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପିଢ଼ାର ଲକ୍ଷ୍ମା ନ ବାର ଦେଖି ମୁଁ ଭାବନାରୁ ମଝି ଏଠାକୁ ଅଣିଲେ । ଟିକଟ ଜଣି ଏଣେ ତେଣେ ବୁଲିଲେ । ମୁଁ ବୁଝିଲି, ଏଥର ମୋର ଉ ନିସ୍ତାର ନାହିଁ । ତେଣୁ କୌଣସି ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଘାରେ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବି ବୋଲି ବସିଥିଲି, ତୁମକୁ ଦେଖିଲି ।” ତକ କହୁ ସେ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ, “ଏତେ ଦୁଃଖେ ମାତୃଶୂନ୍ୟ । ହେଁ ଯାଇ ଗଙ୍ଗାରେ ଅଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ବାହାରିଥିଲି । ତୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ରକ୍ଷା ପାଇଲି । ଯୋଗେଶ୍ୱର ବିଧାତାର ଇଚ୍ଛା, ମୁଁ ବଞ୍ଚି ରହିବି ! ହେଉ, ଘଟଣା-ସ୍ରୋତରେ ଏ ବ୍ୟର୍ଥ ଜୀବନ ଯେଉଁ ଦିଗକୁ ଗତି କରୁଛି କରୁ ।” ଭବିଷ୍ୟତର ଗୋଟିଏ ଅନିଶ୍ଚିତ ଓ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛବି ସେ ମନେ ମନେ କଳ୍ପନା କରି ପୁଣି ସେ ବାଳକକୁ ପଚାରିଲେ, “ତୁମ ବାପାଙ୍କର ନା କଅଣ ?”

¹ ବାଳକ—ନରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ସାସମଲ୍ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—ତୁମେ ଜାତିରେ ବଙ୍ଗାଳି ନା ଓଡ଼ିଆ ? ବାଳକ ଅଟେ ବଙ୍ଗାଳି ପୂର୍ଣ୍ଣ—ତୁମର ଭାତୃ ଅଛି । ବାଳକ—ହଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣ—ପ୍ରଥମରେ ସେଥିରେ କଅଣ ଲେଖା ଅଛି ଜାଣ ? ବାଳକ—ହଁ, ମା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ମତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଅଛି ଗୋଟିଏ ଛାତକଟ୍ଟର ଜଞ୍ଜାଳ ଦେଖାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେଥିରେ ଘର ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ଗୌରପ୍ରଭୁ ଓ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦଙ୍କ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେଣ ସବୁ ଲେଖାଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣ—ପ୍ରଚ୍ଛା ହତ୍ରିବ ମାସରେ ତୁମ ଘରେ କି କି ବ୍ରତ ଓ ଉତ୍ସବ ହୁଏ । ବାଳିକା—ହଁ ମା ଥିଲେ ବେଳେ ପୌଷ, ଦୋଳ ଓ ମଙ୍ଗଳା ପୂଜା ହେଉଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଦେଖ ଏ ସବୁରୁ ଜଣା ପଡ଼ୁଛି ତୁମେ ଓଡ଼ିଆ । ପୁଣି ଠାକୁର ଘରଙ୍କ ନାମ ଓ ଜଗାଧି ତୁମ ଜାତିକେତେ ଲେଖା ହେଉଛି । ପୌଷ, ଦୋଳ ଓ ମଙ୍ଗଳବାର ଅମ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବାଳିକା ନା ନା, ଦାଦା ଅନେକ ବଙ୍ଗାଳି, ଓଡ଼ିଆ ନୋହୁଁ । ଦାଦା ତୁମେ କୋଠରୀରେ ଉପରେ, ମୋ କଥା ଶୁଣି ହସିଲେ ପର ? ପୂର୍ଣ୍ଣ—ତୁମ ପରି ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବାହାରି ଯାଇ ନିଜର ଜାତିକୁ ଭୁଲି ନିଜକୁ ଅନ୍ୟ ଜାତି ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେଥିରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେଉଛି ।"

ଏତିକି କହି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ବସି କରି ଅନେକ କଥା ଭାବିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସେ ଅନାଦ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ବାଳିକାଟି ଅତି ଅଧୀର ଚିତ୍ତରେ ଟୋପିକପଡ଼ ତାଙ୍କର ଦେହ ଝାଡ଼ୁଥରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଦେଖାଉଥିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଅନେକ ତାହାର ସେ ଲଜ୍ଜାଶୀଳ ମୁଖମଣ୍ଡଳକୁ ଅତୀବ ବଡ଼ ଅନୁନୟ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ତୁମେ କିଏ ଜାଣିନାହିଁ । ତେବେ ଦୋଷ ଅଛି ଏ ଅଭାଗିନୀ ଜୀବନକୁ ରକ୍ଷା କର ଓ ଏତେ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଅସୁଖ୍ୟାଣିତ ହୃଦୟରେ ମୋ ଠାରେ ଦୟାର ସ୍ଥାପନ କର ନିଶ୍ଚୟ ମୁକ୍ତାଣ୍ଡଚିହ୍ନ ହଠାତ୍ ନିର୍ବୃତ୍ତରେ ମୋ ପାଖରେ ଗୋଡ଼ ପଡ଼ିଲି ।" ଲେଉଟିବାବେଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ନିଦ ହୋଇଗଲା ଓ ସେ ନେଉଟାରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଗ କଥା ଆଗ

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ମା ପ୍ରକୃତରେ ମର ନ ଥିଲେ । କଲିକତା-ତନ୍ତ୍ରରେ ଦୁର୍ବଳଣ ବାତୁଡ଼ା ପଥାନ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ବାଙ୍କୁଡ଼ା ଧାନର ସ୍ତ୍ରୀ ଯୋଡ଼ା ହେଉଥିବାର ଦେଖି ବେହେରା ଦେଇ ଥାଇ, ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ମା ବୋଲି ଅନୁମାନ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ଖବର ଦେଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଅଲକ୍ଷରେ ରୋଦନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ କୌଣସି ମତେ ସେହା ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମା ମଲେ ବୋଲି ପୁଅ ଘର ପାଇ ନାସ୍ତୁ ଅସିନ, ମାସ ହେ ନ ଅସିବାରୁ ଓ କୌଣସି ଛଟିଏଣ ନ ଦେବାରୁ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ମନରେ ପାପ ଛୁଇଁଲା ।

ଉକ୍ତଘଟଣାପରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ, ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ମାତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦରେ ଭ୍ରମପ୍ରମାଦ ପାଇ ସଂସାର ତ୍ୟାଗୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ମା ମନବୋଧ ହେଉନ୍ଥ ଉଭେଦେଦେ ? ବୁଢ଼ୀ ଗ୍ରାମର ଜଣେ କଲିକତାରୁ ଫେରି ଅସିବା ଦୁଇ ଦିନର ରେଲଭଡ଼ା ଓ କଲିକତା ରହଣୀ ଖରଚ ଦେଇ ପୁଅଙ୍କର ଖୋଜ ନେବାପାଇଁ କଲିକତା ପଠାଇଲେ । ସେ ଏକଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର କୌଣସି ତଥ୍ୟ ନ ପାଇ ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ ଗ୍ରାମକୁ ଫେରି ଅସିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ଏତେମାତ୍ର ପୁଅଙ୍କର ନିରୁଦ୍ଦେଶରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଓ ଏ ସାମ୍ପ୍ରତିକାଳରୁ ଛଡ଼ାଇ ଶୀଘ୍ର ଦେହଖଣ୍ଡ ପାଇବେ ବୋଲି ଥିବାର ଗାଁଗୋସାଇଁଙ୍କ ଠାରେ ଦନ୍ତକ ଅତୁଳ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ମାତ୍ର ସେ ମରିବ ନ ପୁରବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ ଜୁଅଁତେଇ ପାଉଛି ?

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କଡ଼ାଙ୍କର କଥା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର । ସ୍ୱାମୀ ଯେ କଅଣ ? ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ସୋହାଗ ଯେ କି ପଦାର୍ଥ—ତାହା ସେ ଦିନ ପାଇଁ ବୁଝି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ସେ ବୃଦ୍ଧା ଶାଶୁଙ୍କୁ ମାଆଠାରୁ ବ କରି ସ୍ନେହ ଓ ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ଦିନ କଟାଉ ଥିଲେ । ଗୃହୀ ମଧ୍ୟ ଏ ସେବାପରାୟଣା, ସଂସା ସୁଖ ଅନଭିଜ୍ଞ ସ୍ୱବତୀ ବଧୂଟିକୁ ପ୍ରାଣଠାରୁ ବଳି ସ୍ନେହ କରୁ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଶାଶୁଙ୍କର ଘୋର ମନସ୍ତାପରେ ସେ କଡ଼ା ବିଚଳିତା ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ନିରୁଦ୍ଦେଶ ଯୋଗୁ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କର ଭରଣପୋଷଣ ପାଇଁ କଡ଼ାଙ୍କ କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନ ଥିବ । କାରଣ ସେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ପିତା ସେମାନଙ୍କର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ଶ୍ରବଣ—ମାତ୍ରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

ଜମିଦାର ଘର ଦଖଲ ନେବା ଦିନରୁ ଶାଶୁ ବୋହୂ ଦୁଇପ୍ରାଣୀ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗିଅଗରେ ବସୁଥିଲେ । ଏ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗିଟି ପଧାନ ଘରର । ମାଣି କେତେକ ଜମି ପଧାନଙ୍କ କେହି ପୂର୍ବପୁରୁଷ ଠାକୁରଗୋପାଳଙ୍କର ନାଁରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଗ୍ରାମର ସାଧୁପଣ୍ଡା ସେ ଜମିର ସମସ୍ତ ଅମଳ ନିଜେ ନେଇ ଠାକୁରଙ୍କର ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ସେବା ପୂଜା କରୁଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ପର୍ବପର୍ବାଣିମାନଙ୍କରେ ପଧାନଘରୁ ନାନାବିଧ ଭୋଗ ସାମଗ୍ରୀ ଠାକୁରଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଉଥିବ । କେ କଦାଚିତ ଅତିଥି ବା ଅଭ୍ୟାଗତ ଗ୍ରାମକୁ ଆସିଲେ ସେହି ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗିଅଗରେ ରହୁଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନେ ଆସି ଭାଗବତ ବା ପୁରାଣ ଶୁଣିବା ପାଇଁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

...ଠାରେ ବନ୍ଦ ହେଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ପ୍ରଧାନ
...ର ଦୁଇଟି କାରଣରୁ ଜୀବନ ସେହି ଭାଗବତ ଘର ବୃନ୍ଦା-
...ଶ୍ରୀ ଆଶ୍ରୟ ହେବ ।

ଶାସ୍ତ୍ର ବୋଝ ଦୁହେଁ ସକାଳ ଓଳ ଗାଦିର ପ୍ରସାଦ
...ବା କରନ୍ତି ୨ ଘଡ଼ିଓଳ ବାଟୁଲା ପାଆନ୍ତି । ପୂଜାଙ୍କର
...ଙ୍କୁ ସାତଟଙ୍କା ଖାଇ ଗଲର ଦଅନ୍ତି । ସୁଖେ ଦୁଃଖେ ଦୁହେଁ
...ତ୍ରିଟର ଚଳ ପାଆନ୍ତି । କନ୍ୟା ପିତୃଦତ୍ତ ଅର୍ଥରୁ ଓ ମ...ର୍ଣ୍ଣ
...ରୁ କଲିକତାରୁ ପଠାଉଥିବା ଟଙ୍କାରୁ କିଛି କିଛି ସଞ୍ଚୟ କରୁଥିଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ନିରୁଦ୍ଦେଶ ହେବାର ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ମାସ
...ରେ ଦିନେ ଛତାଙ୍କର ପିତା ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମରୁ ଦୁଇ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଙ୍କୁ
...ଙ୍କରେ ଧରି ଭାଗବତ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୃଦ୍ଧା ବୈଷ୍ଣବ
...ବଳିଭକ୍ତମାନଙ୍କର ଯଥାଶକ୍ତି ସେବା କଲେ । ଶେଷରେ
...ଏ ସମ୍ବନ୍ଧୀଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ପଦ ଦୁଃଖ ସୁଖ
...ଲି ପରେ ତାଙ୍କର ଆସିବା ଅଭିପ୍ରାୟ ବ୍ୟକ୍ତ କଲେ । ସେ କନ୍ୟା-
...ଙ୍କୁ ସେ ଏପରି ନିଃସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ
...ଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ କନ୍ୟାକୁ ଘରକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ
...ତୀର୍ଥପିଠରେ ବଳ ପାଇଁ କିଏ ଦେଖି ତାକୁ ଉଠାଇ ଦେବେ
...ବୃଦ୍ଧାଙ୍କୁ ନେଇ ତାଙ୍କ ଘରେ ରଖିବେ ଏହିକଥା ସ୍ଥିର
...ଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ । ଝିଅକୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ନେବା-
...ରେ ସମ୍ବନ୍ଧୀଙ୍କର ଅନୁମତି ଲୋଡ଼ିଲେ ।

ଏ କଥା ଶୁଣି ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ପେଟ ଭିତରୁ କୋହ ଉଠି
...ଆସିଲା ଓ ଆଖି ଲୁହରେ ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା । ଏ ଦେଖି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଚନ୍ଦ୍ରକଳା, ସଂସାର ସୁଖ ବଞ୍ଚିତା ଓ ପ୍ରିୟମ୍ବଦା ଝିଅଟିକୁ ଅ-
ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ପୁଣି ପୁତ୍ର ଜଗୁଦେବଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ
ସଂସାରରେ ଏକମାତ୍ର ଆପଣାର ଓ ଏପରି ଘୋର ଦୁଃ-
ଖରେ ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରୟ ଇତାଙ୍କର ଉପରେ ତାଙ୍କର ସ୍ନେ-
ହ ସହସ୍ର ଗୁଣ ବଢି ଯାଇଥିଲା । ଆଜି ବାହୁଡ଼ା ପଧାନ-
ଙ୍କର ଏକମାତ୍ର କୁଳବଧୂ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ବିଦାୟ ହେବ
କଥା ଭାବି ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଭିତର ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା ।
ମାତ୍ର ସେ ପତିପରାୟଣା ବୃଦ୍ଧା ଶେଷରେ ଭାବିଲେ ଯେ ଏ
ପୋଡ଼ା କର୍ମରେ ତ ସୁଖ ନାହିଁ । ଧନେ ତାଙ୍କର ସବୁ ଥିଲା
ମାତ୍ର ଆଜି ସବୁ ଯାଉଛି । ତେବେ ତାହାଙ୍କି ଏ ନାତୁଣୀ
ସଂସାର ସୁଖ ଅନଭିଜ୍ଞା ଷୋଡ଼ଶୀ ବଧୂଟିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଓଗାରି
ଚିରଜୀବନ ଦଗ୍ଧ କରିବେ ? ବରଞ୍ଚ କେଉଁଠାରୁ ଯାଇ
ରହିଲେ ସୁଖରେ ଘର କରି ରହୁ । ସେତ ଯାଉ ଅଧିକ
ଘଟୁଥିଲା କଷ୍ଟ । ଏହିପରି ଅନେକ କଥା ଭାବି ଶେଷରେ ସେହି
ଧୈର୍ଯ୍ୟବତୀ ବୃଦ୍ଧା ବଡ଼ ସ୍ଥିର ଭାବରେ କହିଲେ, "ସମ୍ବନ୍ଧୀ-
ଙ୍କର କଥାରେ ମୋର କିଛି ଆପତ୍ତି କରିବାର ନାହିଁ । ମୁଁ ତ
ଅଛି ବାଟରେ ବସିଲିଣି । ଏ ଷୋଳବରଷୀ ନାତୁଣୀଙ୍କୁ
ବେକରେ ବାନ୍ଧି କରି କେତେ କାଳ ରଖିବି ? ମୋ ପରି ଦୁଃଖୀ
କପାଳୀଠା ପାଖରେ ସେ ରହିଲେ ତାହାଙ୍କ ଅଦୃଷ୍ଟ ହେବ ।
ସେ ମା ଯାଉ ସୁଖରେ କେଉଁଠାରେ ହେଲେ ଘରଦ୍ବାର
କରୁ । ମୋ ମା ପାଇଁ ମୁଁ ପତିତପାବନ ସଚ୍ଚା ବିଶ୍ବାଳ ଗୋପାଳଙ୍କ-
ଠାରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରିବି । ମାତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧୀ, ମୁଁ ଏହି ଗାଁରେ ଜାତି
କଟାଇଛି, ଏହିଠାରେ ମରିବି ଏ ବୟସରେ ମୁଁ ଆଉ କେଉଁଠିକୁ
ଯିବି ନାହିଁ ।" ଏତିକି କହିଲା ପରେ ଅତି ଆଦରରେ ଏକାନ୍ତ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ୟ...ର ଅଶ୍ରୁ ବିଚ୍ଛେଦରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଭାର ହେଲା ।
ମାତ୍ର...ସେ ମନକଥା ମନରେ ମାରି ଜଗାଙ୍କର ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ
ଯିବା...ର ଅପ୍ରୋଜନ କରିବାକୁ ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଜଗା
ଜନ...ନୀ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣିବା ଭଳି ଉଚ୍ଚରେ
ପଣ୍ଡି...ପିତାଙ୍କୁ କହିଲେ, "ବାପା ! ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କଥାରେ
କଦା...ପି ରାଜି ହୋଇ ନ ପାରେ, ଆପଣ ସିନା ମତେ ଜନ୍ମ
ଦେଇ...ଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଭଗ୍ବାନ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ମୋର ତ ଥରେ
ବିବା...ହ ହୋଇଛି, ଅଉ ଥରେ ପୁଣି କଅଣ ହେବ ?
ଚିର...ଜୀବନ କୁମାର ବ୍ରତ ପାଳନ କରିବାକୁ ଭଗବାନ ମୋ
ମନ...ରେ ଖୁବ୍ ଶକ୍ତି ଦେଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ଅଉ ଆପଣମାନଙ୍କର
ଆ...ରେ ଗାଢ ଠୋପାଏଁ ଅଶ୍ରୁ ହାତ କରାଇ ଦେଇ ନିଶ୍ଚୟ
କରୁ...ଛି ମୁଁ ଚିର ଜୀବନ କୁମାର ହୋଇ ରହିବି । ମୋ ପାଇଁ
ଆପ...ଣମାନଙ୍କର କୌଣସି ଭୟ ବା ସନ୍ଦେହ କରିବାର କାରଣ
ନା...ହିଁ । ସମଝିବାରୁ ଚଳ, ଶେଷରେ ସାତପୁରୁଷୀ ଛଡ଼ି ଫେରିଲ
କି...ଲେ, ପୁଣି ନିଜକଦେବା । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତ ଷାଠିଏ ବର୍ଷର ବୁଢୀ
ତାହାଁ...ର ଉପରେ ସୃଷ୍ଟି ଏ ଗନ୍ଧା । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ସେଠାକେ-
ବେ...ଳ ମୋର ସେବା ନ ନୂଆ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଇଚ୍ଛା, ସେହି
ସମ...ୟରେ ମୁଁ ନିଜର ସୁଖ ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ନିରାଶାଗୀ କରି
ଥିବି...ନ୍ତି ବିଳମ୍ବିତ । ନା ବାପା ! ତୁମ ଆଜ୍ଞା ଦ୍ୱାରା ଏହା
କଦା...ପି ହୋଇ ନ ପାରେ ।" ଏ କଥା ଶୁଣି ବୁଢୀ ମନେ
ମନେ ଭାବିଲେ ଯେ ବୋହୂ ତାଙ୍କୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ
ମଙ୍ଗୁ...ନାହିଁ, ତେଣୁ ସେ ଜଗାଙ୍କର ପିତୃତ୍ବଙ୍କୁ ଦିବା ପାଇଁ ସମ୍ମତ
ଜଣା...ଇଲେ ମାତ୍ର ଜଗା ଆଉ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ, "ନା
ମା ... ସେ କଥା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ...ଜନ୍ମମାଆଙ୍କର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେପରି ସବ ଦୁହିତ, ତହିଁରେ ସେଠାକୁ ଯାଇଁ ସବୁବେଳେ ଲାଗଗଞ୍ଜଣା ସହିବା ଅପେକ୍ଷା ଏଠାରେ ରହି ଭିକ ମାଗିବା ଭଲ ।"

ଝିଅର ଏପରି ଅମାନିଆ କଥା, ପୁଣି ତା ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅତି ଆଦରର ଦ୍ୱିତୀୟ ପକ୍ଷ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଏତେ ବେଢଙ୍ଗର ଅତ୍ୟାଚାର ଏପରି ଅପମାନ, ଏଥିରେ ସ୍ୱାମୀ ବାପୁଡ଼ା ରାଗି ଜର ନିଆଁବାଣ ହୋଇଗଲେ । ଝିଅ ତାଙ୍କ କଥା ମାନି ସାଙ୍ଗରେ ନ ଗଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ, କନ୍ୟାଙ୍କର ମୁଖାବଲୋକନ ସୁଦ୍ଧା କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ଧବଳେଶ୍ୱରଙ୍କର ହାତ ପକାଇ ନିୟମ କଲେ । ଏ କଥା ଶୁଣି ଛିତା ଦୁଃଖ-ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ବାପା ! ଆପଣ ଯାହା କହିଲେ ତାହା କରି ପାରନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୁଁ ମୋର ବୁଢ଼ୀ ଶାଶୁଙ୍କୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ ।" ପିତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯିବା ପାଇଁ ବୁଢ଼ୀ ବୋହୂଙ୍କୁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବୁଝାଇଲେ ମାତ୍ର "ଯେତେ କହିଲେ ଭାଗବତ, ତୋଷ ନୁହଇ ମୋର ଚିତ୍ତ।" ଛିତାଙ୍କର ସେହି ଏକ କଥା । କନ୍ୟା ନ ଯିବାରୁ ଶେଷରେ ସ୍ୱାମୀ ଏ କହିଲେ, "ସମୁଦୁଣୀ ଏଣିକି ମୋ ଦୋଷ ଛାଡ଼ କଲି । ଆଜିଠାରୁ ଆଉ ଏ ଦୁଆର ମାଡ଼ିବି ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ରର ମୋ ଉପରେ କିଛି ଭରସା ରଖିବ ନାହିଁ । ଏଣିକି ତୁମ ଘରେ ତୁମେ ଦେଖିବ, ମୁଁ ଯାଉଛି ।" କହି ରାଗରେ ଘରବାର ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦଇବ ଦଉଡ଼ି ମଣିଷ ଗାଈ,
ଯେଣିକି ଓଟାଏ ତେଣିକି ଯାଇ ।

ଶାଶୁବୋହୂ ଦୁହେଁ ପ୍ରସାଦ ସେବା କରି ସାରିଲା ପରେ ପୁଣି କଥା ଧରିଲେ । ପୂର୍ବର ସୌଭାଗ୍ୟ ସଙ୍ଗରେ ଏବର ...ତିନୀ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ତୁଳନା କରି ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଫାଟି ... ହୋଇଗଲା । ସବୁ ଦିନ ପରି ଛଡା ନାନୀଙ୍କୁ ... ରହି ଶାଶୁଙ୍କର ଗୋଡ଼ ମୋଡ଼ୁ ଦେଇ ଦେଇ କ...ଲେ, "ମା ! ଏଣିକି ଆମକୁ ଗୋଟାଏ କିଛି ବାଟ ଧ...ବାକୁ ହେବ । ସେତ ଦେଖୁଥାଉ ଚଳେ । ବାପାଙ୍କ ଉ...ରେ ସାହା ଭରସା ଥିଲା ସେ ସବୁ ଅନ୍ତରଙ୍କୁ ଛୁଟିଗଲେ । ସେ... ଭଳି ଏକଭାଗିଆ କେବଳ, ସାହା କେହିଲେ ସେହିଥି କରନ୍ତି । ସେ...ରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ଉପାୟ ଠିକ୍ କରିବା ଦରକାର ।"

...ତୀ—ମାଅ ତୋର ସମ୍ପଦଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ ନିତା ଭଟିରୁ ଥିଲା । ଆ...ର ଆଉ କି ବଳ ଅଛି, ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଧାରିବା ଭରସା ।

ଛଡା—ମା, ଦଇବ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ବସିଲେ କୌଣ ଆ... ଚଳିବ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ କିଛି ଫନ୍ଦା ଧରିବାକୁ ...ହେବ । ଘରଟରୁ ବଟେଳବ କରି ମୁଁ ସୁଖ ଭୋଗ କରିବା ...ଶିଖିଲୁ । ସେତକ ଟଙ୍କାରେ କଅଣ ଚଳିଲ ଆମେ ଦୁହେଁ ...ଦିନ ସୁଖରେ ଚଳିପିବା ?" ଦୁହେଁ କିଛି ସମୟ ଚିନ୍ତା କରି ...ସ୍ଥିର କଲେ—ତଳକୋଠ ଟଙ୍କାରେ ଦୁଇଟି ଦୁହାଁଳିଆ ଗାଈ ...କିଣି ଦୁଧ ଦହି ବେପାର କଲେ ଲାଭ ହେବ । ଆମେ ଯେ ଅ...ଣିତା ଦାଣ୍ଡର ଦୁଆରଣୀ । ଠାକୁର ଆମର ସେଥି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତତ୍‌ପଣ ରସିକଜନ୍ତୁ ଯେ ଅନେକ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ମାନବଦୂତ ଙ୍କ
ଚାଲିବା ?"

ଏ କଥା ଶୁଣି ଗଉଡ଼ା କହିଲେ, "ମୁଁ ଆଉ କେ...ଟିଏ କଥା କହୁଛି । ତୁମ ମନକୁ କିପରି ପାଉଛି ? ମୋ ବା...ଘର ଗାଁର ମଣି ଭଣ୍ଡାରୁଣୀ ନାଁ ଶୁଣିଥିବ ? ଏକ ଖାଲ ଗାଁରେ ପିଲାଙ୍କ ବଡ଼ ଭକ୍ତ ହେଲେ ମଣିକୁ ଜାଣନ୍ତି ସବୁ । ସ...ଗାତ ସେଠି ଦୁଣୀ । ଏକା ଯାଜକେ ଗୋରକୁ ଟାଣିବେ ବାଛ ...ଜନି ମିବା ନେଇ । ମୋ କନ୍ଦଳ ମା ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ଦ ଦିଅ କରିଥି...ଲୁ । ମୁଁ ତା ପାଖରେ ଜଟାଇବାକୁ ଯେ ପିଲାଙ୍କ ବାଛେସ ...ଗା ଜର, ତାଟ, ଲୁହୁମି ଓ ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିକୁ ରୋଗ ପା...ଙ୍ ଓଷଧ କହୁ ଦେଇଥିଲି । ମୁଁ ସେ କେତେ ଟଙ୍କା ଖାତା...ରେ ଲେଖି ରଖିଥିଲି । ଅଙ୍କ ବାପା ଗୁଲଡିବା ପରେ ବାଭ୍‌ସ ...ଜୁ ନଷ୍ଟ ହେଉ ଖାତା ଖଣ୍ଡିକ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ପଡ଼ିଲା । ଯେତେ ଲଣାଟକ ମୋ ଭାବରେ କଥ କହୁଦେଇ ସେ ତା...ରି ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଜାବକା ନାହିଁ କରିବା ।" ବୁଢ଼ୀ କହିଲ ଏତ ...ଦ୍ କଲି କଥା । କରାଗାବଲି ଡେଲ । ଅମ ପିଲାଦେନ ଏହୁ ...ଗାଁ ରେଣ୍ଡାରେ କେଉଁଣି ଜଣେ ଲୁଣ୍ଟା ଓଷଧ ଜାଣିଥିଲେ । ପି...ଙ୍କ ପାଇଁ ଡାକ୍ତର ବୈଦ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ହେଉ ନ ଥିଲେ । ଏ...ଙ୍କୁ ଓଷଧିଏ ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ମୁଁ ତ ମୋଟୀ ବଢ଼ିବ କଥା ଶୁଣିଥି...ଲୁ । ଦେବୀଙ୍କୁ ଜମ ପୁଷ୍ପରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବା ନେଇ । ସେ ...ଙ୍କା ବର୍ଷନଟାକୁ ସେତେ ଟଙ୍କା ବନ୍ଧ କରିଥିଲେ । ବିଚରାଟି ଅ...ଧା ବୟସରେ ଗୁଲିଗଲେ । ବୁଢ଼ା ଟଙ୍କା ପାଇଁ ତା ପୁଅ ମାଙ୍କ...ର ଜଟାଇବାକୁ ସେ ଯୋଗୀବଇଦର ସବୁ ପୋଥି ଥ...ଣି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଇଦେଲି । ତୁ ତ ବନ୍ଧୁ ମୋ ପରି ମୂର୍ଖ ନୋହୁଁ — ପୁରାଣପାଠ ପଢ଼ିଛୁ; ପୁଣି ସାହେବଙ୍କ ପାଠ ବି ପଢିଛୁ । ସେ ତେଣୁ ଭାଗବତ-ଗାଦିରେ ଅଛୁ । କାଲି ପୂଜାବରୁ ବନ୍ଦ ସେ ତେଣୁ ବାହାର କରି ଦେଇଗଲି । ତୋ ପ୍ରସ୍ତାବ ମୋ ମନକୁ ଖୁବ୍ ପାଉଛି । ଗାଦୀଙ୍କ ନାଁରେ ଶୀଘ୍ର କାମ ଆରମ୍ଭ କର ।"

କଥାବାର୍ତ୍ତା ପରେ ଉଭା ଶାସ୍ତ୍ରଙ୍କ ନିକଟରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଗୁଡ଼ୀଙ୍କର ଆଖିକୁ ନିଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଘର ମନ୍ଦିରର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ନିଷ୍ପ୍ରଭା ବୃଦ୍ଧା ପାଇଁ ଏ ସଂସାର-ସୁଖବଞ୍ଚିତା ଯୁବତୀ ଆଜି ଯେ ଏକ କଠୋର ତ୍ୟାଗ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛନ୍ତି, ତାହା ଭାବିବାରେ ଲାଗିଲେ । ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସୁଖଦୁଃଖରେ ତାଙ୍କର ଜୀବନର ସ୍ୱଳ୍ପାବଶେଷ ଦିନ କେତୋଟି କଟାଇ ଦେଇପାରନ୍ତେ; ମାତ୍ର ଏ ସର୍ବତ୍ୟାଗିନୀ ବଧୂଟି ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥିତ ମରଣ କଥା ବି ଭାବିବାକୁ ସାହସ ହେଉ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବୃଦ୍ଧା ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରି ସୁପ୍ତା ବଧୂଙ୍କର ମସ୍ତକରେ ହସ୍ତ ସଞ୍ଚାଳନ କରି ଦେବାଶିଷ-ଭିକ୍ଷା କରି ଚକ୍ଷୁ ମୁଦ୍ରିତ କଲେ ।

ନିଶାବସାନରେ ତୀବ୍ରକଣ୍ଠ କୁକ୍କୁଟର ରବରେ ଉଭୟଙ୍କର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କନ୍ୟାଲତୀ-ମଣି ଉଷାର ଆଗମନୀ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ ଉଠିଲେ । ଜଣା ଖେଇରୁ ଯେଉଁ, ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ପାଇଁ ସେ ଯେଉଁ ନୂତନ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି, ତାର ସଫଳତା କାମନାରେ ଗାଦି ଗୋସାଇଁଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାକୁଳ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଘରଦ୍ୱାର ଓଳାଇ ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ସୁନ୍ଦର ଘର

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

ରଚିସ୍ଥରେ କେତେ ଗୁଡ଼ାଏ ବାଳିକା ଖୁଦୁରୁକୁଣୀ ଓଷା ପାଳିବା ଭଳି ନୂଆ ତୋଳିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କେନାଗର ବନ୍ଧ ସେ ଆଡ଼ରେ ଅନ୍ୟ କେତୋଟି ବାଳିକା ହୁଳହୁଳି ସ୍ୱରରେ ଗ୍ରାମର ନିସ୍ତବ୍ଧତା ଭଙ୍ଗ କରି ବଉଳ ଫୁଲ ଗୋଟାଉଥିଲେ । ଦାମା ମା ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ଧଡ଼ୀ କୁଟୀଟି ପିନ୍ଧିବାର ଏ ଅନଦର ନିତାନ୍ତ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବେଙ୍ଗ ବେଙ୍ଗ ହୋଇ ଶୁଣ୍ଠବୀ-ର କରିଛି । ଗ୍ରାମ ଉପକଣ୍ଠ ବଥଳି-ଖଳା-କୁଡ଼ଅ ଦୁଆରେ ବୁଢ଼ା ଦେବଳ ପଧାନ ବସି ଚିଙ୍ଗା ଲଗାଉଛ ବୋଲି ଫଙ୍କି ଝାଙ୍କୁଛି । ରଙ୍ଗୀ ତେଲୁଣୀ ଦାଣ୍ଡ ଅଗଣାରେ କଳ ବାଦ୍ୟରେ ନିନାଦିତ ହଉଛି ବୋଲି ଗୃହବଧୂ-ନିନାଦ କଣ୍ଠରେ ତାର ଅପରାହ୍ନର ପୁଷ୍ପଗନ୍ଧ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଅଭିବ ଚାନ୍ଦର ବଂଶୋ ବନ୍ଧୁଛି । ଖିଚାଙ୍କ ପର ଅନ୍ୟ କେତୋଟି ଅବଗୁଣ୍ଠିତା ଗୃହ-ନବବଧୂ ଚଟଣଦ୍ରମେନକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଟେଳ କର ଚାନ୍ଦ୍ରୁ କୂଠକୁ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଛତାଙ୍କର ଯୌବନ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ନାହିଁ । ସ୍ନାନାର୍ଥିନୀ ସଙ୍ଗିନୀମାନଙ୍କର କେତେଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଳ୍ପରେ ଉତ୍ତର ଦେଇ ସେ ତରତର ହୋଇ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଗାଦିଙ୍କ ପାଖରେ ମନ୍ତ୍ରିଅ ମାରି ଦାନ୍ତ ଘଷିବା ପାଇଁ ଶାଶୁଙ୍କୁ ଉଠାଇଲେ । ବୁଢ଼ୀ ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ଗାଦିଙ୍କର ପାଖରେ ମନ୍ତ୍ରିଅ ମାରି ପେଟର ସମ୍ମୁଖରେ କଥା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଲେ । ନବ-ବଧୂ ବା ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧିଲେ ହିଁ ଅବୋଧମାନେ ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କର ପଦବନ୍ଦନା କରନ୍ତି । ତେଣୁ କଥା ନୂଆ କାହିଁ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ବୋଲି-ଅନୁମାନ କରି ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କର ହାତକୁ ଅନାଇଲେ । ଜଗା ଭୂଷିତ ପାଦଯୁଗ ମସ୍ତକ ସ୍ପର୍ଶ କରି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କହିଲେ, "ମା, ସଂସାରରେ ତୁମେ ମୋର ପିତା, ମାତା, ଗୁରୁ, ଇଷ୍ଟଦେବତା । ମୁଁ ଆଜ ଯେଉଁ ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦେଉଅଛି, ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତୁ, ମୋର କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉ ।" ବୃଦ୍ଧୀ – "ଯାହାର ମୁଣ୍ଡରେ ସବୁ ବେଳେ ଅଯାଚିତ ଆଶୀର୍ବାଦ ବର୍ଷୁ ହେଉଅଛି, ତାର ପୁଣି ଆଶୀର୍ବାଦ ଲୋଡ଼ା । ତେବେ ଯେଉଁ ଗାଦ ଗୋସେଇଁଙ୍କର ନାମରେ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେଉଛି, ସେ ତୋ ମନ କାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ ।"

ଏହା ପରେ ମୁଷ୍ଟିଯୋଗ ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା । ଗାଦିରେ ଥିବା ବୈଦ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ପୋଥି ନେଇ ଅଣାକ ଗ୍ରାମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଇଦଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟରେ କେତେ ଦିନ ସମସ୍ତ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ନିତାନ୍ତ ନିତ୍ୟକର୍ମ ପରେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ପୋଥି ପଢ଼ିବା ଓ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ବ୍ୟୟିତ ହୁଏ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଔଷଧ ପ୍ରଚାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମାଗଣା ବାଣ୍ଟିଲେ । ତାଙ୍କର ଔଷଧରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ରକମର ଫଳ ହେଲା । ଭଲା ଲୋକ ପୁଅକୁ ତା ମାବାପ ଛାଡ଼ି କରି ବସିଥିଲେ । ତିନିଯାନ ଔଷଧରେ ରୋଗ ହଟିଲା । ଆଠ ଦଶଦିନ ପରେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଗୁରୁବାରି ମା ଧୋବଣୀକୁ କିଏ ବଞ୍ଚିବ ବୋଲି କହୁଥିଲା ? ଫୁଲି କରି ଗଡ଼ କାଠ ପରି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସାରେ ସେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଭଲ ହୋଇ ଉଠି କରି ହିଙ୍କିଏ ବୁଲାବୁଲି କରିପାରିଲାଣି । କେତେ ମକଦମଙ୍କର ମଝିଅ ପୁଅ କଟକରେ ଚାରି ମାସ କାଳ ରହି ମୁଠା ମୁଠା ଟଙ୍କା ଖରଚ କରି ଶଗଡ଼େ ଔଷଧ ଖାଇ ଡାକ୍ତରଠାରୁ ଉଲଗା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇଞ୍ଜେକ୍ସନ ଫୋଡ଼ା ହେଲା । ଶେଷରେ ଡାକ୍ତର ଓ ... ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦେଇ ।

GPNanda Collu, Digitized by srujanika@gmail.com

ମନ୍ଦିରେ ଡାକ ପଡ଼ିବେ ! କାରଣ ହୋଇ ସାଙ୍ଗେ ତପସ୍ବି ଜଡ଼ାଙ୍କଠାରୁ କାମ୍ବୁମିଟରୁ ପେ ଓଟେଦ ଖାଇ ଏବେ ଶ୍ରୋ ଘଣ୍ଟାଏ ପଥ ଅଭ୍ରଟିଲେଣି ।

ଜୁଆ ଉଷୁନା

ଏହି ସମୟରେ ଗୁଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହୋଟ- ଲ୍ରେ ସେ କାଳିଦାସପନ୍ତ ସ୍ବର୍ଣ୍ଣପାଦଠାରେ ହୁକୁ ଦଅନ୍ତି ହଜନ୍ତି । ଅରେ ବାବୁ ! ଘନ ପାଦୁକ ବେଳ ହଟବତଚାଦପଠରେ ମଣିଷ ଅଟପଟାଳି । ଦଶ ପଦ...ର କୋଷ ବାଟନ୍ତୁ କୋଟିଭ ଅଗ୍ନି ହାଙ୍ଗର । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପଢ଼ିବ ଯଣ ଜପଣିବୃଷ୍ଟି ଚଣ୍ଡୀ ତନ ବଡ଼ା ସ୍ତ୍ରୀ । କଟି...ଲା ଅବ ! ତାହାର ଗଛ ଫଳୁ ନାହିଁ, ତାହାର ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଡେ ଓଝା ବସନ୍ତ ସେ ସସ ଘା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପଢ଼ ଅଶିଟ... ଅନାଇ ନାହିଁ, ଭାଷା ପୁଅ କଲିକତାରେ ପାଠବ...ର୍ଗ ହେବ ରହୁଛନ୍ତି, ଘର ନାଁ ଧରୁ ନାହିଁ—ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ସାଧାରଣ ରୋଗ ତଥା ଗୁଡ଼, ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ, ଅନ୍ଧ, ପ୍ଲେଟ... ଇଣା ଭୁଲିମାନେ ହୁକୁମ ପାଇଁ ଦଉଡ଼ୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୂହୂର୍ତ୍ତରେ କହୁଥିଲେ ସେ, ଜୀ ହୁକୁମ ଦେଇ ତାହାଙ୍କୁ, ମୁକ୍ତ ହୋଇ କବିରାଜି ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ମାଏ ଡାକତ ...ଥା କୁହନ୍ତୁ କିଏ ? ସେ ବରକୁ ହୋଇ ତାହାକୁ ପାନେ ଔଷଧ, ତାହାକୁ ଟାଙ୍କନ୍ତୁ ତୁଳସୀ ଦେଇ ବୋଧ କଲେ । କହି ଅରଦାନଠାରୁ କେତେ ସମାଗମ ଭୁଗ୍ନା ହେଲେ ମଧ ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ଲିଖା ଓଡ଼ିଶିଲେ ଦେଖା ଘୋଡ଼ ଘୋଡ଼

GPNanda Colln.; Digitized by srujanika@gmail.com

ମାର୍ବାଳ । ଔଷଧ ମାଟେଗଣା ବାକ୍ସ ବାକ୍ସ ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡି ଦେଶରୁ ! ତେଣୁ ସେ କିଛି କିଛି ପଇସା ନେଇ ଔଷଧ ଦେଲେ । ବଡ଼ ଲୋକ ଓ ସେଠାର ଗୃହସ୍ଥ ଦେଖି ସେ କେତେ ଭଲ ଦାମ ନେଇ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅଳ୍ପ ମୂଲ୍ୟରେ ବା ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ଔଷଧ ଦେଲେ । ଦିନକୁ ଦିନ ତାଙ୍କର ଅର୍ଥ ବଢ଼ିଲା ଓ ତାଙ୍କର ହାତରେ ଭଲ ଗୁଡ଼ିଏ ପଇସା ହୋଇଗଲା । ଘରବାର ସବୁର ପୁନଃ ସଂସ୍କାର ହେଲା ଓ ତା ନିକଟରେ ସେମାନଙ୍କର ରହିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କୋଠା ତିଆର ହେଲା । ରୋଗୀସଂଖ୍ୟା ଅତ୍ୟଧିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରୁ ଲିଡାଙ୍କୁ ବଡ଼ି ଭୋରରୁ ରାତି ଘଡ଼ିଏ ଟିକିଏ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ବେଳ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ ।

ରାତ ଦୁଇ ପହରରୁ ରାତି ଦଶ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ରୋଗୀ ଦେଖନ୍ତି । ତେଣୁ ରାତିରେ କେବଳ ଦୁଇ ଚାରି ଘଣ୍ଟା ଶୁଅନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ କୌଣସି ରୋଗୀର ଦରବାର ପଡ଼ୁଥିଲେ ମୋଟର ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ରାମ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସେ ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ ବୋଧ କଲେ । ମାତ୍ର କ୍ରମେ କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ଏହା ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଗଲା । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ପାଳନ କଲେ ଆହାର ଓ ନିଦ୍ରାକୁ ମନୁଷ୍ୟ ସହଜରେ ଜୟ କରିପାରେ ବୋଲି ତାଙ୍କର ଧାରଣା ହେଲା ।

ଜୀବନରେ ବେଳେ ବେଳେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଘଟିଯାଏ, ଯାହା ଯୋଗୁ ମନୁଷ୍ୟ ନିତାନ୍ତ ବିବ୍ରତ ହୋଇ, ନିଜର ଭାଗ୍ୟକୁ ଧିକ୍କାର କରେ । ମାତ୍ର ତାହା ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର [illegible] ନୂତନ [illegible]

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଚଥରେ ବଡ଼ ବଟେ । ଜିତାଙ୍କର ଭାଗ୍ୟରେ ଏହିପରି ଏକ ଘଟଣା ଘଟିଲା ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ପିଠିରେ ଗୋଟାଏ ଘା ଉଠିଲା । ପ୍ରଥମରେ ହଳଦୀ ଓ ପରେ କବିରାଜ ଚିକିତ୍ସା କରାଗଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ବେଳେ ଉପଶମ ହେବା ଦୂରେ ଥାଉ, କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଶେଷରେ ଜିତା ଉପାୟାନ୍ତର ନ ଦେଖି ଶାଶୁ ସବାରିରେ ପକାଇ କଟକ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଆଣିଲେ । ସେ, ଭାବିଲେ ବୋଧହୁଏ ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ସେବକ ପୂରି ଯିବ । ସେଥିରୁ ସେ ଯେଉଁ ନୂତନ ଉଦ୍ୟମ କରି ଜନ୍ମରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଆସୁଥିଲେ, ତାହା ବୋଧହୁଏ ଏହିଠାରେ ସାର ହେବ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟ କେହି ପୁରୁଷ ନ ଆସିବାରୁ ସେ ଗ୍ରାମର ନବାବନ୍ଧୁବ୍ରାହ୍ମଣୀଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଲେ । ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ପିଠିରେ ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହିଲେ । ବଣୀହାଟ ପୋଲ ପାଖରେ କୋଠିଏ ଘର ନେଇ ଜିତା ଓ ନବା ସେଠାରେ ଖିଆ ପିଆ କରି ସବୁବେଳେ ଆସି ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ଜଗି ରହିଲେ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଦେହ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଆରୋଗ୍ୟ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ଧାତ୍ରୀବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ କେତେ ଜଣେ ଯୁବତୀଙ୍କୁ ନିଆଗଲା । ଏହି ବିଦ୍ୟା ଶିକ୍ଷା କଲେ ତାଙ୍କର ପ୍ରସାର ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଯିବ ବୋଲି ଭାବି ବୁଦ୍ଧିମତୀ ଜିତା ଅଗତ୍ୟା କଷ୍ଟ ନ ଭାବି ଧାତ୍ରୀ—ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ପରେ ବୁଢ଼ୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ମାତ୍ର ବୋଧହୁଏ ପଚାରୁଛନ୍ତି, ସେ ତାଙ୍କୁ ଏକାକିନୀ ଛାଡ଼ି ଯାଆନ୍ତେ କିପରି ? [illegible] ଶେଷ ହେଲା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଲେ । ଛତାଙ୍କର ଲେଖା-ଦେଖା
ଶା ପାର୍ବତୀଙ୍କୁ ଭାବ ପଢୁବାରୁ ତାଙ୍କର ସ୍କୁଲରେ ପଢୁ
ଥିଲେ । ଛତା ଅବସର ସମୟରେ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଶବ-
-ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦ ମନଯୋଗ ସହକାରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରୁ
ନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟରେ ଶରୀରତତ୍ତ୍ୱର ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ଅପୂର୍ବ ଅଂଶ
ନର ବିଷୟ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅନୁଶୀଳନ କରନ୍ତି । ବୃନ୍ଦାଙ୍କର ଶରୀର
ର ଅରୋଗ୍ୟ ହେବା ପରେ ନବୀ ବର୍ଣ୍ଣାନ୍ଧଶୀ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବା ପାଇଁ
ଁ ଧୂମ୍ ଲଗାଇଲା । ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ମାସ ସେମାନଙ୍କର ସାଙ୍ଗ
ଟର ରହିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେହେଁ ସେ ଅସଙ୍ଗ ହୋଇ ଗ୍ରାମ
କୁ ବାହାରିଲା । ଛତା ତାକୁ ଡେନାଟି ଟଙ୍କା, ଖଣ୍ଡିଏ ଜୋସ୍ତ
ପ୍ତୁମାର୍ଡା ଶାଢୀ ଦେଇ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଟିକଟ କରି
ରେ ବସାଇ ଦେଇ ଆସିଲେ । ଏ ଉପକାରର ପ୍ରତି-
ଦାନ କରିବାକୁ ନବୀ ଭୁଲି ଯାଇ ନ ଥିଲା । ନବୀ ଗ୍ରାମରେ
ହୁଁ "ଛତା ସେ ଛାତ୍ରଟରୁ ଚଲେଣି ଦାନବଳ ଅଣ୍ଡିର-
ମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ହେଁ ହେଁ ଫେଁ ଫେଁ ହୋଇ
ଶ୍ୟା 'ପାଲଟି ଗଲେଣି" ଏହା ଗ୍ରାମସାରା ରଷ୍ଟ୍ର କରି-
ଦେଲା । କାଳୀ ହେଲେହେଁ ଛତା ବଡ ସୁନ୍ଦରୀ; ତହିଁରେ
ଣି ଯୁବତୀ । ଏଥିପାଇଁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ସବୁ
ବେଳେ ଅବାଧ ମିଳାମିଶା ବୃନ୍ଦାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ କଡ଼
ଆ ଲାଗିଲା ଓ ତାଙ୍କ ମନରେ ନାନାଦି ସନ୍ଦେହ ଜାତ
ହେଲା । ଡୋହକ୍ତର ଚରିତ୍ରନିଷ୍ଠା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣତା ଓ
ତ୍ୟାଗସ୍ୱପ୍ନ-ଜୀବନ ପ୍ରତି ବୃନ୍ଦାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ କରିବାର
କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ କାରଣ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ନେହ-
ବଶତଃ ଛାଙ୍କର ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ପାର୍ଥିବ ଅବଲମ୍ବନ
ସମ୍ପର୍କରେ ତାଙ୍କର ମନରେ ଆଥା ଛତା ଭାଇ ହୋଇଥିଲେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସେ ବେ୍ରକଫାଷ୍ଟରୁ ଉଠି ବୋହୂଙ୍କର ପଛେ ପଛେ ଛାୟାପରି
ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ପରେ ବଧୂଙ୍କର ସ୍ତୁତି
ଚଳଣି ଓ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଭଙ୍ଗୀରୁ ସେ ଜାଣିପାରିଲେ ଯେ
ତାଙ୍କର ଆଶଙ୍କା ବୃଥା । ତାଙ୍କର ଅତି ଆଦରର ବଧୂଟି
ନିଷ୍କଳଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରମା । ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ରୂପମୁଗ୍ଧ ଯୁବକ ଛାତ୍ର
ଅଯାଚିତ ଭାବରେ ଆସି ଜଟାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ, ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ
ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗର ଗଠନ ରହସ୍ୟ, କଙ୍କାଳ ଓ ତାହାର ଖଣ୍ଡ
ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଶବସ୍ତୂପର ନାନାଦି ତର୍କ କରୁଥିଲେ; ମାତ୍ର
ଏ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ପ୍ରତିଭାସମ୍ପନ୍ନା ଯୁବତୀଟି ସେ କାମ-ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ନ୍ତି
ନାହିଁ, ଏହା ଜାଣିପାରି ସେମାନେ ଏ ଚରିତ୍ରବତୀ ରମଣୀଙ୍କ
ନିକଟରୁ ନିଜମନ୍ତ୍ରଣରେ ବିଦାୟ ନେଉଥିଲେ । ଧାତ୍ରୀ
ବିଦ୍ୟାର ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାରେ ସିଏ ପ୍ରଥମ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର
କଲେ । ସେ କିଛି ଦିନ ବିନା ବେତନରେ ମଠର ଡାକ୍ତର
ଖାନାରେ ଧାତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା,
ରୋଗୀମାନଙ୍କର ପ୍ରତି ମା ପରି ସେବା ଓ ଯତ୍ନ ଏବଂ ମଧୁର
ବ୍ୟବହାରରେ ସେ କି ରୋଗୀ କି ଡାକ୍ତର ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ-
ଭାଜନ ହୋଇଗଲେ । ଏହାପରେ ଜଟାଙ୍କର କର୍ମବହୁଳ
ଜୀବନର ଦୀର୍ଘ ଦୁଇଟି ବର୍ଷ କଟିଲା ଡାକ୍ତରଖାନାରେ
ଅତିବାହିତ ହେଲା । ବଡ଼ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରମାନେ ତାଙ୍କୁ
ସେହିପରି ବେତନଭୋଗୀ ଧାତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ
ଅନୁରୋଧ କଲେ; ମାସିକ ଷାଠିଏ ଅପେକ୍ଷା ହଳଦ ବସନ୍ତ ଘରେ
ମହଲ୍ଲରେ ତାଙ୍କର ରହିବା ସେ ଅଧିକ ବାଞ୍ଛନୀୟ, ଏହା ସେ
ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ବିନୟ ସହକାରେ ଜଣାଇ କୃତଜ୍ଞ
ଭାବରେ ଘେନି ସ୍ଥାନକୁ ବାହୁଡ଼ିଲେ । ପୂର୍ବରୁ ସେ ଅନେକ
ସନ୍ ପରିବାର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ତାହାର ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ମୁଖରେ ଅନେକ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ବିଷୟମାନ ଉପସ୍ଥିତ କରିଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଡାକ୍ତର ବହୁଳ ବିଜ୍ଞାନବାଦ ସେ ଶୁଣି ଭବ ସମ୍ମୁଖରେ ନେଇଗଲେ ।

ଗ୍ରାମରେ ଇଚ୍ଛା ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ମହାନ୍ ଚହଳ ପଡ଼ିଲେ । ଅର୍ଦ୍ଧାବସ୍ଥାପ୍ତ ବାଳକେ ପଲ୍ଲୀର ଜଣେ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତା ନାରୀ ଦେହଭରେ ବନ୍ଧୁ ଧାଣୀ ଶବ୍ଦାଡରେ କୃତଜ୍ଞ ଦେଖାଇ, ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କର ସେବା ପାଇଁ ଚତୁର୍ଥ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ଅନୁରୋଧ କରି ଦେଇ, ସ୍ୱର୍ଗ ସେହି ଗ୍ରାମଚହଳକୁ ଫେର ଅଛନ୍ତି, ଅବଶ୍ୟ ଏଥିପାଇଁ ନୁହଁ, ମାତ୍ର ଜଣେ ଯୁବତୀ-କୁଳବଧୂ କୃଷ୍ଣା ଖାଣ୍ଟିକ ହଙ୍ଗରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଅନ୍ଧାରରେ ଏକାକିନୀ କଣ୍ଠ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ଅବାଧ ମେଳାମିଶା କରି ନିଜର ମାନସମ୍ଭ୍ରମ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରଖି ଯେ ଫେରି ଆସିଛି, ଏହା କେଉଁ ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? ତା ଉପରେ ସେ ଏକ ନବ ବଣ୍ଡାଟ୍ରସୀର ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଅଛି । ଇଚ୍ଛା ମନେ ମନେ ଭାବିଥିଲେ, ତାଙ୍କର ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ଟିକେ ଅନୁଭବ କରି ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବେ; କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତା ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସମାଲୋଚନା ଶୁଣିବାରୁ ଗ୍ରାମରେ ଅବସ୍ଥାନ ଅସମ୍ଭବ ହେଲା । ଯାହା ଥିଲେ ସେ ତାଙ୍କର ବ୍ରତନିଷ୍ଠ ମନ ବିଚଳିତ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ କରି ଜାଣିଥିଲେ ଯେ, ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠାପୂର୍ଣ୍ଣ ଚରିତ୍ରବଳ ଓ ସେବା; ସ୍ତ ଦ୍ୱାରା ସେ ଦିନେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହେବେ । ସେ ତାହାର କଥାକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ଔଷଧ ବୃତ୍ତିକ ଓ ଅଧ୍ୟୟନରେ ମନୋଯୋଗ ଦେଲେ । ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଫଳରେ ସନାତନ ଧର୍ମର ପ୍ରଧାନ ରକ୍ଷକ ଧର୍ମ ମନ୍ଦିରର ବ
ଛୋଟ୍‌ର ପ୍ରସବ ବେଦନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କାଠଚଢ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀ
ମାନଙ୍କୁ ଅନେକ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଅନେକଠାରୁ କାଠଚ
ଆଣି ଦିଆଗଲା; କିନ୍ତୁ ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଗୁରୁଦେବ ବଡ଼ଗ
କେହିଙ୍କୁ ମଲମଲ ତାଡ଼ ଅଣାଗଲା । ମିଶ୍ର ଆପଣେ ହସ୍ପିଟାଲ
ନ ଦେଖି ଶେଷକୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ
ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ମିଶ୍ର ସନାତନ ଧର୍ମ ଭୂମଣ୍ଡଳ ମହା
କାଟ ଦୂଷିତ ନବାବତ୍ରିତ ଓ ଅଦ୍ଭୁତ ପର ନାଚିଉଠିଲେ କର ଭଟ
ଓ ବିନା ପଇସାରେ ଡାକ୍ତର ଚେତାବନୀ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଶ୍ୟ
ହୋଇଗଲେ । ଏଥିରେ ମିଶ୍ର ଆପଣେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପ୍ରଶଂସାରେ
ଅତିବୁର ବଦନ-ବୃନ୍ଦା ପାଲଟି ଗଲେ । ଦେବଦେବ ଦ୍ରୁତ
ମିଶ୍ରଙ୍କ ପର ସମାଜର ବଡ଼ପଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ନୃତ୍ୟଦେହ
ଓ ଜ୍ୟୋସ୍ନା ।

ଗାଡ଼ି ଉପରେ ନାହା, ନାହା ଉପରେ ଗାଡ଼ି !

କମେ କମେ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଅବସ୍ଥା - ବ୍ୟବସାୟର ପ୍ରସାର
ବଢ଼ିଲା । ଅବାରିତ ଦ୍ୱାର । ଦିନ ନାହିଁ, ରାତି ନାହିଁ, ଖ
ନାହିଁ, ଛ ଘଣ୍ଟା ନାହିଁ, ଯେତେ ଅସି ଡାକିଲେ ସେ ସାଙ୍ଗେ
ସାଙ୍ଗେ ଉଠିଲେ । ବିରକ୍ତି ନାହିଁ, ବା 'କାଲ୍ ଫିଭ୍' ଢୋ-
ମନଟେବାଧୁଆ କଥା ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧୀ ବୋଲ୍ କଣ ଏ ଅମାନୁଷିକ
ପରିଶ୍ରମ ଦେଖି ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ମାଝି ବଧାଇ
ଏହି ସବୁ ଭାଇଁ ଟଙ୍କା ଦ୍ୱାର କରିବଟେ ବୋଲି ମୋ ଦେ
ଲାଗିଥିଲେ ଦେଖନ୍ତି, ... ନାହିଁ । ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୋପେଇଁ ଅମକୁ ଏଥିରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କଲେ । ତନ୍ମନ ସେ ଜାନ୍ତି ବୋଲି । ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ପ୍ରବୋଧ ଦଅନ୍ତି ।

ଧାର ଶ୍ରାବଣ ଛଟା ସାତଦିନ ହେଲା ଛ ଦିନ ଗତ ଅବିରାମ ବର୍ଷା । ବଳି ବାହୁଟରେ ବଦଳ ଗଲଣି । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଜଳାର୍ଣ୍ଣବ । ରାତ ତ ରାତ, ଦିନ ବେଳେ ବି ପଦାକୁ ବାହାରିବା ଯୁ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତିର ଏ ଉନ୍ମତ୍ତା ରୂପ ଦେଖି ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱ ଯେପରି କି ଭୟଭୀତ । ମହାପ୍ରଳୟର ପୂର୍ବାଭାସ ପରି ସେହି ବିଭୀଷିକାମୟୀ ଅନ୍ଧକାର-ମୟ ରଜନୀର ପ୍ରଥମ ଯାମରେ ଟାଦ ଗୋପେଇଁଙ୍କର ଗୀତ ଭୋଗ ଦେଇ ଭକ୍ତାଙ୍କର ପୋଷ୍ୟବର୍ଗ ନିରାଲମ୍ବରେ ଆସନ ଦେଇ ଦେଲେଣି । କେବଳ ଜଡ଼ା ବସିକରି ଅସ୍ପୃବେଦ ସାର-ସଂଗ୍ରହ ମନଯୋଗ ସହକାରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଦାଣ୍ଡଦ୍ୱାରରେ କରାଘାତର ଶବ୍ଦ ସେ ଶୁଣିଲେ । ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ଶୋଇଥିବା ଭୃତ୍ୟମାନେ ଗାଢ଼ ନିଦ୍ରା ବା ଆଳସ୍ୟ-ବଶତଃ କବାଟ ନ ଫିଟାଇବାରୁ ଜଡ଼ା ଆଲୁଅଟି ଧରି ନିଜେ ଯାଇ କବାଟ ଫିଟାଇଲେ । ଦେଖିଲେ, ଜଣେ ଅସାମ-ବ୍ରୀଡ଼ା ରମଣୀ ଓ ସାଙ୍ଗରେ ଅଚେଲକ ଧରି ଜଣେ ଭୃତ୍ୟ ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ । ରମଣୀଟି ଆପାଦମସ୍ତକ ... ଲୁଗାରୁ ପାଣି ବୋହୁ ଦୁଅରମୁହଁଟି ଗୋଟିପଣେ ଭିଜିଆ । ରମଣୀଟି ଯେ କୌଣସି ବଡ଼ ଘରର, ଏହା ତାଙ୍କର ଆକାରପ୍ରକାରରୁ ଜଣାଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ସେ ନିଷ୍ପ୍ରଭ ବର୍ତ୍ତୁଳ ମୁହଁଟିରେ କିଏ ଯେପରି କି କାଳୀରଙ୍ଗ ମଡ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ରମଣୀଟି ଥରେ ମାତ୍ର ଜଡ଼ାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ନୟନରେ ଅନାଇ ଦେଇ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିଥିବା ନିର୍ମାଲ୍ୟ ପୁଡ଼ାଟିଏ ଜଡ଼ାଙ୍କର ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେଇ ତାଙ୍କ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଦଧରି ଲୋଟି ଗଲେ । କହିଲେ "ମା ପିଲାଠାରୁ ମୁଁ ତୁମର
ଧର୍ମ ଝିଅ ହେଲି" ମତେ ରକ୍ଷା କର ମୁଁ ତୁମ ପାଦତଳେ
ଶରଣ ପଶୁଛି । ଲଳିତା ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପଦଲକ୍ଷ୍ମୀ ହୃଦୟର
ବଳ ବିନମ୍ର ଭାବରେ କହିଲେ "କଥା କଅଣ ? ଆପଣଙ୍କର
ଘର କେଉଁଠି ?" ସଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା ବୃଦ୍ଧ ସେ ନାରୀକୁ
ବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଲେ । ନାଏବ ବାବୁ
ଜମିଦାରଙ୍କର ଜଣେ ହିତାଶର ବନ୍ଧୁ, ଗ୍ରାମର ଧନୀମାନଙ୍କର
ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ଘର ପିଲମାନଙ୍କର କୌଣସି ଫରକ ନ
ଥାଏ । ଲଳିତା ତାଙ୍କୁ ପୂର୍ବରୁ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ।
ରମଣୀଟି ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ କରି କହିଲେ "ମା ଆମର
ସବୁ ଦୋଷ କ୍ଷମା କର । ତୁମେ ରକ୍ଷା ନ କଲେ ମୋ କପାଳର
ସିନ୍ଦୂର ଲିଭିବ । ସୁବଦନ ହେବ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବଳ ଜ୍ୱର । ଏକଜାବୁଡା
ଚେତନ ହରାଇ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଆଜି
ସକାଳେ ସାମାନ୍ୟ ଜ୍ଞାନଥିଲା, ସ୍ୱର ତ ଦୁଇ ପାଖ ଭରି ଦରଜ
ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ବଡ଼ ଭାଇ ମଣି ଚଣ୍ଡପୁର ଔଷଧ
ଦେଉଥିଲେ । ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ କହିଲେ ସେ ଏ ଜମିଦାର ବାଡ଼ି
ଡାକ୍ତର ଡାକ । ଏହା ଶୁଣି ମୋର ହାଲିକ ଶୁଖି ଗଲା । ଘୁଣ-
ଅତ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ଏପରି ଦୁର୍ଯୋଗରେ ଏତେ ଦୂରର ନଈ
ନାଳ ପାରି ହୋଇ କିଏ ଡାକ୍ତର ଡାକିବାକୁ ଯିବ ପୁଣି
କେଉଁ ଡାକ୍ତର ବା ଏପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ଆସିବାକୁ ମଙ୍ଗିବ ?
ତେଣୁ ଆସି ତୁମର ଶରଣ ପଶିଲି । ମା ମାରିଲେ ମାରିବ
ରଖିଲେ ରଖିବ ।" ଏତିକ ଏତା କଣ୍ଠସ୍ୱରରେ କହୁ କହୁ ସେ
ଲଳିତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଭେଁ ଭେଁ ହୋଇ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ିଲେ । ଲଳିତା
କହିଲେ "ଦେହଟା ବଳେଇ ଗଲା । ଆଗରୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ ?"
ରମଣୀ—ମା, ମୁଁ ତୁମକୁ ସମାଚାର ଦେବାକୁ ତୁମ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଶା... ଅଭ ଲଗ୍ନଭଣ ବଅଣ ? ସେ ତୁମର ସେଙ୍ଗ ସର୍ବନାଶ କରଛନ୍ତି, ମୁଁ କେଉଁ ମୁହଁରେ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିବି ?"

ଜଡ଼ା ବୁଝି ପାରିଲେ ଯେ ଏ ରମଣୀଟି ଅନନ୍ୟାନ-ନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଶେଷରେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଛନ୍ତି ସୁତରାଂ ସେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି ନ ପଚାରି ମଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଓଡେପାଳ ଦେଳ ଶୀ ... ପଠାଇଲେ । ନାଏବଙ୍କର ନିକଟରେ ପହୁଞ୍ଚି ସେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ଉବଲ ନ୍ୟାଯମାନଅ, ତେଣୁ ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ ତାଙ୍କ ... ଶକଥା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ଜନାଦନ ସ୍ନେହବ୍ରତ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ... ଫଳରେ ବେଗ ଅଦ୍ଧ ଉପରକୁ ଆସିଲା । ଯେଉଁ ଦିନ ନାଏ... ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ଫେରି ଆସିଲା ଏ ସେ ... ପରିତ୍ୟକ୍ତା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବଦନା ଜଡ଼ାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ନାହିଁ। କାରଣ ସେ ପୂର୍ବେ କେବେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ନ ଥିଲେ। କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ସେ ବାହୁଡ଼ା ପଧାନଙ୍କର କୋ... ଏହା ସେ ଅନୁମାନ କରିନେଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଖୋ... ଏ ଟିକା ବିଷ ବିଧ୍ୱସ୍ତ କୁତୁହଳ ଜଟିଲା । ସେ ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତାକଲେ "ଯାହାଙ୍କର ସେ ସର୍ବନାଶ କରିଛନ୍ତି, ଗୃହ... ବାସ ଖଣ୍ଡିକ ସୁଦ୍ଧା ବଳାତ୍କାର କରି ଅପହରଣ କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ... ଯୋଗୁଁ ଆଜି ଯେଉଁ ବଡ଼ଘରର ଝିଅ ଓ ବୋହୂ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱାମୀ ଓ ସମ୍ପଦ ହରାଇ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୁଣି ସେ ... ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କୁ ବିଷ ପ୍ରୟୋଗ କରି ମାରି ଦେଇ ନାହାନ୍ତି ଏ... ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା" । ସେବା ପରାୟଣା, କ୍ଷମାବତୀ ମହୀୟସୀ ନାରୀର ମହତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ବିଷଦ୍ଧ- କଳୁଷିତ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥପର ... ପ୍ରତିହିଂସା ପରାୟଣ ହୃଦୟ କାହୁଁ ବୁଝିବ ? ଜଡ଼ାଙ୍କର ... ସେବା ଓ ... ଅବସ୍ଥା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ସେ ଅପଥା ସନ୍ଦେହ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଦୂର ହେଲା ଓ ଇତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଭକ୍ତିରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ପୂରି ଉଠିଲା । ତାଙ୍କୁ ମା ମା ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କଲେ ।

ଦୁଇମାସ ପରେ ନଏବ ବାବୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଗଲେ । କଟକର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅମଲାମାନଙ୍କର ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ନିୟମିତ ଲୁଟପ ଗାଦଙ୍କ ପାଖରୁ ଦୁଇବର୍ଓଳ ଘିବାଅସିଲା କଲେ । ବେଳ ଦନ ଲୁଦଳ, ବେଳ ଦନ ପନ ପରବା, ଔଷଧ ସେବ୍ୟ ସାମଗ୍ରି ସେ ସେଠାରୁ ପଠାଇଲେ । ପ୍ରତ୍ୟହ ସନ୍ଧ୍ୟାରୁ ସେ ଟାଉ ଗୋଷାଇଁଙ୍କର ପାଖରୁ ଯାଇ ସ୍ନେହବଡ ଶ୍ରେଣ୍ଟ ତି ଇତାଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ଶାସ୍ତ୍ରାଲାପ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣିତ ଥିଲା ଯେ ଡାକ୍ତରୀ ପଢ଼ିଲେ ଲୋକ ନାସ୍ତିକ ହୋଇଯାଏ ତେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରକୁ ବଡ଼ୁଛ ମସ୍ତିଷ୍କର କଳ୍ପନା ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି । ମାସ ଇତାଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦ ଭକ୍ତ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ଦେଖି ସେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଗଲେ । ତଥାପି ମଳୟ ବାଜାରେ ଲୁଚିଛି ବ ପେର ପାଲୁଛି ଯାଏ । ନରହ ଓ ନରହର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର କଲେଦେ କୌଶଳେ ରକ୍ତ ଶୋଷଣ କରିବା ଯାହାଙ୍କର ନିତ୍ୟବ୍ରତ ଥିଲା ଅଜି ସେହି ନାଏବବାବୁ ଏ ପ୍ରତଭ୍ରମୟୀ ରମଣୀଙ୍କର ଆହାଚର୍ଯ୍ୟର ଅସି ଲୋକ ହୃତଭବ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହେଲେ । ଗ୍ରାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପାଠଶାଳା ଥିଲା । କୋଟକ ଲେଖା ପଢ଼ା ଶିଖିଲେ, ପାଜତ ପତିରେ ଓ ଅବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯିବେ ବୋଲି ଭୟ, ସେ ଖଣ୍ଡିକ ଉପରେ ଭାଙ୍ଗିଦେବ ତାର ତର ଲୁଣ୍ଡି ଥିଲେ । ମାସ ଅଜି ଇତାଙ୍କର ସାମାନ୍ୟ ଅନୁରୋଧରେ ନୂଆ ସ୍କୁଲ ଘର ଟାଇଁ ସ୍କୁଲ ଗାଡ଼ୁ ବାଉଁଶ ଦାଉଛି ଭୁଲଥା ଟ୍ରଙ୍କ ଓ ଦୁଇ ବାହାଣ ବେତ ଦେଲେ । ବାର ଦେଖି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମବାସୀ ଦେଖି ବା ମନ ସ୍କୁଲରେ ଅନ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସେଣ୍ଡ ବା ନାଏକ ବାବୁଙ୍କ ତୁଷ୍ଟି ପାଇଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଅଠ ଦଶ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସ୍କୁଲ୍ ଘରଟି ପୂର୍ବାଙ୍ଗ ପ୍ରେମି ଠିଆ ହେଲା । ବନବନା ପୋଡରେ ଅଣ୍ଟାଏ ବହଳର ବିଲାତି ଦାଳ ହୋଇଥିଲା । ଯେବେ ସେହି ପାଣି ଖାଉଥିଲେ ଓ ଚୁହିଁରେ ଗାଧୋଇ ଡର ନାନାବି ରୋଗ ଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଅଛି ନିଚଳ ଠିଅ ହୋଇ ଦାଳ ଉଠାଇଲେ । ଗାଁ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଯୋଡ଼ା ପର ବାଟ ବେଢ଼ ପର ନିର୍ମଳ ହୋଇଛି । ନାଏକବାବୁଙ୍କର ଏ ଢଙ୍ଗ ରଙ୍ଗ ଦେଖି ଭଡ଼ାରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅମଲାମାନେ ମନେ ମନେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହେଲେ । ନାଏକଙ୍କ ବିପକ୍ଷମାନେ 'ବିଗିଡ଼ି ବୈଷ୍ଣବ', ବୁଢ଼ା ବେଶ୍ୟା ତପସ୍ୱିନୀ' ଇତ୍ୟାଦି କହିଲେ ଓ ମିତ୍ରମାନେ "ଗ୍ରୀଠ ପର ପୁଣି ଘ୍ରୀଠ, ଗ୍ରୀଠ ଘର ପୁଅ ଗ୍ରୀଠ" ବୋଲି ଗାଇଲେ ।

କିସ ପୁଣି ଦେଖା ନ ଯାଏ
ଯଦିଆଇ ଜୀବନରେ

ଏହି ସମୟରେ ବାତାଙ୍ଗାର୍ଣ୍ଣ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦେବ ସ୍ୱୟଂ ଜମିଦାରଂହି ଜୟାବସନ୍ତ ବଣର ମୃଗୀମରେ ବିରାଜମାନ ହେଲେ । ସାଙ୍ଗରେ ଗାଡ଼ିଏ ଡାକ୍ତରି ଔଷଧ ବୋତଲ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ହେବ ସେ ଅଙ୍ଗରେ ଏ ଅଲକ୍ଷଣା ରୋଗ ପଶିଛି । କଲିକତାର ବଡ଼ ବଡ଼ ଡାକ୍ତର ଚିକିତ୍ସାରେ ରୋଗ ଭଲ ନ ହେବାରୁ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ସେମାନେ ଉପଦେଶ ଦେବାରୁ, ପୁରୀ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ କୌଣସି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିବାସରେ ଛଅ ମାସ ରହିବାକୁ ବିଚାରରେ ଆସିଥିଲେ । ପୁଅଟିଏ ଗାଈ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଓଡ଼ିଆ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଅଚ୍ଛା କରି ପ୍ରଚେଷ୍ଟ ଦୁହଁ ଘଡ଼ା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ସୁସ୍ଥ ପିବେ । କଟରେ ଦାଣ୍ଡ ହତା ଅଶୋକ ଗଛ ମୂଳେ ଜଣ୍ଡିଏ ଅବ୍ରାମ ଚୌକିରେ ସେ ବସିଛନ୍ତି । ତଳେ ମଣିଷମାନେ ଲୁମସ୍ତାମାନେ ବସିଛନ୍ତି । ନାଏବବାବୁ ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଜଣ୍ଡିଏ ଚୌକିରେ ବସିଛନ୍ତି । ଗାଈ ଦୁହିଁବାର ନାନା ଜଂଗ୍ଲୀ ଓ ଚୌକିକ ବିଷୟକ ଅଲୋଚନା ଚାଲିଛି । ସେହି ଛୁଆମାନେ ଚଣ୍ଡିବାଙ୍କର ମା ବାପଙ୍କ ଅଟେରେ ସୁହାଇ ବସିଥିଲେ, ହଜୁରଙ୍କର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଦ୍ଧାଇ ଦିଆ ହୋଇଛି । ଅପର ଶାଦାଦ ପ୍ରଦୋଷଙ୍କ ମନ୍ଦ ହୁର୍ଣ ପବନରେ ହଜୁରଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁଦ୍ରିତ । ଜଣା ଭିତରେ ମହାମାନ୍ୟା ଭଗବତୀ ଦକ୍ଷିଣା ବଦନା ଠାକୁ ଦେଖାଇବାର ଅଚମନୀ ସଙ୍ଗୀତ "ଶାନ୍ତି ରୁପେଣ୍ୟା ଅବ ଦେବେ ହୋଇ, ଶଙ୍କା ଭନ୍ତି ଅବହୁଣିବା ଠାକୁ କୁଅଁର ଅଣ୍ଡିବ ? ଅରେ ଶଙ୍କ ଦୁଟ" ବଲି ଦଶା ଥିଲା, ମାଇପଙ୍କୁ ବଡ଼ା ପଡ଼ିବା ଠାକୁ ଆଣି ହାଣ୍ଡିର ଭଅ" ଇତ୍ୟାଦି ପିଅଦାମାନେ ଗାଉଛନ୍ତି । କ୍ରମେ ନିତେମ ଜଥାଠା ଶିଦ୍ଧିରଙ୍କର ଦେହ ସ୍ପନ୍ଦନରେ ପଡ଼ିଲା । ରୁହା ଲୁମ୍ବରଣ ବଢ଼ିଲେ "ହୁଁ ତା ନୁହେଁ କଅଣ ? ମୁଁ ପାଉ ଚାଣ୍ଡର ବାହୁଙ୍କ ମନେ । ହଜୁରଙ୍କ ଅବ ଜଡ଼ଙ୍କ ଗଢ଼ିବାର ଟେପ ଶାନ୍ତିକ ଲୋକ, ଦେବତା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭକ୍ତ ଦାତାଙ୍କ ଙ୍କର ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ଦଟେନ ହେଟଲି ଭଲ ସତ୍ତ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଦିନ ସେ ଲକ୍ଷେ ପାଠ କରନ୍ତି ସେ ଅନ୍ନ ଖାଇ ପିଇ ସୁଖରେ ମାତି ପଦ ଜଣ୍ଡିବର ବୁଲନ୍ତି । ହଁ, ସବୁ ଦର୍ମଙ୍କୁ ବଢ଼ିବା । ହଁ ଭାଗ୍ୟ-ବାଟେ ପଦ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରେ ଲେଖିଛନ୍ତି "ଠିକଣେ ଦେବେ କୃତ ।" ଦେବଟାଦିକ୍ରମାନେ ସେଟଣା ହୋଇ ଯାଅନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ଗୋଷ୍ଠ ଦାଣ୍ଡି ଜଣେ କି ଲୁହରେ ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କହିଲେ "ଧର୍ମ ମଠରେ ମାଙ୍କୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଦେଖାଇଦେଲ
ଭୁଲ୍ ଯାଉଅନ୍ତା ।" ଏ କଥା ଶୁଣି ମହାମାୟାଙ୍କର ଧ୍ୟାନରତ
ଶ୍ରୀ ନୃପେନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଧ୍ୟାନ ହଠାତ୍ ଭଙ୍ଗ ହେଲା—ସେ ବହ୍ନାବୃତ
ନୟନରେ ନାଏବବାବୁଙ୍କର ଅଙ୍ଗକୁ ଅନାଇ ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ
କରି ସ୍ୱରରେ କହିଲେ "ଶୁଣନ୍ତୁ ତୁମର ସେ ମା ତ ମାଇପ
କଥା ଟୋଟାଏ ମୋହନୀ ମନ୍ତ୍ର ଜାଣେ । ଜାଣି ହେଲେ
କଥା ହେବ ଚେଟହଗଟି ଲୁଅଟେ ଲୁଚହ ଭଲ । କଲିକତାର
ବଡ ବଡ ଡାକ୍ତରମାନେ ଥକି ଗଲେ । ଅଭ ବାରବୁଳି
ବାହୁଡ଼ା ପ୍ରଧାନ ବୋହୁ ମଠର ଔଷଧ ଦେଇ ଭଲ କରିବ ନା
ପୂର୍ବେ ଅହୁଣ୍ଡା ରଙ୍ଗି ପାଟେ ଚଢ଼ାଇ ଦେଇ ସିଧା ସିଧା ମଶାଣିକୁ
କଡ଼ା କରି ଦେବ ।" ନିର୍ମଳ ଚରିତ୍ରା ଧର୍ମମଠାଙ୍କର ଏପରି
ଅପମାନରେ ନାଏବ ବାବୁଙ୍କର ମୁହଁ ଅସନ୍ତୋଷ ରକ୍ତ ପ୍ରସନ୍ନତା
ପୂର୍ବରୁ ପର ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଗଲା, ଓ ସେ ଜମିଦାରଙ୍କର
ନିଜ ଭାଷାରେ ତାଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ମାତ୍ର
ପରେ ଆତ୍ମ ସମ୍ବରଣ କରି କହିଲେ "ଆଜ୍ଞା ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର
ଅନ୍ନରେ ଅନେକ ପ୍ରତି ପାଳିତ, ମାତ୍ର ମୁଁ ବୃଥାରେ ଆପଣଙ୍କର
ଅନ୍ନ ଧ୍ୱଂସ କରି ନାହିଁ । ଅପଣଙ୍କର ପାଇଁ ଜେଲ୍ ମଧ୍ୟ ବରଣ
କରିଛି, ସମୟ ପଡ଼ିଲେ ଜୀବନ ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।
ଆପଣଙ୍କର ପୁତ୍ରର ଗ୍ଲାନି ଦେଖିଲି ମଠେ ଏପରି ଖଣ୍ଡିଏ ପୁତ୍ରର
ମିଳିବା ଦୁଷ୍କର ଏହା ମୁଁ ଜାଣେ । ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି,
ଆପଣ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରୁଥିବେ ଯେ ମୋପରି ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରର
ଅପଣଙ୍କ ମିଳିବା ଚମତ୍କାର । ମୋ ଜୀବନ ଯେ ରକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି
ତାଙ୍କୁ ଅପଣ ଭୁଲାଇ ପାରନ୍ତି ବା ନ ପାରନ୍ତି ଅପଣଙ୍କର ଖୁସି ।
ମାତ୍ର ମଠେ ଓ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଅପମାନ ଦେବା ଅପଣଙ୍କର
ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ ଅନୁଚିତ । ..." ନାଏବବାବୁ ...ପ ହଠାତ୍

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତଥାପିଙ୍କୁ ... ଆଣି କେବେ ଏହା ଜମିଦାର ସାହେବ
ଅନୁମାନ ... । ନାଏବଙ୍କର ସ୍ୱର ଭଙ୍ଗି ଦେ...
ସେ ଟିକିଏ ଶଙ୍କିଗଲେ । ସମ୍ପଦଶାଳୀ ଓଡ଼ିଶା ଜମିଦାର
ବୋଇତର ପ୍ରବୀଣ କର୍ଣ୍ଣଧାର ନାଏବ ବାବୁଙ୍କର କ୍ରୋଧର
ମୂଲ୍ୟ ଯେ ଖୁବ୍ ବେଶି ଏହା ସେ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣିଥିଲେ
ତେଣୁ ତଥାପିଙ୍କୁ ସାମ୍ନାକୁ ନେବା ପାଇଁ କହୁଲେ "ଶୁଣିଛି
ସେ ଭଗବାନ ଗୀତାରେ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ଅନେକଙ୍କ
ତାଙ୍କ ଉପଦେଶରେ ଭଲ ହୋଇଛନ୍ତି । ସମୟେ ସମୟେ ଡାକ୍ତରର
ଭଲ ନ ହୋଇ ଦୁଇଟିରେ ଭଲ ହୁଏ । ଥରେ ପରୀକ୍ଷା କରିବା
ପାଇଁ ମୋର କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପୂର୍ବ ଅଭିଜ୍ଞତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ
...ଅଚ୍ଛା ତୁମ୍ଭଙ୍କର ଯେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ... ତାଙ୍କର ମତ କଅଣ ?

ତୁମ୍ଭଙ୍କଠାରେ ପିଲାଟି ଦାନ୍ତ ଏଣୁ ଘରେ ସୁନ୍ଦରି କରି
ତାଙ୍କର ଅର୍ଥବଳ ପାଉଛନ୍ତି । ଜରଣ ପିଲା, ସେ ଦେଖିଲେ
ଏଣେ ମାଇଲେ ଗୋହତ୍ୟା ତେଣେ ଛାଡ଼ିଲେ ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ।
ଔଷଧ ଖାଇବାକୁ ନ କହୁଲେ ନାଏବ ବାବୁଙ୍କର ମନକଷ୍ଟ,
ଖାଇବାକୁ କହୁଲେ ଭାଲେ ଭଲମନ୍ଦ ଥାଏ, ତେବେ କୌଶଳରେ
"ସାପ ନ ମରିବ ଓ ବାଡ଼ି ନ ଭାଙ୍ଗିବ" ନୀତିରେ କହୁଲେ—
"ଅଛା ଶୁଣିଛି ରାଜାମାନଙ୍କର ପାଖରେ ଜଣେ ଜଣେ ତାନ୍ତ୍ରିକ
ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଯାହା ଔଷଧ ଦେବେ ଆମ ଆଡ଼ରୁ ଜଣେ
କେହି ପାଦେ ଖାଇ କରି ଦେଖି ଦେବ ତାପରେ କୁମାର
ସେବା କରିବେ । ତାଙ୍କୁ ଥରେ ଡକାନ୍ତୁ ।" ତଥାପି ଜମିଦାରଙ୍କର
ଙ୍କର ମନକୁ ଖୁବ୍ ପାଇଗଲା । ନାଏବ ବାବୁ ମୁଣ୍ଡରେ ...
କହୁଲେ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ବଡ଼ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ । ...
ପାଖେ ଏତେ ... ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନାହିଁ । ଶେଷରେ ପରବଦନ ସର୍କାର ଛଡ଼ାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଶ୍ୱଶୁର ନାଏବ ବାବୁଙ୍କର ଉପରେ ରହିଲା । ସେତକୁ ଜଡାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲେ । ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁ ବାହାନା ପ୍ରଚରକୁ ନ ଯିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ ମାତ୍ର ଜଡ଼ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ବଦନରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ "ବାପା, କଣ୍ଟ ଶନ୍ତା ମୁଁ ଅଗ ଯାଏ । ଦେଖିବା କୁଅଡ଼ ପାଣି କୁଅଟି ?" ଏଥିରେ ନାଏବଙ୍କର ମନ ତୁଷ୍ଟି ହେଲ ନାହିଁ ସେ ତାଙ୍କୁ ବାଧା ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପରଦିନ ଜଡା ନାଏବବାବୁଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ କଟେଣରେ ଲେ । ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ସନ୍ତାନ ସହଭାବରେ ଜମିଦାରଙ୍କର ରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଥିଅଳ ଦିଆଗଲା । ସେହି କଟେଣରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଘୋର ଅପମାନ ଦିଆ ଆଜି ତାଙ୍କ ପର ଜଣେ ଅସହାୟା ସବଂହର ନାରୀକୁ ପ୍ରଥ ସନ୍ତାନ ଦିଆହେଲା ଏହାକୁ "ଭାଗ୍ୟ କୁଟିଳା ଗତି ଆଉ କଅଣ କହିବା ?" ।

ପ୍ରଥମରେ ଜଡାଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ମୁଖ ମଣ୍ଡଳରୁ ଶ୍ରୀ ଦେଖି ଜମିଦାରଙ୍କର ମନରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଏ ଅଜଣା ଭକ୍ତିର ଉଦୟ ହେଲା । ଜଡା ପ୍ରଥମରେ ଗାପୃଷ୍ଟିର କାରଣ ମନଃଯୋଗ ସହକାରେ ଶୁଣି, ନାଡ଼ି ଲେ, ତତ୍ପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲକ୍ଷଣମାନ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଲେ "ଆପଣ ଅନେକ ଉଗ୍ର ବୀର୍ଯ୍ୟ ଔଷଧ ଖାଇଛନ୍ତି । ସେ ଔଷଧ ଏକବାରେ ବନ୍ଦ କରି କବିରାଜୀ ଚିକିତ୍ସାରେ ରାକୁ ହେବ । ଛଅ ମାସ ନିୟମିତ ରୂପେ ଔଷଧ ଖାଇ ପଥ୍ୟ କରି [illegible]

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

ଙ୍କର ହାତରେ" ଜମିଦାର ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ହେବାରୁ ସେ
ଖଣ୍ଡିଏ ତାଙ୍କୁ ଆଣି ଡାକ୍ତରିଏ ଲେଖି ବୃଦ୍ଧା ଗୋମସ୍ତାଙ୍କ
ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଲେ ତତ୍ପରେ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରଣାଳୀ,
ସେବନ ବିଧି, ପଥ୍ୟାପଥ୍ୟ ଓ ସ୍ନାନାହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କୁ
ବହୁ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ବୁଝାଇ ଦେଇ କହିଲେ "ଦେଖ ସ
ସବୁ ଲିଖନ ଉପରେ ରହିଲା । ମସଲା ଓ ତେଲ ମର୍ଦ୍ଦନ ଆଦି
ଠିକ୍ ରୂପେ ଔଷଧ ତିଆରି କରି ଖୁଆଇବ ମୁଁ ଆଉ ବହୁତ ଔ
ଦେବି ନାହିଁ, କେବଳ ଦୁର୍ବଳତା ଥିବା ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁସ୍ଥ
ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବି ।"

ତତ୍ପରେ ସେ ଜମିଦାରଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ସାମାନ୍ୟ କେ
ଦେଖା ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । ଜମିଦାର ଏ ନୈଷ୍ଠିକ ଭୂମାସ୍ୱାମୀଙ୍କ
ଅଚଳ ଭାବ ଭଙ୍ଗି ଦେଖି ତାଙ୍କୁ କିଛି ନ କହି ରହି ପାରିଲେ
ନାହିଁ । ନିୟମିତ ରୂପେ ଔଷଧ ଖାଇଲେ କିଛିଦିନ ପରେ
ରୋଗ କ୍ରମେ କ୍ରମେ କମ ହେବ । ଦିନେ ଜମିଦାର ନାଏବଙ୍କ
ଅଗରେ ଜଗତାଙ୍କୁ ସେ ପୂର୍ବରେ କହିଥିବା କଟୁ ପାଇଁ କ୍ଷମା
ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ।

ଦୁଇମାସ ପରେ ରୋଗ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇଲା । ଜଗତାଙ୍କ
ସତ୍ ଓ ମଧୁର ବ୍ୟବହାର ଫଳରେ ସେ ଜମିଦାରଙ୍କର ଗୋଟି
ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଧୁ ପାଲଟି ଗଲେ । ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଅ
ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଭାଗ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ପାଖକୁ
ଯା ଆସ କଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ଛଅ ମାସ ପରେ ସେ ସମ୍ପୂ
ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇ ନବ ଜୀବନ ଲାଭ କରି ସ୍ୱଦେଶକୁ ଫେରି
ବାର ଆୟୋଜନ କଲେ । ବିଦାୟ ବେଳେ ସେ
ଜଗତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଥିବା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କହିଲେ ଓ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଗୋଟିଏ ଥଳୀ ଦେଇ ଜମିଦାର କହିଲେ "ମା ମୋର ସମସ୍ତ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କର । ତୁମ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଆଜ ନୂତନ ଜୀବନ ଲାଭ କଲି । ମୁଁ ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ଠକାମି କରି ତୁମର ଯେଉଁ ଜମିବାଡ଼ି ଓ ଘରଡ଼ିହ ନିଜନାମ କରି ନେଇ ଥିଲି ତାକୁ ତୁମ ନାମରେ ପଟ୍ଟା କରି ଦେଲି ଏ ଏହି ସେହି ପଟ୍ଟା, ପୁଣି ଏ ପାପର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ରୂପେ ଏ ହଜାରକ ଟଙ୍କା ଦେଲି । ଆଶୀର୍ବାଦ କର ମତେ ବିଦାୟ ଦିଅ ।"

ଏହା କହି ଅଶ୍ରୁନୟନରେ ବିଦାୟ ନେଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦୟା ଓ କ୍ଷମା ଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟୁଗ୍ର ଲୋକ ପ୍ରକୃତିକୁ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରାଇ ଦେଇ ପାରେ । ପ୍ରତିହିଂସା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତର କ୍ରୋଧ ପାଚର ସତ୍ୟ ମାତ୍ର ତାହା ଲୋକ ଚରିତ୍ରକୁ ଅଧିକ କଳଙ୍କିତ କରଇଏ ।

ଧନ ଅର୍ଜ୍ଜିଲେ ଧର୍ମ କରି

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଗାର୍ଦ୍ଦିଗୋସାଇଁଙ୍କର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ହେଲା । ସେ ସ୍ଥାନ ଗାଦି ମଠ ବୋଲି ଅଭିହିତ ହେଲା । ଜମିଦାର ଯେଉଁ ଜମି ଦେଇଥିଲେ ତା ପାଖକୁ ଲାଗି ଅନେକ ଦେବୋତ୍ତର ଜମି ମଠ ନାମରେ କିଣା ହେଲା । କ୍ଷୀର ପାଇଁ କେତେ ଗାଈ କିଣା ହେଲା ଓ ଗୋଠିଆ ରଖାଗଲା । କେତେକ ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ପ୍ରଭୃତି ଭକ୍ତ ହୋଇ ମଠକୁ କେତେଗୋଟି ଦୁହାଁଳିଆ ଗାଈ ଦାନକଲେ । ଦୁହାଳ ଖଣ୍ଡିଏ [illegible] । [illegible] ରହୁଥା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଓ ରଜା ବଡ଼ା କରିବା ପାଇଁ ଜେଟେଡ ସବୁ ଡୋଲୀ ହେଲା ଦୁର୍ବର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଗାଦ ସ୍ଥଳଅ ଖଣ୍ଡିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ରା ମଠରେ ସଢ଼ଣଢ ହେବ । ମଠର ଏପର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ଦେଖି ଅନେକେ ଇତାଙ୍କ ହାତରେ ଡନ୍ତୁ ପୋତୀ ମାଲ୍ ପଢ଼ନ୍ତ ବୋଲି ଭୁଦ୍ଧୀ ଭୋଟ୍ଟୁ ହେଲେ ମାଜ ବୈଦ୍ୟ ବୃଦ୍ଧଳୁ ଷଣେ ଅପ୍ ଓ ଇତାଙ୍କର ଜଗନ୍ନାମ୍ବର ଦାସ୍ୟ ଗୋସ୍ବାଁ ସେ ମନେ ଉଜନ୍ତି ହେବ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜେଜ୍ଞ ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କର ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । "

ଜ୍ୟୋଷ୍ଠମାସ ଉଦ୍ଭୂଦଅ ଦପହର ସ୍ଥତ ପଛା ତାଳେ ଝଞ୍ଜା ପବନରେ ବୃକ୍ଷଅଡ଼ ଝୋଲ ଗଲ ପର ସସ୍ତୁଛୁ । ବାହାର ସାହୁର ଗୋଟିଏ ସାର୍ଣ୍ଣ ପାତଳ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଦେଖି ଇତୀ ମନେ ଯେନ୍ତୁଛନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରଳ ଭତର ଦୁର୍ବନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଦରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ପାଦ ଦୃତ୍ତୁ ହୋଇ ଜଳ ଝଟୁଛୁ । ପାହଜ ଶାଙ୍କର ଦାଣ୍ଡ ଅତଟରେ କଙ୍ଗ ବମାଳୁଣୀ ବୋହେ ଜାଳସ ଯେଗନ ବବ ବସିଛୁ, ତା ପାଖରେ ଖାଁ ଖାବର ପିଲ ଏ ଆସି ହୁଣ୍ଡି ହୋଇଛନ୍ତି । ଗ୍ଲଅ ଭୁଲୁବଛୀ ଗଢ଼ଉ ଘର ନଳା ପଙ୍କରେ ପନ୍ତୁ ଘାଟେ ଭବ ଛାଡ଼ି ଧବାଉଛୁ । ମଙ୍ଗଳାଙ୍କର ଟବଟଡ ଗ୍ରୀଷ୍ମର ପଟେଲ ଗାଈ ଅଖି ବୁଜି ଶୋଇ ପାକୁଳ କରୁଛନ୍ତି । ଗାଁ ମୁଣ୍ଡ ପୋଖରୀରେ ପଲେ ମହିଷି ଛାତୁଅରେ ଲଟର ପଟର ହେଉଛନ୍ତି । ମନ୍ଦାମ ଘର ପମ୍ବୁ ଡୋଖଟେର ପଞ୍ଝାଏ ଫିକ୍ ଅମ୍ବ ଟୋଟାର ଭଳ କରୁଛନ୍ତି । ଶରୀରୁ ଖାତର ନ କର ଜେଡେଗୁଡ଼ିଏ ଅର୍ଦ୍ଧ ଉଲଙ୍ଗ ବାଳକା ଷୀତ, କର୍ଣ୍ଣଣ୍ଟ ଓ ବେତ ବୋଲି ଡୋଳ ସୁଦ୍ଧିଛଡ଼ା ଅଟରଛନଅ ସୁପାରେ ଜାଲ ଧଅଦେର ହେଉଛନ୍ତି । ମଙ୍ଗଳାଙ୍କ ବରପୁନ ପଥର ସୁପରେ ସ୍ଥିର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନ୍ତି । ଧନାଧ ଯୋଗୀ ମଟସ୍ୱର ଘର ବାଘମ୍ବର୍ ଜଙ୍ଗେ
, ଅନ୍ତ୍ୟଜବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁରୁ ନେତ୍ରତ ଗୃହାଙ୍କ
ଗ୍ରାମ ଚବସର "ପଥ ଦେଖିବ ପିତାଧର ପିତ" ବୋଲି
ଦେବର କରୁଣ ସ୍ୱରର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଉଠାଉଛନ୍ତି ।
ଏହି ସମୟରେ ପଧାନ ସାହୁରେ ନାଟସ୍ୱର ଉଣ ଉଣ
ଶୁଣାଗଲା । କଥାଟା କଅଣ ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ କେତେ
ପଧାନ ସାହୁକୁ ଧାଇଁଲେ । ଭିତା ମଝି ଯେମାନଙ୍କ
ର ପଧାନ ସାହୁକୁ ଯାଇଁ ଦେଖିଲେ ଯେ ଚଉଦ ଘର
ସ ଅଦାଲତର ପିଅନ୍ ଅଣି ମନାଦ ଦେଇ ଚେଟଙ୍କ
ନଙ୍କର ଘର ଦାଖଲ ନେଉଛନ୍ତି । ଲୁଗମା (ଚେଟଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ)
ର ପିଲାଟିକୁ ଧରି ଦାଣ୍ଡ ଗ୍ଲୁଦାଲ ପିଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇ
ରେ କାନ୍ଦୁଛି । ଲୁଗା ଚଉଳ ଓ ଚରଧୀ ମାଙ୍କ ନିକଟରେ
ହୋଇ ଚଣ୍ଡ ସ୍ତଡ଼ୁ ଚନ୍ତି । ଚେଟଙ୍କ ପଧାନ ବଡାର ହୁସ୍ତ
ପର କେତେ ବେଳେ ଯେ କଅଣ କହୁଛି ତାର ଅଥ୍
। ଗ୍ରାମର କେତେ ଜଣ ବୃଦ୍ଧ ଅଣି ପଧାନ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ
ଚେଙ୍କ ଠାରେ କ୍ରନ୍ଦଅ ଗଣ୍ଡିଏ ଭଉ ମନ୍ତ୍ର ବୁଝିବାକୁ ଦୁଇ
ସମୟ ନେବା ପାଇଁ ମହାଜନ ରଘୁଦାସଙ୍କୁ କାକୁତି
ଭକ୍ତରୁ ଦାସେ ଧୈବତ ସ୍ୱରେ ଉତ୍ତର ଦେଇଲେ
ଦାଦାର ଟେବଲ ଟଙ୍କା ଦେଲ । ଦଶବର୍ଷ ଗଲା, ମୁଣ୍ଡି ଦନ୍ତ
କାଢ଼ି ନାଲିସ୍ ଗୁଛିବଲ । କଟକ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଚୋଡ
ପଡ଼ିଗଲା । ଶେଷରେ ଚୋଡ଼ଏ ଥର ଟଙ୍କା ମାଗିଲି,
ମାନ ଘର ଦଖଲ ନେଲ । ଅଜ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଦାବୁଝିଲା
ନା । ତୁମେ ସବୁ ଭୁଲ କହଳପାଉଅ ବଲ୍ଲଟଲ୍ଲଚ, ଦିଅ
ନ ବାଇଗଣ ବେହରବାକୁ ଅପିଛ । ରଖ ହୋ ତୁମ
ଲୋକ ପଣିଆ, ଅଗେ ଅକୁ ଛାଡ଼ୁ" । ସବୁ ଦେଖି ଶୁଣି

CC-0. Nanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସେଠାଙ୍କର ଦୟା ପ୍ରବଣ ମନ, ଅଥବା ଚକର ଟିକି ଶସ୍ତେପ
ସେତବସେଠାଙ୍କ ଏ ଦରିଦ୍ର ପରିବାରଟିର ଦୁଃଖରେ ହାତ
ଭାର କର କାନ୍ଦିଲା । ଥରକୁ ସ୍ଥିର ବର୍ଷ ତଳେ ପ୍ରଧାନଙ୍କ
ଏହାପରି ଦଶା ହୋଇଥିଲା । ସେ ଦିନର କରୁଣ ଛବି ତାଙ୍କ
ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଗଲା । ସେ ଶିକ୍ଷିତ ପିଲାଙ୍କୁ ସାଇ ଦୁ
ବର୍ଷର ସବୁଥିଟିକୁ ଗୋଟିଏ କର ଜଣେ ପଧାନକୁ ଡା
ଭଦ୍ରଲୋକ ଯଥାଶି ଏଣେ ଅସନ୍ତି । ଅନ୍ଧଠାରୁ ମଠ ଅମ
ମାନଙ୍କର ଘର । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ମଠକୁ ବୁ
ଫେରିଲେ ।

× × × ×

ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା ପରେ । ଛତା ବସି ଜମା ଶବ୍ଦ
ଲେଖୁଛନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ସେହି ଗାଁର ନାଲି ଶଣ୍ଢ ଥା
ଅଟି ପହଞ୍ଚିଲା । ଶଣ୍ଢ ଅନେକ ଘର ମଣିଷ ଲୁଚମାର ହେ
ଭାଳ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଉଠେ ନାହିଁ କିଏ । ବଢ଼ିଟିଏ ଛଅଟ
ମଣିଅଣୀର ଲୁଣ୍ଠିତ, ସନ୍ତାନଟିଏ ଦେଉଛି ବର୍ଷ । ଫୁଲ
ମଲୟଦନ୍ତ ଶଣ୍ଢ ଅଟଳ ଅଡ ପାଖରେ ଠକଣସ ଭଳ ସମ୍ପ
ହୋଇ ଚଳିଲେଣି । ପିଲା ଉଠେନାହିଁ ମାଳ ବୁଲି ମାଠ ହେ
ଉଠିବେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ । ଛତାଙ୍କଠାରୁ ଔଷଧ ନେଇ ଦେଇଛନ୍ତି
ମାତ୍ର ପଥ୍ୟାଭାବରୁ ଓ ନାନାଦି ଅଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାରୁ ଜର ଯମ
ଛାଡୁ ନାହିଁ । ବଡଟି ଯଦି ଭଲରେ ଲଗା ହୋଇଗଲେଣି । ଛମି
ବୋଲି ଦଣ୍ଡଭୁଙ୍କ, ମୂଳପାଠ ଲଗି ଭୁଡ୍ୟ ଚଳାନ୍ତି । ଫୁଲମ
ମଲ୍ଲଦନ୍ତ ଏଣେ ଭଲ ଉଠେନାହିଁ ମଲ୍ଲଙ୍କ ସେବାଭ ଭଳ ପ
ଜୋଗାଇବେ, ନା ମଲ୍ଲ କରିବେ । ଏହାପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପ
ଭଲ ଘର ଚିହ୍ନା ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

…ଙ୍କର ଭଲାହୁଆର ମାନେ ଚମ୍ପାବତି ଥିବ ଯେ ଯେତେ
କିଛି … ହେଲଣି । ଜମି ଖଣ୍ଡିକ ବନ୍ଧା ବା ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ବାକି
ରହି… । ତେଣୁ ଜଗାଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥା ।

…ଖଣ୍ଡୁଅଳ—ମା ତୁମେ ଅଜ ଯାହା ଭରସା ନ ହେଲେ
ମୋ…ଥା ଶେଷ । ତୁମ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ୁଛି; ମନାକଲେ
…ଣୀ ଠୋ ଠୋ ହୋଇ ପଡ଼ ମରଯିବୁ ।

…ଜଗା—ମଉଷା, ପିଲାଙ୍କ ଦେହ ବଳାଇଲୁ ପରି । ଏଣେ
ତେ… ଦେଲେଣି ଜବ ବାହୁଁଚ ଘରଡ଼ ନାହିଁ, ମୁଁ ଭାବା ହେଉଛି !
ତେ… ବୁଲ୍ ମୁଁ ଅଜ ବୁଲକବ ଦେଖିବା ।

…ଖଣ୍ଡୁଅଳ—ନା ମା, ମୁଁ ଅନ୍ଧ ଔଷଧ ପାଇଁ ଅସି ନାହିଁ ।
ପିଲା… ଯୋଗୁଁ ତ ମୁଁ ମଲ୍ଲପାଡ ଲଭି ଯାଉ ନାହିଁ । ଘରେ
ଯାହା… ଥିଲ ସବୁ ଖଜ ସାରିଲଣି । ବାକି ଅଛି ତୁମ ଜମିକୁ
ଲାଗି…ରି ଅଖାଡ଼ୁଆ ଅଚଳରେ ଭଲ ଦଣ୍ଡ ଘଣ୍ଟ । ସେତେ
ମଧ୍ୟ…ଦେବାକୁ ଦେଳେ ଲୋକଙ୍କର ପାଖକୁ ଚଲି । ସମସ୍ତେ
କହୁ…ଲେ ବଳ ଚେଲ ଖଣିବୁ । ଶେଷରେ ଫେଡ଼ ମାରି ବକଚାକୁ
ଆଜି… ହେଲ । ଚଷ୍ଣ ୫୨ଙ୍କାକୁ କେହୁ ହୃଦ ଟେଲିଲେ ନାହିଁ ।
କହି…ଲ ଜମିଦାର ଶ୍ରେଷଣ ଜଣ୍ଣ ପିଛ ଅଠରି ୭୫ଙ୍କା ଜଉ
ମଧ…ମାସକ ତଳେ ତାରିପାଖ ମହଜନା ଭୁଲାଙ୍କଣାର
କରି…ଉଦ ୫ଙ୍କା ଦେଶରେ ଯାଉଛି । ଶେଷରେ ତୁମ ପାଖକୁ
ଆସି… । ଯାହା ଦେବ । ସକାଳ ପହରୁ ବାସୀମୁହଁରେ
ପାଣି…ଦେବ ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଅସି ହେଲ । ପିଲ ଉପାସ
ମଲା…ପଡ଼ିଥିବେ ।" ଏହା କହୁ କହୁ ତାଙ୍କର ଚୋତକ
ଚକ୍ଷୁ… ଧାର ଧାର ହୋଇ ଲୁହ ବହିପଡ଼ିଲ । ଜଦହସ୍ତା
ଆଶା… ଶେଷ କଥା ଶୁଣିବାକୁ … ଶୁଣିଲ …

GP Nanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବସ୍ତ୍ରେହଳନେଦରେ ଅନାଏ, ଗଣ୍ଡ ଅଟଳ ଜଟାଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚେହ୍ନାପରି ଅନାଇ ରହିଲେ । ଜଟାଙ୍କର ମୁଖ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା ଓ ସେ ଠିଆ ହୋଇ ଗଣ୍ଡ ଅଟଳଙ୍କୁ 'ଯାଅ' ବୋଲି ହାତଦେଇ ପଦାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । 'କୁଆଡ଼େ ଓ କାହିଁକି' ଏ କଥାଟି ଅବଶ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାକୁ ଗଣ୍ଡ ଅଟଳଙ୍କର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ଜଟା ସିଧା ସିଧା ଯାଇ ଗଣ୍ଡ ଅଟଳଙ୍କର କୁଡ଼ିଆଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଘରଟି ଅନ୍ଧାର, ଟୋକିଏ ଝିଅ "ବାପା, ହେ ବାପା, ବାପାମୋ ବାପା ଗଲେ" ବୋଲି ଭୁରୁବରୁଡ଼କଣ୍ଠରେ ଡାକ ପକାଉଛି । ଆଉ ଟୋକିଏ ଦୁଆରମୁହଁରେ ଛୁଣ୍ଡା କେଉଁଗଣ୍ଡେ ଲୋଟି ହୋଇ କାନ୍ଦି ପଡ଼ି ଅଛନ୍ତି । ଦାନହିର ଗବର ଅଦେଖା ଗଣ୍ଡ ଅଟଳ ଟୋକିଏ ଭଙ୍ଗା ଉଦ୍ଧାର ନେଇ ପଣ୍ଡଶା ଘରୁ ଫେରାଏ ତେଲ ଉଧାର ଆଣି ଅଲଅ ଲଗାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଟୋକିଏ ପଡବଙ୍ଗା ମାଠିଆ, ଦୁଇ ବୁଢ଼େଟି ହାଣ୍ଡି, ବୁଇଣ୍ଡି ନଟ ଟେହିଁଣ, ଅନ୍ଧଗୁମ୍ପିରେ ପଟେ ଚଟ ଅଗା ଓ ଟେଡ଼ୁ ହୁବନ୍ଧିର ଦୁଇଟଣ୍ଡି ତେଲଟକଟା ଲଟା ଛଡ଼ା ଆଉ ଘରେ ଆଉ କିଛୁ ନ ଥିଲା । ଜହ୍ନଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଏ ଜଣ୍ଟୁ ଚାତ୍ରିବ ଦେଖି ଜଟା ଦାମ୍ଭ ଗ୍ରବରେ କ୍ଷଣମାତ୍ର ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲେ । ପରକ୍ଷଣରେ ହଠାତ୍ ଯାଇ ସାନ ଝିଅଟିକୁ କୋଳେଇ ତାଙ୍କର ମଟିଅଣୀଟିର ହାତଧରି ବଡ଼ଟିକୁ ଲଜକର ଥାଣାକୁ ତାଙ୍କୁ ଦୁହଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଘେନି ମଠକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଏହି ଦୁଇ ପରିବାରଟି ମଠର ଭରଣପୋଷ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀଭୁକ୍ତ ହେଲେ । ଜଟାଙ୍କର ବାରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଗଣ୍ଡ ଅଟଳ ତାଙ୍କର ଭୂମି ଦାନ୍ତେରୁ ମଠ ନାଁରେ ଲେଖିଦେଲେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସଂସାର ଭିତରେ ଘର କରିଥିଲେ ପଥର ପଡ଼ିଲେ ସହି

ଶୀତ ଋତୁ । ପ୍ରାୟ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ହେବ । ମଠର ସମସ୍ତେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଲତା ବସି—ମାଧବଙ୍କର-ନବପ୍ରକାଶିତ ବଡ଼ ନବନ୍ୟାସଟିକୁ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ କିଏ ଆସି ତାଙ୍କ ଘର ଦରଜାରେ କରାଘାତ କଲା । ଲତା—କିଏ ସେ ? ଅପରୂପ—ମୁଁ ଡାକୁଛି ବୃନ୍ଦା । ଲତା—ବୃନ୍ଦା ଆପଣେ ଆସନ୍ତୁ, ଏତେ ବାଟରେ କିଆଁ ? । ଏହା କହି କବାଟ ଫିଟାଇଲେ । ବୃନ୍ଦାଙ୍କର ବାଲ୍ୟବିଧବା କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀ ସେ ପାଖରେ ଥିବା ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା । କାରଣ ଏ ସଂସାରେ ବୃନ୍ଦାଙ୍କର ସ୍ୱାମୀସଂସାରସମ୍ପର୍କ-ଶୂନ୍ୟା ବାଲ୍ୟବିଧବା କନ୍ୟା ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ଲତାଙ୍କର ଘରଠାରୁ ଲାଗିକରି ବୃନ୍ଦାଙ୍କର ଘର । ଶ୍ରୀମତୀ ଓ ଲତା ଦୁଇଜଣ ସମବୟସୀ । ଦୁହେଁଯାକ ସ୍ୱାମୀସୁଖବଞ୍ଚିତା । ତେଣୁ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ ସଖ୍ୟଭାବ ଥିଲା । ଦୁହେଁଯାକ ଅନେକ ସମୟରେ ବସି ଦୁଃଖସୁଖ ହେଉଥିଲେ ଓ ନିଜ ନିଜର ନଷ୍ଟ ଜୀବନର କରୁଣ କାହାଣୀ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଇ ଲୋତକ ବର୍ଷଣ କରୁଥିଲେ । ଲତା ଏ ନୂତନ ଜୀବନର କର୍ମବହୁଳ ଜନକୋଳାହଳରେ ଦୁଃଖର ସଙ୍ଗିନୀ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କୁ ଭୁଲି ଯାଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ବସି ସୁଖଦୁଃଖ କଥା ଆଲୋଚନା ହେବାପାଇଁ ସମୟ ପାଉ ନ ଥିଲେ । କବାଟ ଫିଟାଇବା ମାତ୍ରେ ବୃଦ୍ଧ ଅର୍ଦ୍ଧମୁକ୍ତ ଦ୍ୱାର ପଥରେ ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ଟେକିଣ ଭଳି ଜଣାଗଲେ ଦୁଇ ହାତରୁ ଧପଧାର ଲୋତକର

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

କହୁଥିଲି—ମା ତୁ ଅନ୍ନ ରକ୍ଷା ନ କଲେ ମୁଁ ବଙ୍ଗଳାଙ୍କୁ ତେଇଁପଡ଼ି ପ୍ରାଣ ହରାଇବି ।

ଜଟା—ମହନ୍ତ କଥା କଅଣ ? ଏପରି ଅଧର୍ମ କାହିଁକି ହେଉଛନ୍ତି ? ଥିର ଧରନ୍ତୁ ।

ବୃଦ୍ଧ—ହେ ଭଗବାନ ଗୋସାଇଁ । ମହନ୍ତ ଦଳଦେବହେ[illegible]ର କୁଳବୃଦ୍ଧ, କୁଳବୃଦ୍ଧ, କୁଳବୃଦ୍ଧ । ତା ଉପରେ କେ[illegible]ଥା ଚେଲୁ, ଦୁହୁରି ଉଠିଯାଉ । ତା ମନ୍ତ୍ରରେ ରଧାରେଡ଼ଙ୍କ ପ[illegible] । ଶିଷ୍ୟ ତୋ ମନରେ ଏହିପରି ଥିଲା । ପଞ୍ଚାଅଣୀ ବର୍ଷରେ ତୁ ମ[illegible]ତେ ଏ ଦଣ୍ଡ ଦେଲୁ । ମା ମୋ ମାନମହତ ଓ ପ୍ରାଣ ତୋ[illegible]ର ହାତରେ । ରକ୍ଷାକର ତୋ ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ।

ଜଟା—ମହନ୍ତ ଆପଣ ଏ କି ଅଧର୍ମ କଥା କହୁଛ[illegible] ଥିର ଧରନ୍ତୁ । ଯାହାତ ହେବାର ହୋଇଗଲଣି, ଏ[illegible]କ ତା ଦାଉ କରିଦିବ ।

ବୃଦ୍ଧ—ମା ମୁଁ ସେଇଥିପାଇଁ ତୋ ପାଖରୁ ଅ[illegible] କଅଣ ଚାହେଁ ଦିଅ, ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳ ତୁଟିଯାଉ । ଏହା [illegible] ଜନ୍ମା ହାତେଇକର ଲାମୁଡ଼ା ପକାଇଲେ । ଜାଙ୍କର ସେ କ[illegible] କୁଆଁରୀ ମୁହଁଟି ରଙ୍ଗ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କିଛିକ୍ଷଣ ନୀ[illegible] ହୋଇ କହିଲେ, "ତେବେ କଅଣ ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି ମୁଁ [illegible] ନଷ୍ଟ କରି ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା ମହାପାପରେ ଲିପ୍ତ ହେବି ?"

ବୃଦ୍ଧ—ଆଉ ତ ଅନ୍ୟ ପଥ ନାହିଁ ।

ଏ ନିର୍ବୋଧ ଅର୍ବାଚୀନ ବୃଦ୍ଧଙ୍କ କଥା ସେ କ[illegible] କହିବେ ସେ ପ୍ରଥମରେ କିଛି ସ୍ଥିର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ଏ [illegible] ଭାବର [illegible]

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନେଇଲ୍ ମଧ୍ୟ ବାଲ୍ୟସଙ୍ଗିନୀ, ବାଲ୍ୟବିଧବା, ନୂତନ ଯୌବନର ସ୍ପର୍ଶରେ ତରଙ୍ଗାୟିତଦେହା ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର କଥା ମନେପଡ଼ୁ ତାଙ୍କର ସହଜଦୟାର୍ଦ୍ର ହୃଦୟ ଘାଣ୍ଟି ହୋଇବେ । ପ୍ରଥମରୁ ସେ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କୁ ମୃଗଶିଶୁର ଅଚେତ୍ନପ୍ରତିମ ସଦୃଶ ଦେଖୁଥିଲେ । ଦିନେ ଯେ ତାଙ୍କର ଗର୍ଭଜାତ ଅଗ୍ନିପ୍ରବାହ ଭୀଷଣ ବେଗରେ ବହିର୍ଗତ ହେବ, ତାହା ସେ ଆଗରୁ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ପାପପର୍ବ କଥା ଶୁଣି ସେ ଟିକିଏ ହେଲେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏବେ ପରସ୍ଥିତିରେ ସେ ଯେ କେଉଁ ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବେ ତାହା ସେ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପରକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଅନେକ ଭାବିଚିନ୍ତି କହିଲେ—ମଉସା ! କେତେବ କଥଣ ଅପଣ ନିଜେ ଭ୍ରୂଣହତ୍ୟା ମହାପାତକରେ କଳଙ୍କିତ ହୋଇ ମଠର ବି ଉର୍ଦ୍ଧିତେ ଘାଣ୍ଟି ହେବାକୁ ବସୁଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି ନୋକ ଅଛି ମଠେ ଏ କଥା କହିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆପଣଙ୍କର ଏ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ମୁଁ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନାଇ କ୍ଷମା କଲି । ଅଦ୍ଧା ସଙ୍ଗାତ ମୋର ବି ଢଳ୍‌ବଲ୍ ଉପସ୍ଥିତ ହେଉଥିବ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ କଥା କହୁଛି, ତାପରେ ଯଦି ଆପଣ ରାଜି ହେବେ ତାହାହେଲେ କହନ୍ତୁ ନୋହିଲେ ଆପଣଙ୍କ ବାଟ ଆପଣ ଦେଖିବେ, ମଠେ ସେ ବିଷୟରେ ଅଉ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

ବୃଦ୍ଧ—ହଁ ! ମା କହ ? ମୁଁ ଅଉ ତୁମ କଥା ନ କରି କେଉଁ ବାଟକୁ ଯିବି । ଡନ୍ନକାଳ ପାଇଁ ବୃଦ୍ଧ କାଳରେ ଆସି ପଡ଼ିଲି । ଏ ବୟସରେ ଶିଶୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କଲା । ଅଭିମାନୀ ମରସାଡ଼ ଥାଅନ୍ତା ତେବେ ?

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଲଳିତା—ମହାଶୟ, ଯେଉଁ ବାଳକଟି ଅଭି ପିଲା…
ମେଳରେ ଖେଳୁ ଥାଆନ୍ତି ଆପଣମାନଙ୍କ ବିଗ୍ରହରେ …
ହେଲ ଦୋଷୀ । ଅଜ ସ୍ଵବ ସ୍ଵବଟା ପିଲର ବାପ ଦବବୃଦ୍ଧ
ମଙ୍ଗରାଜ ହେଲେ ସୁଭସୁବର୍ଣ୍ଣ । ଛାଡ଼ ସେ କଥା । ଶ୍ରୀମତୀ
ଲଳିତା ଆପଣଙ୍କର ତ ଅଙ୍ଗ କେହୁ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭେ ଶୀଘ୍ର …
ମଠରେ ବହନ୍ତୁ । ହାଲଗ୍ନ ମୁଁ ଚୁକଲବି ।

ବୃଦ୍ଧ—ଶ୍ରୀମତୀ ମୋର ସାନ ଝିଅ ଲୁଡ ବଡ଼ ଝିଅ ।
ତୁ ଯାହା କହୁଛୁ ମୁଁ ତା କଲେ ଅଭ ଦାଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡ ହେ…
ଗୁଲି ପାରିବିଟି ?

ଲଳିତା—ଏଥିରେ ଅବଶ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ବଡ ଲଜ୍ଜା ହେବ
ପାଏ ଏ ଘୋର ଅପକର୍ମ କଲେ ଯେଉଁ ପାପ…ର
ଜନ୍ମଜନ୍ମାନ୍ତର ପାଇଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦା ହେବ, ସେକଥା …ର
…ଛନ୍ତି କି ?

ଏହାପରେ ଅନ୍ତର ଅନେକ କଥା ବୁଝାଇବାରୁ ଶେଷ…ର
…ଙ୍କର ନିକଟରେ ବୃଦ୍ଧଲଜ୍ଜା ପରାସ୍ତ ହେଲ । ବୃ…
…ଙ୍କର କଥାରେ ପରିଚାଳିତ ହେବାକୁ ସ୍ୱୀକୃତ ହେଲେ ।
… ଗସରେ ଲଳିତା ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଘର…କୁ
… । ଦ୍ୱାରରେ କରାଘାତ କରିବା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରୀମତୀ …
…ର ଆସି ଦ୍ୱାର ପିଟାଇଲେ । ଲଳିତା ସଙ୍ଗେ ସ…ଙ୍ଗେ
…ଙ୍କୁ ଧେନ ଭିତର ଖଞ୍ଜାକୁ ଗୁଲିଗଲେ । ବୃଦ୍ଧ…
… ଅହିଲେ । ଲଳିତା ଦେଖିଲେ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ସେ ନୟନା…—
… ଦୁଃଖ ଓ ଲଜ୍ଜାରେ କଳା ପଡି ଯାଇଛି । ଶ୍ରୀମତୀ ପି…
…ଙ୍କୁ ବଡ …

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ସଂକଷ୍ଟରେ ସେ ଯେତେ ଦୁଃଖ ଓ ଯେତେ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ବେଦନା ଅନୁଭବ ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି ତାହା କେବଳ ଦୟାବତୀ ଲତା ହୃଦ୍‌ଗ୍ରନ୍ଥିରୁ ବୁଝି ପାରିଲେ । ବଡ଼ କୋମଳ ସ୍ୱରରେ ଅନେକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ଉପସଂହାରରେ କହିଲେ ସେ ଏପରି ସ୍ୱଭାବିକ ଯୌବନର ସହଜାତ ଦୁର୍ବାର ଆବେଗ ହୃଦୟରୁ ଚିରପୋଷିତ ସଂସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଅବୃତ କରି ରଖିବା ମୂର୍ଖତା । ଶେଷ ଫଳରେ ଏହାହିଁ ପରିଣତ ହୁଏ । ଶ୍ରୀମତୀ ସେ ଏ ପଥରେ ନୂତନ ଯାତ୍ରୀ ତାହା ନୁହେଁ । ତାଙ୍କ ପରି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଅବଳା ପୂର୍ବରୁ ଏ ପଥରେ ଯାତ୍ରା କରିଛନ୍ତି । ଅଦୂରଦର୍ଶୀ ସମାଜ ଦେଶକାଳପାତ୍ରଭେଦରେ ପ୍ରକୃତ ସ୍ୱାଧୀନତା ନ ଦେଇ ପାରିଲେ ପୃଥିବୀ ଯେତେଯେତେ ଅଗ୍ରଗାମୀ ହେଉ ଏ ପଥରେ ଯାତ୍ରୀ କରିବେ ତାହା ସ୍ୱଭାବ ନିୟମରୁ ତାଙ୍କର ଜାତ ହେଉଛନ୍ତି । ଇତ୍ୟାଦି । ସୁବଦନ ହେବ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ପାପକର୍ମ ପ୍ରକାଶ ହେବାରୁ ଗ୍ରାମ ଚୌକିଦାର ମାରଫତେ ଆସି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଲାଗି ରହିଲେଣି । ଏପରିକି ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ପ୍ରବଣ ପିତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ନିତାନ୍ତ ଅସହ୍ୟ କଟୁ କଥା କହୁଥାନ୍ତି ବୋଲି ଶୁଣା ଯାଉଛି । ଏପରି ଦୁର୍ବିପାକ ସମୟରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଲଜ୍ଜା ଅପମାନ ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ଓ ଅନାହାରରେ ଏକ ପ୍ରକାର ସ୍ୱର୍ଗୀ ପଡ଼ ଥିଲେ । ଏ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ କର୍ମପ୍ରବୀଣା ପ୍ରତିଭାମୟୀ ଯୌବନ-ସଙ୍ଗିନୀଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରବୋଧବାକ୍ୟ ଶୁଣି ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କର ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ହୋଇ ଲୁହ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ଓ ସେ କରୁଣ କାତର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ "ଅଜ୍ଞାତ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର କଥା ତ ଶୁଣିଣି କହିବା ଅପର ସ୍ତ୍ରୀ ଜାତି ମାନଙ୍କଠାରୁ ଏହି ଉକ୍ତିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ ମୁଁ ସେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରୁଛି, ସେଥିରୁ ମୁଁ ମରିବା କରିଥିଲି ଯାହାରେ ମୋ ପର ଅଭାଗିନୀ ପାଇଁ ଅଛି ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବୋଲି ପଦେ କହିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ତୁମ ପରି ସତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କଠାରୁ ଏହା ଯେ ଶୁଣିବି ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ଶେଷ ଦୁଃଖିନୀ ଏ ବାଲ୍ୟସଙ୍ଗିନୀଟିର ସମସ୍ତ ଭାର ତୁମ ଉପରେ ଅର୍ପଣ କଲି" ।

ସେହି ରାତ୍ରରେ ଜଟା ଶ୍ରୀମତି ଓ ବୃନ୍ଦାଙ୍କୁ ମଠକୁ ନେଇ ଗଲେ । ତହିଁ ଆରଦିନ ବୃନ୍ଦାଙ୍କର ଘରର ସମସ୍ତ ଜିନିଷ ପତ୍ର ମଠକୁ ବୁହା ହେଲା । ଏହା ଦେଖି ଲୋକେ ଅଖି ଠାରାଠାରି ହେଲେ । ଏହାର ପାଞ୍ଚମାସପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଗୋଟିଏ ମୃତ ଶିଶୁ ପ୍ରସବ କଲେ । ଏ କଥା ଦେଖି ଗ୍ରାମରେ ଚହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରରେ ବୃନ୍ଦାଙ୍କ ଉପରେ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା ଜରିମାନା ସ୍ଥିର ହେଲା । ମାତ୍ର ବୃନ୍ଦା ଜଟାଙ୍କର ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ରେକ୍‌ଟୋକ୍ ଜବାବ ଦେଲେ "ମୋ ଝିଅ ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି । ଯେତ ପିଲା ସହିତେ ସ୍ତ୍ରୀ ମନ୍ଦ ଯେଉଁ ପୁରୁଷପୁଅ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି ଆଗ ତାଠାରୁ ଜରିମାନା ଅସୁଲ୍ କର ମୁଁ ପଛେ ଦେବି"—ଏ କଥା ଶୁଣି ଗ୍ରାମର ମହାଜନ ମାନେ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ, ମାତ୍ର ଜଟାଙ୍କର ଭୟରେ କେହି ବୃନ୍ଦାଙ୍କର କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସାହସ କଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରବଳପ୍ରତାପ ଜମିଦାର ଯେଉଁ ଜଟାଙ୍କର ସହାୟ ନାଏବଙ୍କର କଥା ପଚାରେ କିଏ? ସେ ତ ମଠର ପୋଷା କୁକୁର ତାଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଠିଆ ହେବ କିଏ? ତଥାପି ଜଟାଙ୍କର ଅସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ଓ ଗୁପ୍ତଚଳନର କୁତ୍ସିତ ସମାଲୋଚନା ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଏ ଅଳ୍ପ ବୟସ୍କା ଗୁଣଶୀଳା ଓ ସ୍ୱାର୍ଥଶୂନ୍ୟା ରମଣୀଟି ତହିଁରେ ବିଚଳିତା ନ ହୋଇ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାଧନରେ ତତ୍ପର ରହିଲେ । ମଠର ପୋଷ୍ୟବର୍ଗଙ୍କର ସଙ୍ଖ୍ୟା

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବଢି ଚାଲିଲା । ମଠର ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଲା । ସାପତ୍ନ୍ୟ ଉଠିଲ ଚକି ବଢେ । ତେଣୁ ଜନତାଙ୍କର ଦାମ ମ୍ୟୁର୍ ବଢ଼ିଗଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅଶାତୀତ-ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଏ ଧର୍ମ ପ୍ରାଣା ରମଣି ଦନଗତ ଢୋର ପରିଶ୍ରମ କରି ମଠଟିକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଭାବରେ ଚଳାଇଲେ । କେତେ ଗୁଡ଼ଏ ସାଧାରଣ ନିୟମ କରାଗଲେ । ସେ ମଠରେ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ରହିବ ସେ ତାର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତି ମଠ ନାଁରେ ଲେଖି ଦେବ । ମଠ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାମରେ ଲଙ୍ଗାଇବ । ସେମାନଙ୍କର ଭରଣ ପୋଷଣ ପୁଅ ଓ କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ବିବାହ ପ୍ରଭୃତିର ଭାର ବହନ କରିବ । କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ରହିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏକ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବେ । କେହୁ ସେବା ତାରିକ ଲୋଙ୍କ ନ ହେଲେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବାଧ ଇତ୍ୟାଦ । ଜଣେ ସାଧାରଣ ପଲ୍ଲୀବାସିନୀ ଅଶିକ୍ଷିତା କୃଷକ କନ୍ୟା ଏପରି ଗୋଟିଏ ମହତ୍ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢି ତାକୁ ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଭାବରେ ଚଳାଇବ ଏହା କିଏ ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭାବିଥିଲା ? । ଉତ୍କଳର ନାରୀ ସମାଜ ଓ ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ପୃଥିବୀର ଯେ କୌଣସି ଦେଶର ନାରୀମାନଙ୍କର ସମକକ୍ଷ ହୋଇପାରେ । ଦନ ଗତ ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ତବ ବେଳେବେଳେ ଜଣା ବଡ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ମାତ୍ର ପରକ୍ଷଣରେ ତାଙ୍କର ପରସେବା ପାଇଁ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ମନ ପୁଣି ନୂଆ ପ୍ରେରଣାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଉଠେ । ଏହିପରି ଭାବରେ କଥାଙ୍କ ଦନ ସୁଦ୍ଧା କଟିଯାଏ ।

ଦରିଆ ପାରି ଖବର ।

କିଛିଦନ ପରେ ତାହାଙ୍କ ଅପି ବେଙ୍ଗୁନବନ୍ଦରରେ ଚାଲିଗଲା । ପୂର୍ବ ବାଲୁ ଓ [illegible] ଦେଖା [illegible] ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ହେମ ପିତାଙ୍କର ବସା ଠିକଣା ଜାଣିଥିଲେ । ବସାରେ ଯାଇ
ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୃଦ୍ଧା ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ, ହେମ ପିତାଙ୍କର ପ
ବେଦନାକର ଭାବ ଦେଖାଇଲେ ଓ ପଦତଳେ ବସି ଗୋ
ଘଷି ବସିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ନମସ୍କାର କରି ପାଖରେ ଠିଆହେଲେ
ପ୍ରଥମରେ ବୃଦ୍ଧା ଏ ସର୍ବାଙ୍ଗସୁନ୍ଦର ଅପରିଚିତ ଯୁବକ
ସଙ୍ଗରେ ନିଜର [illegible] କନ୍ୟାକୁ ଏକାକିନୀ ଦେଖି
ବିସ୍ମିତ ଓ ବିରକ୍ତ ହେଲେ । ମାତ୍ର କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ କନ୍ୟାଙ୍କ
ଠାରୁ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଶୁଣି ସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ସେମାନଙ୍କର ବସାରେ ରହିଲେ ଓ ନିଜ ପାଖରେ ଥି
ଟଙ୍କାରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ବସା ଖରଚ ଚଳାଇଲେ । ବୃଦ୍ଧାଙ୍କୁ ନିୟମିତ
ରୂପେ ଔଷଧ ଦିଆଗଲା, ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ମଧ୍ୟ ତ୍ରୁଟି ହେଲା
ନାହିଁ । କିଛି ଦିନ ପରେ ବୃଦ୍ଧା ସାମାନ୍ୟ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇ
ଟିକିଏ ଚାଲ ବୁଲ କଲେ । ସୌଭାଗ୍ୟକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ଚେଷ୍ଟାରେ
କିରାଣି କାମ ମିଳିଗଲା । ସେ ତାହା ପାଆନ୍ତି ହେମଙ୍କ ମା
ଦିଅନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କ ବସାରେ ଖିଆ ପିଆ କରନ୍ତି । ବୃଦ୍ଧା
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅପୂର୍ବ ବ୍ୟବହାରରେ ବଡ଼ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ।

ସେଠାରେ କିଛି ଦିନ ରହିବା ପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ଦେଖିଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଯୁବକମାନେ ଏ ଦୂର ଦେଶକୁ ଆସି
ପରସ୍ପର କଳହ କରି, ନାନାଦି ବ୍ୟଭିଚାରରେ ମାତି
ନାନାଦି ମାଦକ ସେବନ କରି ଅର୍ଥର ଅପବ୍ୟୟ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ
ନଷ୍ଟ କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଓଡ଼ିଆ କଟକ ପଥର ବନ୍ଧ, ବାରବାଟୀ
ଦୁର୍ଗ, ପୁରୀ-ଭୁବନେଶ୍ୱର-କୋଣାର୍କ ଦେଉଳର ନିର୍ମାତା; ଯେଉଁ
ଓଡ଼ିଆ ପୂର୍ବ ଦିନେ ବୋଇତରେ ଯାଇ ଏହି ବ୍ରହ୍ମଦେଶରେ
ଶୁଭ ଫୁଲର ଫୋଟି ଫୋଟି [illegible] ର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଶକୁ ଫେରୁଥିଲା, କିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ଯେ ଆଜି ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନେ, ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳ ସାର, ନିର୍ଜୀବ ଓ ନିରାଶ୍ରୟ ହୋଇ, ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ଦାନା ଓ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଖଣ୍ଡେ କନା ନ ପାଇ 'ଖଇଣା, ପଥଚର,' ବନଚର, ଜଳଚର ଓ ଓଲ୍ଡଚର ହେବାକୁ ପଇସାଟିଏ ନ ପାଇ ଉମଭାରରେ ଭଗ୍ନଗ୍ରୀବ ହୋଇ ପିଲା ମାଇପଙ୍କୁ ଘେନି ଏ ଦୂରଦେଶରେ ଅନ୍ନ କଳହ ଓ ମାଏଭବ୍ରରେ ଅଧିକ ଭଗ୍ନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ଜାହାଜରେ ସାନ୍ତ୍ୱ ତଳମୁହାଁ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରୁଛନ୍ତି ? ଏସବୁ ଦେଖି ପୂର୍ଣ୍ଣ-ବାବୁଙ୍କର ମନରେ ଘୋର ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେ ମନେକଲେ ବୋଧହୁଏ ବିଧାତା ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନ ଛିନ୍ନ କରିଛି ଏହି ମାତୃଭୂମିମାନଙ୍କର ସେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ଏଠାକୁ ଆଣିଛନ୍ତି । ସେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଗୋଟିଏ "ଉତ୍କଳ ସମାଜ" ନାମକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଷ୍ଠା ବଳରେ ସମାଜର ଶ୍ରୀବୃଦ୍ଧି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସକାଳୁ ଉଠି ସମାଜ କାମରେ ଲାଗନ୍ତି । ଦଶଟା ବେଳେ ଅଫିସକୁ ଯାଆନ୍ତି । ପାଞ୍ଚଟାରେ ଫେରି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ସମାଜର ନୈଶ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ାନ୍ତି ବସାକୁ ଯିବାକୁ ଅଭ୍ୟ;ତାଙ୍କୁ ବେଳ ମିଳେ ନାହିଁ । ହେମ ଦୁର୍ବଳ ରୋଗୀ ଆଣି ପାଖରେ ବସି ତାଙ୍କୁ ଝୁଅଇ କରି ଯାଆନ୍ତି । ପୂର୍ଣ୍ଣ-ବାବୁ ସେବାହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରି ପର ସେବାରେ ଅକ୍ଲାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କଲେ । ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଯେ ସେବା ପରାୟଣ ସମସ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଏହି ସେବା ଫଳରେ ସେ ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ରେଙ୍ଗୁନ ପ୍ରବାସୀ ମାନଙ୍କର ଭକ୍ତି ଓ ସ୍ନେହର ପାତ୍ର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏହାପରଠୁ ସେ ସେବା ବ୍ରତରେ ସେ ଜୀବନର ଶେଷ କେତୋଟି ବର୍ଷ ରେଙ୍ଗୁନରେ କଟାଇଲେ ।

ସେ ସବୁବେଳେ କାମରେ ଲାଗି ଥାଆନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ମା'ଙ୍କ କଥା, ବାଲ୍ୟ ଜୀବନ କଥା ଏପରିକି ଅପରାଜିତାଙ୍କ କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼େ । କଳା କାଳୀ ଓ ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୋଲି ସେ ତାଙ୍କର ମୁଖାବଲୋକନ ମଧ୍ୟ କଲେ ନାହିଁ । ତେବେ ସେ ତାହାଙ୍କ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷୀ ବାଳିକାକୁ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧିଲେ । ମା ତ ମରିଗଲେ, ସଙ୍ଗିଣି ଗୋଡ଼ ତ ଅଚ୍ଛୁ ଯାଉଥିବ । ହୁଏ ସେ ପିତୃଗୃହରେ ପିତାଙ୍କର ଗଳଗ୍ରହ ହୋଇ ବୟସ ସ୍ୱନ୍ତ କ୍ଷୁଧା ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କାରଣ ହୋଇଥିବେ । ନଚେତ୍ କୌଣସି ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକକୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ହୋଇ ମନସ୍ତାପରେ କାଳ କଟାଉଥିବେ । ଏଥି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ହେମଙ୍କ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ । ସେ ତାହାଙ୍କ ଏ ସୁନ୍ଦର ବାଳକଟିକୁ ସବୁବେଳେ ଦେଖିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ । ସେ ନିଜର ମନକୁ କେତେ ବୁଝାଇ ନପାରି ପୁଣି କାମରେ ଲାଗି ଯାଆନ୍ତି ।

ଏହି ସମୟରେ କେତେକ ଚୌରଙ୍ଗ ବ୍ୟବସାୟୀ ନିଜ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶବାସୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ମତାଇ ଦେଲେ । ଭାରତୀୟ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ଧତ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଏହା ଦେଖି କଲକାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଭାରତୀୟ ଶ୍ରମିକମାନେ ଧର୍ମଘଟ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପ୍ରଥମରେ ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାରୁଦର ଘୋର ହତ୍ୟାରେହିଁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସେ ବଡ଼ ବଡ଼ ମହାମାନ ଘର ଓ ଦୋକାନଗୁଡ଼ିକ [illegible] କଲେ । ଏଥିରେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଶୀଖ୍ଙ୍କ ସଂପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ମହାନ୍ ଚଞ୍ଚଳ ପଡ଼ିଗଲା । ଶେଷରେ ବହୁତ ବାଦାନୁସମ୍ବାଦ ପରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ଶମଶୀରମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓ ଜଃ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ଶୀଖଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଭେଟିବେ ।

ହେମଙ୍କର ବାପା ପୁଣି ଅମବାତରେ ପଡ଼ିଲେ । ହେମ ସେଦିନ ସକାଳେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଖାଇବା ଶଚ୍ଛେ ନ ଅଣି ଅର୍ ତାହା ହାତରେ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଗୁରଦ୍ୱାରାବେଳେ ହେମ ସମାଜ ଘରଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ଜଳଖିଆ ଅଣି ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ ଯେ, ସକାଳର ଖାଦ୍ୟ ଅଭୁକ୍ତାବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ରହିଛି । "ଶପଥ ଶମିଶୀରମାନଙ୍କର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଦାବୀ ଶୀଖଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ହେବ. ସେହିକଥା ଅଲୋଚନା କରୁ କରୁ ଖାଇବାକୁ ବେଳ ମିଳିଲା ନାହିଁ" ବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହେମଙ୍କର ମମତାମିଶ୍ରିତ ତିରସ୍କାରର ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସଙ୍ଗୀମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ଥରେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଅଲୋଚନା କରିବେ ବୋଲି କହିଦେଇ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ଭିତରକୁ ଗଲେ । ଜଳଖିଆ ଖାଇ ସେ ହେମଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୁଲିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନେ ସହର ଉପକଣ୍ଠସ୍ଥ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ନଦୀ ପାରି ହୋଇ ତା ନିକଟରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଜମିବାଡ଼ିର ପ୍ରାନ୍ତରେ ମଧ୍ୟରେ ବୁଲିଲେ । ହଠାତ୍ ଅକାଶ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ହେଲା । ବଜ୍ରର ଗମ୍ଭୀର ନାଦରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ କମ୍ପି ଉଠିଲା । ପ୍ରବଳବେଗରେ ବର୍ଷା ଅରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହା ଦେଖି ସେମାନେ ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ସହରକୁ ଫେରିଲେ । ଯେଉଁ ନଈରେ ଗଲାବେଳେ ବଳାଙ୍ଗୁଳିଏ ପାଣି ଥିଲା ଫେରିଲାବେଳେ ସେଥିରେ ଅଣ୍ଟାଏରୁ ଅଧିକ ପାଣି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପଡ଼ ଚଳୁଣି । ସ୍ରୋତର ବେଗରୁ ପାଣି ବଢ଼ିବାର ଅନୁମାନ କରି ଦୁହେଁ ଯାକ କିଛିଏ ଉତ୍ତ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ବର୍ଷା ମାଡ଼ି ଆସିବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କହିଲେ, "ହେମ ଅସ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଟେକିକରି ନେଇଯିବି ଶୀଘ୍ର ଅସ । ବର୍ଷା ଆସିଲା, ପାଣି ବ ବଢ଼ୁଛି ।"

ହେମ—ନା, ନା, ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ିବର ସିନା—ଓଦା ହେବି ? ଏହି ସମୟରେ ଉଲ୍କବୃଷ୍ଟି ସହ ବଜ୍ରାନଳ ବର୍ଷଣ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଆସିଲା । ହେମଙ୍କର ବାରଣ ନ ମାନି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇ ସ୍ରୋତରେ ଧାର ପାଣି ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ହେମଙ୍କର ମୁହଁଟି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ମୁହଁ ନିକଟରେ ରହିଲା । ସେ ହେମଙ୍କର ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କଲେ । ପୂର୍ବ ଦାରୁ ଅନ୍ୟ ଦିଗରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ହେମଙ୍କର ମୁହଁ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ବୁଦ୍ଧିରେ ଏପରିତ ହେବା ମାତ୍ରେ ହେମ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ନେଇ ମୁଦ୍ରିତ କଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଉତ୍କଣ୍ଠ ତାଙ୍କର ମୁହଁରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ଚନ୍ଦ୍ରରେଖା ପରି ଗୋଟିଏ ଅଶା ହାସ୍ୟ ରେଖା ଫୁଟି ଉଠିଲା । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ଚାହୁଁ ଥାଉ ତା ଉପରୁ ଗୋଟିଏ ବୈଦ୍ୟୁତିକ ସ୍ରୋତ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବହିଗଲା । କଳ୍ପନା ଚୋବକ ଘାଟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲା ପରେ ସେ ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଦେଖିଲେ, ଦେଖିଲେ । ଜଳ ଧାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ମୁହଁଟିତ ହେମଙ୍କର ସେ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି । ଦେଖିଲେ ମାୟା ନୃତ୍ୟର ଅଙ୍କିତ ଦେବତା ଅଛି ମୁହଁଟିରେ ଯାହା ଜୋଛନାର ଗୋଟିଏ ମୋହିନୀ ପ୍ରତି ମହାର ଦେଖିଲେ । ଅଥ ଚନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁଦ୍ରିତ ନୟନ ଦାଗରୁ ସେ ଅଶ୍ରୁ ମୁକ୍ତ ହିଲ !!! ଏକାନ୍ତ ସେ ଭେଟତ ଭେଟଡ ସୁନ୍ଦରଙ୍କର ମହାର ହାସ୍ୟ ଫୁଟାଇଲି ମୃଗ ନୟନ ଦେଖା ପ୍ରେମ ଦେଖିଲୁ,

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତାହିଁ ? ସେ ନୂଆ ସବୁଜ ଅଞ୍ଚଳ ୨ ହାଟ ଘାଟରେ ଲମ୍ବ ଦଉଡ଼ି ଦେବାକୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ନାହିଁ । କଦାପି ପ୍ରଭାତ ଦାନବୀ ଦର-ହାସିନୀ ମଲ୍ଲିକା ସୁନ୍ଦରୀର ହାସ୍ୟରେଖ • ଏ ପ୍ରାଣ ଉଚ୍ଛାଟନ-ତୋଷଣୀ ମାଧବୀଲତା ନାହିଁ ଚମ୍ପା ଅଶୋକ ସୁହାଗିନୀ ପଦ୍ମିନୀ ସୁନ୍ଦରୀର ହାସ୍ୟର ଏପରି ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ନୁହେଁ । ନଦୀର ପର ପାରରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ହେମ ଚହଲି ଗଲେ । "ଏଏ ଦେଖିଲେ କଅଣ କହିବ ?" ଟୋକାଳ ବନ୍ଧୁ ଷ୍ଟିମର ହୋଇ ତାଙ୍କର ଚୋଳରୁ ଜିନ୍ଦ୍‌ଗୀର ପଡ଼ିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ଯେପରି କ କ୍ଷଏ ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ଖଣ୍ଡେ ଛଡ଼ାଇ ନେଲା । ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସେ ହେମଙ୍କୁ ସେହିପରି ହୃଦୟରେ ଧାରଣ କରି, ନଦୀ, ପର୍ବତ ବନ, ପୋଖରୀ ଦେଇ ଅହୋରାତ୍ର ନିଦ୍ରା ପରିହାର କରି ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ଚେତରେ ବୁଲି ଥାଅନ୍ତେ କି ? ତାଙ୍କୁ ଜଣା ଗଲା ତାଙ୍କର ପାଦ ତଳେ ମାଟି ନାହିଁ ସେ ଦେବତାମାନଙ୍କ ପରି ଶୂନ୍ୟରେ ଯାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ଦିନରୁ ସେ ହେମଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ହେମ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ଏଡ଼େ ମହା ପରିବର୍ତ୍ତନ ! ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି ଉପାର୍ଜ-ନେଷ୍ଟର ବଡ଼ ସାହେବ, ଇଚ୍ଛାମୟୀ ଭଗବାନ ମଦନଙ୍କର ଆଦେଶରେ ବେଳେ ବେଳେ ଅମ୍ଭ ଗଳ୍ପରେ ଅଦ୍ଭୁତା ଫଳେ ।

ଯେତେ ଲୁଚାଇଲି ମନକୁ
ମନ ଦଉଡ଼ିଲା ଲୁଣିକନକୁ

ହେମ ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଯାଇ ସମାଜ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେହିପରି ମୁହଁ ତଳକୁ ପୋତ କରି କହିଲେ—"ମୁଁ ଯାଉଛି । ଛାୟା ଖୋଜୁଥିବେ ।"

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଟୁଣ୍ଡି—ବର୍ଷାଟା ଅମୃତ୍ତ ଯାଉ ଦିନଏ ତପି ତଳ ଦିବୁ ।
ହେମ ବଡ ଅଗଛା ଭ୍ରବ ଦେହାର୍ଣ୍ଣ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖାଇ ସମାଜ
ଘରେ ଅବସ୍ଥାନ ଚଲ ତାଙ୍କ କାଷ୍ଠରେ ବସିଲେ । କୁଟେ
ଥାଉ ଜବାବ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କହଣ ବରୁଦେ ଓବାଲ୍ ଜେଉଁ
ଥାଉ ଡେଙ୍ଗା ଭଲେ ମାଡ ଖାଇ ବରୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।
ଯେତେବେଳେ ହୃଦପୁର ଉଠାନ୍ତି ସ୍ୱାମୀ ଦାନ୍ତ ଦେବାକୁ ଅଜନ
ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ହୃଦୟ ତାର ଅବାଙ୍ଗ ସଂଘାତରେ କଥା
କହେ ।

ଏ ତମେ କଠିନ ପ୍ରାବୃଟର ଘନୀଭୂତାର ଘୋଟି
ଆସିଲ । ସମାଜ ପିଅନ ଅନ୍ଧ ଅଶିକ୍ଷାକୁ ସେ ଦୃଷ୍ଟିରେ
ଘୋଟେ ଦେଉନା ଆସିଲ । ହେମ ବଡ ଜିବକ୍ତ ଜେଲ ଘର
କହିଲେ, 'ମୁଁ ଗାଉଛି, ଦାଆ ହଣ ତବକ୍ତ ଦେହ ଉଠେଦ ।'
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କଥା ଭୁଲିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ମାଡ ହେମ [illegible]
[illegible] ତାଙ୍କ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଥରେ ମାଡ ଖୁଣ୍ଟି ଦେଇ ପକାଇଲେ ।

ପ୍ରଦେଶ ବାହାର ଭୋ ଅଳିଷ୍ଠାର ଦାଉ କୁଟେହିଁ । ସେ
ସେତେବେଳେ [illegible] ଓ [illegible] ଭୁବନେ [illegible]
[illegible] ନାହିଁ । [illegible] ସ୍ୱାମୀ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ବା [illegible]
[illegible] । [illegible] ଓ [illegible]
ବା [illegible] ଦାନ [illegible]
[illegible] । [illegible]
ନାହିଁ । [illegible] । ସେ
[illegible]
[illegible]

CPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୋ ଟ ଧନୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏପରି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ସୁନ୍ଦା ତାଙ୍କୁ ର ଭଉଣୀ କଥା ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗରେ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ଯଦି ା ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏ କ ମହାପ୍ରଳୟ ? ଏଥିରୁ କଅଣ ବା ଦ୍ଧାର ପାଇବେ ? ତାଙ୍କ ଲଗା ଓଦା ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଦା ତାଙ୍କୁ ଟେକି ଧର ଦେଖି ଅଛିଲ । ସେ ଟିକିଏ ା ଦେଖିଲ ନଦୀଥିବ ମୁଣ୍ଡ ଦା ଟିକିଏ ହସି ଦେଇଲେ ଏଥିରେ ବେ କେଉଁ ପ୍ରଣୟ ଅଶ୍ରୁ ହୋଇଗଲା କି ? ନାନା ଥାଏ କଅଣ ହୋଇ ଗଲା । ଏହାପରେ ସେ ଅଉ ଙ୍କ ଗାଡ଼ିର ମୁହଁ ଚିହ୍ନି ଅନାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଅଉ ଦେଉଟିଟା ନ୍ତରେ ଯେ ସୁନ୍ଦ ବାବୁ ବଡ଼ବୋପା ହେବ । ନଣନ୍ଦଙ୍କ ି ଆଶୁ ଏ ହେଲାଣି, ଅଙ୍ଗ ଲୁହରୁ ମେଘ ଫୁଲିରୁଛି ! ାବଣ୍ଡା ଭର ଟୋକିଏ ଥାଳିରେ ଖରପାଚୀ ଭର ବାଡି ମୋ ର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ବାହାରିଲେ । ଅନେକ ଥର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଣା ତାଙ୍କର ପାଦ ଅଗ୍ରସରିଲା ନାହିଁ । ଶେଷରେ ସେ ଅନ୍ୟ ଣ ହାତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଖାଇବା ପଠାଇଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ନୈଶ ବିଦ୍ୟାଳୟର ବୟସ୍କ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ାହା ଦେଇ ବସି ଭର ଅନେକ କଥା ଭାବିଲେ । "ରାତ୍ରି ତ ଅନି ଅନେକ ହେଲାଣି ହେମ ତ ଆସିଲେ ନାହିଁ ? ରେ କଅଣ ମୋ ଉପରେ ରାଗି ଗଲେ କି ? ଘଣ୍ଟା ଦେଖନ୍ତି ତ ଦଶ ବାଜିଛି । ଏହା ତ ସବୁଦିନେ ତେ ଦଶଟା ବେଳେ ଆସନ୍ତି, ଆସିବେ ସେ । ପୁଣି ଘଣ୍ଟା ଦେଖିଲେ ଦଶଟା ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ହୋଇଛି । ବସି ଏକ, ଦୁଇ, ନ, ଚାରି ଭର ହଜାରେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଣିଲେ । ପୁଣି ଘଣ୍ଟା ଦେଖିଲେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଠିକ୍ ... ଘଣ୍ଟାରେ ହେମ ଆସିବ ବୋଲି କିଏଣ ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା କରିଛନ୍ତି ? ଚଞ୍ଚଳ ଆସି ପାରନ୍ତି । ସଦାକୁ ଯାଇ ଜଣାଇଲେ; ହେମ ନା ଫେମ, କାହିଁ, କେହିତ ଦେଖା ନାହିଁ । ପୁଣି ଆସି ଘଣ୍ଟା ଦେଖିଲେ ସାମ୍ ବେଳ ଦଶଟା ପଚିଶ ମିନିଟ୍ । ଚୌକିରେ ବସିଲେ । କାନ୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ଝିଟିପିଟି ଗୋଟିଏ ପୋକକୁ ଧରିବାକୁ ଅଗ୍ରେ ଅଗ୍ରେ ଯାଉଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କର ମନେହେଲା ଏହି ଝିଟିପିଟି ଏ ପୋକକୁ ଧରିବା ମାତ୍ରେ ହେମ ନିଶ୍ଚୟ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ! ଏହି ସମୟରେ ଝିଟିପିଟିଟି ଆସି ପୋକଟିକୁ ଗିଳିଦେଲା । ସେ କଟି ଭଙ୍ଗ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଯାଇଁ ଜଣାଇଲେ କାହିଁ ହେମ ? ପୁଣି ଆସି ଘରେ ବସିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ପଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି "କିଏ ହେମ" ବୋଲି ବାହାର ଦ୍ୱାରରେ ଉଙ୍କି ଦେଇ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି ତ ହେମ ନୁହନ୍ତି, ନବୀନ ବଳ ସାଙ୍ଗ ଚୋର ଆସିଛନ୍ତି । ବହୁର ଅସୁଥିବା ତାଲି ହାଣ୍ଡିରେ ଗୋଟିଏ ଡେଲି ଗୁଞ୍ଜିଦେଲେ ତାହା ଠେଙ୍ଗା ଥାଇ ଭଙ୍ଗି ନବୁଯାଏ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଭିତରୁ କଅଣ ଗୋଟାଏ କୁହୁଡି ଅସୁଥିବ, ଥାଉ ଭଲ ରହିଗଲା । କେବଳ ଘଣ୍ଟା ଦୋହରେ ଦେଲେ କେଇ ଷ୍ଟାମ୍ପଖଣ୍ଡ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଖାଲି ବସିଲେ । ହେମ ହେଉନ୍ତୁ—ସେ ପାଶିଲେ ଖୋଲିଲେ ବା ନାଚିଲେ ଖାଇଲେ ତାଙ୍କୁ କିଛି ଜଣାଇଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ପଡ଼ି ରହିଲେ ନିଦ୍ରା ହେଲା ନାହିଁ । ବାଁ ତଳ, ଡାହାଣ ବଳ ମାଡ଼ିଲେ ଶୋଇଲେ ମୁହଁମାଡ଼ି ଶୋଇଲେ, ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଲେ ଘଣ୍ଟା କେବେ ହେଲା ନାହିଁ । [illegible] ମନରେ ଯେ ତୁମ ଆଉ ସେ ମୁହଁ ଧାଇଁକି ଆସି ଅନ୍ଧାରେ ନାଚିଲା । ଏହାପରେ ଜଗିବା ବନ୍ଧୁ କେଉଁଠି ଦେଖିଲେ [illegible]

GBNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନ୍ତୁ" ବୋଲି ବୁଝିବା ବାହାନାରେ ସାଇ ଘର ହେମଙ୍କୁ ଟିକିଏ, ସ୍ବତର ଅସିବେ ବୋଲି ବାହାରିଲେ । ବୁଢ଼ାଙ୍କର ଘାଟ଼ା ଅଳ୍ପ ବାଟରେ, ରାସ୍ତା ଜନ ସମାଗମଶୂନ୍ୟ । ସାନ୍ଧ୍ୟର ଘା ଟ୍ଟର୍କା ପାଖରେ କାନ ଡେରିଲେ । ଭିତରେ ସବୁ ନିସ୍ଥାନ୍ । ଏତେ ରାତରେ ଡାକିବାଟା ଅସୁନ୍ଦର ଭାବି ବସାକୁ ଫେରି ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । କମା ନିଦ ହେଲା ନାହିଁ । ...ଉଠି ଭର ଘଣ୍ଟାକୁ ଚାହିଁଲେ । ତିନିଟା ବାଜିଛି । ହେମଙ୍କ ସାକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ପୁଣି ମନକୁ ମନ କଅଣ ଭାବି ସ୍ଥିରୁ ନିବର୍ତ୍ତିଲେ । ଶେଷରେ ଦେଢ଼ି ଘରରୁ ଯିବେ ବୋଲି ...ର ଭର ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଅକାଶକୁ ଅନାଇଁ ଦେଖି "ନବକାଳିକା ବଜାଳିକା ମାଳିକା" ଗୀତକୁ ଗୁଣ୍ଗୁଣ୍ ହୋଇ ଗାଇଲେ । ସେ ଏ ଗୀତଟିକୁ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଥର ଶୁଣିଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦରେ ସେଏବେ ମାଧୁରୀ ...ରହିଛି ତା ଯେ ନୂତନ ହୋଇ ସେତୁ ଦିନ ଅନୁଭବ କଲେ । ପୂର୍ବାଶା ରକ୍ତାଭ ହେଲା ପରି ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା । ...ରେ ରାତ ପାହିଲା । ଘଣ୍ଟା ଦେଖିଲାବେଳକୁ ଶାଢେ ଚାରିଟା ...ଜିଛି । ରାତ ପାହିବାକୁ ଅଳ୍ପ ଘଣ୍ଟାଏ ବାକି । ଏ କାଳରେ ବାଧିହୁଏ ଅଜ ପାହିବ ନାହିଁ ? ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ହୋଇ ଅଖିର ସୂଦବ ପାଟିଲା । ଝଟ୍ ଭର ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ହେମଙ୍କ ବସାକୁ ଗଲେ ।

... ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଫିଟି ନାହିଁ । କଅଣ ବୋଲି, ଡାକିବେ ...ହେମ" ନା "ହେମମାଳା ।" ନା ନା ତାଙ୍କର ସେ ପୂର୍ବ ...ନାମ ତ ଆଉ ନାହିଁ ସେ କଣ ମଙ୍ଗିରେ ବଦାଯ୍ ନେଇଛନ୍ତି । ...ଚ୍ଛିଚୁ ଅଭ୍ ... "..." ... ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଛି, ଛି, ଶବ୍ଦ ସ୍ଥିର କରି ନ ପାରି ଦାନ୍ତ କଟିମଟି ସବୁ ହେଣ ହେଣ କଲେ । ହେମ ଦୁଆର ଶବକୁ ଥିଲେ । ପଚାରିଲେ, "କିଏ ସେ ।" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ନିରୁତ୍ତର । ହେମ—ଚାବି ନାଇଁ ଖୋଲିଦେ ନା ନ କହିଲେ କବାଟ ଫିଟାଇବି ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ "ମୁଁ" ବୋଲି ଏପରି ବିକୃତ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ ଯେ ହେମ ଯାହାକୁ ... ସ୍ୱର ହଠାତ୍ ହୃଦ୍ଗତ ପରିଚିତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବାରି ନ ପା... କହିଲେ—"କିଏ ସେ ନା ମୁଁ, କଅଣ ଖେଳ ନା କଣ୍ଢାଇ ।"

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ଭଣ୍ଡାର । ହେମ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ସ୍ୱର ବା... କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଇ ସ୍ୱାମୀପଦରେ ଲୋଟାଇ ପଡ଼େ ... ଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଦୁଆରେ ଠିକ ଠିଆ ହୋଇ ଲୋଟାଇ ... ଦୁଆରମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ—ତାହାଙ୍କ ଦେହ ଭାରି ଅଛି । ହେମ କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେବାରୁ ପୁଣି କହିଲେ—"ଭଲ ... ଲେବେ" ଏହା ଅନେକ ଠିକ୍ ଏଗାରଟା ବେଳକୁ ସାହେବମାନ... ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଯିବୁ । ଟଙ୍କା ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇବା... ହେବ । ମୁଁ ଯାଉଛି ଗାଡ଼ିଖାନା କରି ଠିକ୍ ଦଶଟାବେଳେ ଥି... ପହଞ୍ଚିବ ।

ହେମ ନିରୁତ୍ତର । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ତେବେ ମୁଁ ଯାଉ... ବୋଲି କହି ଚାଲିଗଲେ । ସକାଳେ ହେମଙ୍କୁ ... କଥା କହିବେ ବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସ୍ଥିର କରି ଆସିଥିଲେ ମା... ତାହାଙ୍କର ବଦ୍ଧ ଚରିତ ମୁଖ କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଅନନ୍ତ ପ୍ରତିପାଳିତ ମୃଗଶିଶୁ ପରି ଯାହାର ... ସରଳ କୌତୂହଳ ହେମ ସେ ଅନ୍ତ ନବବଧୂର ସ୍ୱର୍ଗ... ଅଭିନୟ କଲେ ଏହା ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ଭାବି ଭଲ ଲାଗିଲା । ... କହିଲେ "ଅନେକ ... ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଓଲେବ ଅଟମେ ଯାଉଛୁ ।” ବୋଲି ବଡ଼ ରେଷାରେ ଘର ମଧ୍ୟରୁ ପଳାଇଲେ । ହେମ ତାଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟ ଟିକଟ ଧରି ଦେଇ ବାହାରେ ନିର୍ଗତ ହେଲ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ମଧ୍ୟ ଟିକଟ ଧରିଦେଇ ବାହାରି ଗଲେ ।

ପ୍ରଣୟୀର ସତରଫଳ ।

ଗୌରାଙ୍ଗ ଦର୍ଶନ ମିଳନ, ମାତ୍ର ବନ୍ଧୁ ଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନେ ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରିଲେ । ଗୌରାଙ୍ଗମାନଙ୍କର ଏପରି ଗର୍ବିତ ବ୍ୟବହାରରେ ଶ୍ରମିକମାନେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେମାନେ ନାନାପ୍ର ଦାଙ୍ଗାହଙ୍ଗାମା କରିବାର ସଙ୍କଳ୍ପ କଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ନ କରି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଧର୍ମଘଟ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ସାଝନ୍ତା ବେଳେ ହେମଙ୍କର ବସାକୁ ଫେରିଲେ । ହେମ ବସିଛନ୍ତି ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ପୀଡ଼ ଅର୍କ୍ଷିପ୍ତ ଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖି ଉଠି କରି ଗହଳରେ ମନ୍ତ୍ରରେ ଲୁଗା ଦେଇ ମୁହଁ ଢାଙ୍କି ପୋଡ଼ ସେ ଘରୁ ପଳାଇଗଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଲୁଗା ବଦଳି ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇ ହେମଙ୍କୁ ସବୁଘରେ ଖୋଜିଲେ-କେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ଚାଇଅ ବାଲ୍‌ଅ ପଛି ଏ ଘରୁ ସେ ଘର ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପିଣ୍ଡା ଭାଠଗଦା କଡ଼ରୁ ଟୋକିଏ ହାସ୍ୟଧ୍ୱନି ଶୁଣିଲ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ 'ପ୍ରଥମରେ ବଡ଼ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଯାଇ ଭାଠଗଦା ପାଖକୁ [illegible] । ହେମ [illegible] ମଧ୍ୟରୁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ହସହିଏ ହସି ଦେଇ କହିଲେ—ବାପା ପର ଏ...
କଷାଇଚନ୍ତି । ଆଉଥରେ ଟିକିଏ ପାଖରେ ବସ ...
“ମୋ ଅଙ୍କ” ଭକ୍ତ ଗ୍ଳାନ୍‌ଗଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ପଦାଘ...
ବୁଢ଼ା କହିଲେ—“ହଁ, ବାବା ପୂର୍ଣ୍ଣ । ମୁଁ ତ ମନେ ...
ଲୁମକୁ ଖୋଜୁଥିଲି । ଅସ ମୋ ପାଖରେ ବସ । ...
କୁ ଅଛନ୍ତି କେ ?”

ହେମ ହୁଅର ସେତେବେଳେ ଲଗଦର ଠିଆ ...
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ଏକ ଲଦ୍ଧରେ ଅନାଇଥିଲେ । ପିତା...
ଖୋଜିବା ଶୁଣି ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ବଡ଼ ସୁବୋଧ ପିଲା ...
ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ଗୋଡ଼ ପକ୍କାଇଲେ, “ବାପା ...
ଖୋଜୁଥିଲ ? ବୁଢ଼ା—ହଁ ମା ! ମୋ ପାଖରେ ଟିକିଏ
ବସ ।” ହେମ—ନା ବାପା ମୁଁ ପଢ଼ି ତଥପି ବସାଇ...
ଯାଉଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ା—ହେଉ ପିଲୁ ତ ଟିକିଏ ବସି ଯା । ...
ତୁମ୍ଭଙ୍କ ସୋଧଏ କଥା କହିବାକୁ ଅଛୁ । ବୁଢ଼ାଙ୍କର ଏ...
ଶୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓ ହେମଙ୍କର ଯୁଗପତ୍ ଏକ ସୁନ୍ଦର ...
ବୁଢ଼ା ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ହାତଧରି କହିଲେ—ବାପା ! ମୁଁ...
ବୁଝିଲି । ଏମିତି ମୋ ହେମଟି ତୁମକୁ ଜାଣିଲା । ଏକଥା ...
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଧମନୀ ଉତ୍ତମ ହେବା ପରେ ସେ ମନେ ମ...
କହିଲେ—“ଲାଭିଲ ଭଅଣ ? ସେ ଯେ ମୋ ହୃଦୟ...
କରି ମୋର ରକ୍ତ, ମାଂସ, ଅସ୍ଥି, ମଜ୍ଜା ଓ ଅନ୍ତରମାତ୍ର...
ଭେଦ କରି ଦେଲେଣି ।” ତତ୍ପରେ ଲଜ୍ଜାବନ୍ତୀ ହେମଙ୍କ ଥ...
ଟିକିଏ ଗୁହଁ ଦେଇ ଈଷତ୍ ହସି ଦେଲେ—ଆଖି...
ଇଶାରେ ତର୍ଜନୀ ଦେଖାଇ ହେଉ, “ଏଥର ଟିକିଏ କେଜ...
ଛାଡ଼ି ପଳାଇବେ କିପର ?” ବୁଢ଼ା ଅତି କହେ—“ପୂର୍ଣ୍ଣ

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜାତକ, ଷଠୀ, ଚୋଳଚଉଠି ଓ ମଙ୍ଗଳବାର ଉପୋଷ ଦାସ ଭାଗବତ କଥା କହୁଥିବ ସେସବୁ ଠିକ୍ କଥା । ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ ଅଟମ ଓଡ଼ିଆ, ଶ୍ରୀ ମାମୁଁ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ବଡ଼ ପର ନାଗପୁର ଇଲ ପଧାନ ଘର । ଅଜ ସବୁଦ ମାଙ୍କଡ଼ି ଦୋଳସାହ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲେ । ଏଇ ଅମ ଉଥାନ୍ତ୍ରପାରେ ଅନେକ ଉଷା ଓଡ଼ିଆ ଲେ ଅଦ୍ୟାବଧି ଚଲ ଅଛନ୍ତି । ନାନାବ କୁଟୁମ୍ବ ଓ ମେ.ହଟରେ ପଡ଼ ଅଙ୍କ ଅଟମ ନାଙ୍ଗର ଜାତୀପୁରା ପର୍ଯ୍ୟାର ନଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି କହିବାକୁ ଘୃଣା ଓ ଅପମାନ ବୋଧ କରନ୍ତି । ମୋର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ହେମଟିକୁ ଭୁମ ହାଣ୍ଡିରେ ଛଦ ଦେଇ ଅଖି ବୁଜିବ । ଦେଖୁଛୁ ବଧାତା ତା କରାଇ ଦେଉନାହିଁ । ତୁମେ ତ ଅନେକ ଝିଅ ଦେଖିଥିବ, ମାଜ ମୋ ହିମା ପର ରୂପରେ ଗୁଣରେ କେତୋଟି ଦେଖିଛ । ତୁମର ମତ କଅଣ ?" ଏକଥା ଶୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭାବା ହୋଇଗଲେ । କି ଉତ୍ତର ଦେବେ କିଛି ସ୍ଥିର କର ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅଜ ହେମା । ସେ ବଳରେ ମିଳାଇ ଲେ ପର ହୋଇଗଲେ । ଚେ ବିଚାରିଲେ ବାପାଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିଭ୍ରଂଶ ଘଟିଲାଣି । ଯଦ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଖଣ୍ଡିରେ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ଦେବାର ଇଚ୍ଛା ତେବେ ସେ ତାଙ୍କୁ ଓଳ୍ଫ ଝିଅ ଡାକ୍ତରର ସବୁକଥା ପଚାରୁ ଥାଆନ୍ତେ କିନା ? ଛି, ଛି କି ଲାଜ କଥା । ଏହାପରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଗଲେ ବ ସେ ଆଉ ଅଜ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମନେ ମନେ ବିଚାରିଲେ—"ମନ୍ତ୍ର ଖୋଇଥିବା ଗାଡ଼ିଆ ପାଣି, ବଇଦ ବୋଇଲା ପିଅ ତୋଫାଣି ।" ସେ ହେମଲତାଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଦେଖିଲେ ସେ ଲଜ୍ଜା ହିମାଳୟର ବାଳୁରେ ମିଶିଲେ ପର ହେଲାଣି । ମୁହଁଟି ରଙ୍ଗ ପଡ଼ିଯାଇଛି । କପାଳରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଝାଳ ଝରୁଛି ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଏହା ଦେଖି ସେ ବଥାଟାକୁ ବାଁରେଇ ଦେବା ପାଇଁ
କହୁଥିଲେ—"ହଉ ଆପଣଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ହୋଇ ଯାଉ ।
ତାପରେ ଯାହା ବିଚାର କରିବେ ।" ବୁଢ଼ା—ନା ମୁଁ ଆଉ
ବାଇଅ । ମତେ ପଗ ତପ୍ତ ବୈତରଣୀର ବାଲି ଦେଖା
ଗଲଣି । ରୁକ୍ମିଣୀ ରଥ ଆଉ ନ ଫେରର । ସବୁ ଶେଷ
ହେଉଛି । କଅଣ ଷଣ୍ଡିଏ ଘୋଡାଇ ଦେବ ଯାଇ ଶୋଷିଆ
କରିବ ସତ ଅନେକ ହେଲାଣି କହୁ କହୁ ଶୋଇଲେ ।
ହେମଙ୍କର ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ପଶିଲା । ସେ ଦର ଦର ଓଠରେ
ହୋଇ ଟଡ଼ିଗାଇ ଗଦକୁ ଗୁନ୍ଦିଗଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ତେଣେ
ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଘର କବାଟଟି ଆଉଜାଇ ଅଣି, ବେପାର ଘର ଦ୍ୱାର
ପାଖରେ ଲୁଚି କରି ହେମଙ୍କୁ ଖୁଣ୍ଟି ବସୁଥିଲେ । ହେମଙ୍କ
ପାଇଁ ସ୍ନାନ ବାଢ଼ୁଥିଲେ । ଡାଲି ଚିନାରେ ସାନବାଡ଼ି, ଥାଳିରେ
ଡାଲି ଅଡ଼ାଡ଼ ଦେଖି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହସ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ
ଦୋ ଦୋ ହୋଇ ହସି ଉଠିଲେ । ହେମ ତାଙ୍କ ହସ ଶୁଣି
ଦମକ ପଡ଼ ହରାଉ ଉଠି ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ପୁଣି କିଛି
ବାଛୁରି ବସି ଭରି ପିନାକୁ ଘୃତ ଓ ଥାଳିକୁ ଛାଇ
ହାଣ୍ଡିରେ ଢାଳି ଦେଇ ଥାଳି ଗିନା ଧୋଇ କରି
ଠିକ୍ ରୂପେ ବଟବାଡ଼ି କରି ଦେଇ ସେ ଘରୁ ଫୁଲ ସାଉଣ୍ଟି
ମାନି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁ ଦୁଆର ଅଟବାଣ ଠିଆ ହେବାର ଦେଖି ମୁଣ୍ଡ
ତଳକୁ ପୋତି କରି କହିଲେ "ବାଃ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ । କେତେ ବେଳୁ ଆସି
ହେଲଣି ? ବାପା ଏକୁଟିଆ ଶୋଇଛନ୍ତି, ଖୋଜିବେ କିଏ
କହିବେ ?" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ତେବେ ମୁଁ କଅଣ ଏକୁଟିଆ ବସିକି
ଖାଇ ବସିବି" ହେମ ତାଙ୍କର ସେ ସୁନ୍ଦର ଭ୍ରୁ ଦୁଇଟି କୁଞ୍ଚିତ
କରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ଲୁଣିଆଁ କରି ଅନାଇ କହିଲେ
"କଅଣ ପିଲା ହେଲେ । ଖାଇବେ ?" ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଲେ ଯେ ବାବୁହେମ ଖେଳରେ ଥାଇ ଝିଅମାନଙ୍କୁ ଡାକି
ଦେଇ ଆସି ଖିବାକୁ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହେଲା ପର ହେବା
ମନମଥଙ୍କ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁ ୫ଠ. କରି ତାଙ୍କର ପଣତକୁ ଧରି ପକା-
ଇଲେ । ଓହେମ ପ୍ରଥମରେ କୌଣସି ଅଶିଷ୍ଟାଗ୍ରହ ଅନୁମାନ କରି
କୁମାରୀ ସୁଲଭ ଲଜ୍ଜା ଲଜ୍ଜାର ତାଡ଼ନାରେ ହଠାତ୍ ରାଗି ଯାଇ,
କହିଲେ "ପଣତ ଛାଡ଼ ଏମ୍ଭଡ଼ାଙ୍କ କି ବଜାର କଥା ।" ମାତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣ-
ବାବୁ ଭବାନୁଭୂତ ପ୍ରେମର ମାଦକତାରେ ଏପରି ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ
ଯାଇଥିଲେ ଯେ ଏଥିରୁ କୋଟିଏ ବର୍ଣ୍ଣ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର କାନରେ
ପ୍ରବେଶ କଲା ନାହିଁ । ସେ ଘୋଡ଼ା ଲଗାମ ଧରି ଟାଣିଲା ପରି
ତାଙ୍କ ପଣତ ଧରି ଟାଣି କରି ନେଇ ଭାତ ଥାଳୀ ପାଖରେ ବସି
କହିଲେ, "ମତେ ତୁମେ ଅନ୍ନ ଖୋଇ ନ ଦେଲେ ମୁଁ
କେବେହେଁ ଖାଇବି ନାହିଁ । ହେମ ଅଶିଷ୍ଟାଗ୍ରହ ଅନୁମା
କରି ପାରି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ସେପରି ଭର୍ତ୍ସନା କଥା କହି
ଦେଲେ ବୋଲି ସେ ବଡ ଅନୁତାପ କରି ଧୀର ଭଙ୍ଗିରେ
କହିଲେ, "ତୁମେ ପଛକେ ନ ଖାଅ ମୁଁ ଖୋଇ ଦେଇ ପାରିବି
ନାହିଁ । ଯାଅ, ଛାଡ଼ ଦଅ ମ । କିଏ ଦେଖିଲେ କଅଣ ବୋଲି
ଭାବ?" ପୂର୍ଣ୍ଣ-"ଭାବୁ କଥାଟାଏ କହିଲ ଅଜତ କାହାର ଶକ୍ତି
ଅଛି ନାହିଁ, ଖାଲି ଚଡ଼ ଅଧରେ ଅସି ଶ୍ରୀମତୀ
ହେମମାଳୀ କଅଣ କରୁଛନ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ଦୌଡ଼ିବ ? ମତେ
ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦ୍ୱାହି ତୁମେ ମତେ ଅନ୍ତତଃ ଗଣ୍ଡାଏ ଖୋଇ ନ
ଦେଲେ ମୁଁ କମା ଖାଇବି ନାହିଁ କି ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବି
ନାହିଁ । ଭାତ ପାହି ଯାଉ ପଛକେ ।" ହେମ—କେଉଁ ଅଡ଼କୁ
ପଳାଇ ଗଲେ ହେଲେ ମଣିଷ ଏହାଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଅନ୍ତା ?
ଏଠାକେ କହି ଖଣ୍ଡେ ଭୂଇଁରେ ବସି ଥାଳୀରୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଭାତ ଅଣ୍ଡି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ବଅରେ ହାତ ଦେଇ ପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ତୁଣ୍ଡକୁ ଦେଇ
ଦେଇ ଦେଲକୁ ନାଚେଇ ଅଁ କରି ଦେଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଏହା
ଦେଖି ହସି ଉଠିବାରୁ ତାଙ୍କର ହାତ ଥରି ଗଲା ଓ ଗୁଡ଼ିଏ
ତଳେ ପଡ଼ି ଗଲା । ହେମ ଝଟ କରି ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଟେକି
ଓଟାରି ନେଇ "ମୁଁ ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛି" ବୋଲି କହି
ଦୌଡ଼ି କରି ଚାଲି ଗଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଖାଇବା ଆରମ୍ଭ କଲେ ।
କିଛି ଷଣ ପରେ ହେମ ଏକୁଟି ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ
ପଚାରିଲେ "ଅଉ କଅଣ ଦେବି ?" ପୂର୍ଣ୍ଣ—"ତୁମେ ତ ଦାଦାଙ୍କ
ପାଖରେ ବସିଥିଲ, ପୁଣି କାହିଁକି ଆସିଲ ? ହେଉ ସେଇ
ସେ କଅଣରୁ କିଛିଏ ଦିଅ ।" ହେମ—"ମଲାମୋର ସେଥିରୁ
କିଛିଏ କଅଣ ଦେବି ମ ?" ପୂର୍ଣ୍ଣ-ତୁମ୍ଭର । ହେମ—ତୁମ୍ଭ ପୁଣି
ତୋହାଏ କଅଣ ମ ? ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କିଛି ନ କହି ତୁଣ୍ଡର
ଅଣ୍ଟାନାଧୁ କରି ଦେଖାଇ ଦେବାରୁ ହେମଙ୍କର ସେ ସୁନ୍ଦର
ମୁହଁଟି ଲଜ୍ଜାରେ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ି ଗଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଆଖି
ହସି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ଥଟ୍ଟାରୁ ଅଘାଣରେ ଅନାଇ କହିଲେ
"ତୁମେ ଭାରି ଦୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଗଲଣି । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ଅହା କେତେ
ଭଲ ପିଲାଟିଏ କହିଲେ । ଏଥିରେ ଅଙ୍ଗୁଠି ଟେକି ଓଷ୍ଠର
କାହିଁକି ଓଜନ ତୋଳି ପସ୍ତୁରିବା କଥା ସେ । ହେମ-ମୁଁ
କଅଣ କଲିକି ? ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ-ମୁଁ ଥରେ କେତେ ଭଲ ପିଲା ଥିଲି
ସାଲିସା ପାଣିକି ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଉ ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମତେ ଆପ-
କଷ କଏ ? ହେମ—ତେବେ ମୁଁ କରିଛି ନା ? ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ତୁମେ
କରିଛ ବୋଲି କହିଥିଲି କଥାଟା ବୋଧହୁଏ ଠିକ ହେଲା
ନାହିଁ । ମଝି ନଈରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର କୁନି ମୁହଁର ଅଙ୍ଗୁ ହସ-
ହେମ— ହଉ ରଖ ... [illegible] ।

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

ଦାହିଁତାକୁ ଥିଲି । ପୂର୍ଣ୍ଣ—"ସେ ମୁହଁଟି ଥିଲା ସତ ମାତ୍ର ସେତକ ମନ୍ଦମନ୍ଦ ହାସିଅ ହସ ଟିକକ ସେ ଦିନ କେବେ ଭୁଲିବି ? ଅଧି ସେ ମୁହଁ ଟେକ ଲୁଚାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲ । ହେମ—ତୁଠମ । ତୁମେ ଏବେ କେବେଁ ଭଲ ହେବ କି ? ବାପା ପଣ୍ଡ ଏକୁଟିଆ ଶୋଇ-ଛନ୍ତି ମୁଁ ଯାଉଛି । କହି ଢରି ଧାନେ ମାତ୍ର ହସି ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ହାତ ଧୋଇ ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାରୁ ହେମ ପଦାକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଅଳ୍ପ କ୍ଷଣପରେ କାମ ଛୁଣ୍ଡାଇ ଦୁଇଖଣ୍ଡି ପାନଧର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆଣି ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହାତ ନ ବଢାଇ ଆଁ କରି ଦେଲେ । ହେମ—ନାଅମ କେତେ ଛଇ ହେଉଛ । ଅବଧରେ ଶେଯ ପଡ଼ିଛି ଯାଇଁକରି ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । ଦିନଯାକ ଟେକ୍ନ ମାଟ୍ରିଅ ପରି ବୁଲୁଛ, ଜିବକି । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହଉ ବୋଲି କହୁ ଉଠିକରି ବୁଢ଼ାଙ୍କ ଖଟ ପାଖରେ ହେମଙ୍କ ପାଇ ରଖିଥିବା ଶଯ୍ୟାରେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଖିଗଲ୍ଲ ସେ ଏଟେସ୍ଥାନରେ ଶୋଇ କରି ସିଧା ସିଧା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଉଠିଛନ୍ତି । ହେମ କଅଣ କହୁବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ମାତ୍ର ବୁଢ଼ା ହୁଁ ହୁଁ ହେବାରୁ ସେ ତାଙ୍କ ପାଦ ମଞ୍ଚାଳିବାରେ ଲାଗିଲେ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଉଠିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଲୁଅ ପଛରେ ଅନ୍ଧାର ହସ ପଛରେ କାନ୍ଦ

ଉଆଁସ ଅନ୍ଧାର ପଛରେ ପୁଣି ପୁନିଅ ଜହ୍ନ

ବଡ଼ି ଭୋରରୁ ହେମ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଉଠି ନାନା ପ୍ରକାର ଚେଷ୍ଟା କରି ବୁଢ଼ାଙ୍କୁ ଉଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ଚେତାଚୈତନ୍ୟ ନାହିଁ । ବହୁ କଷ୍ଟରେ ପାନେ ଔଷଧ ଦିଆଗଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରିୟବାବୁ ଅଫିସର ପହଞ୍ଚିଲେ । ପ୍ରିୟନାଥ ନରେନ୍ଦ୍ର । ସୌମ୍ୟଦର୍ଶନ ଅଠର ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ଯୁବକ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅଫିସରେ କେରାଣୀ କାମ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ, ପ୍ରାଇଭେଟ ସେକ୍ରେଟାରୀ କହିଲେ ଚଳେ । ଘର ଖୋରଧା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ସେଥିପାଇଁ ସେ ପୂର୍ବରୁ ହେମଙ୍କର ବସାକୁ ଯା ଆସ କରୁଥିଲେ । ହେମ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରିୟଦା ବୋଲି ଡାକନ୍ତି । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓ ବୁଢ଼ା ଏ ଯୁବକଙ୍କର ସୁଶୀଳପଣ ଓ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ବ୍ୟବହାରରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ନ ଦେଖିବାରୁ ବସାକୁ ଆସିବାରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି କରୁ ନଥିଲେ ।

ହେମ—ପ୍ରିୟ ! ଚାଲ ଚଞ୍ଚଳ ଟିକିଏ ପ୍ରସନ୍ନବାବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକରେ ଡାକି ଆଣିବା ।

ଏଥିରେ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କର ମୁହଁରୁ ଗୁଡ଼ିଏ କହିଲେ— "କାହାର କଥା କହୁଛ ? ବୁଢ଼ାରେ ପାଇଁ ପାଇଁ ହେଉଛି କଅଣ ହେଲା କି ?

ପ୍ରିୟ—ଅନେକ ଦିନ ... ବୁଝି ନାହାନ୍ତି !

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣ—ଖାଲି ଡଃଣ ସ୍ତ୍ରୀ ତଡାଏତ ଭଲେ ଚେଳ ଯାଅନ୍ତି ? ଅଟମ ହବୁ ହସ୍ର ତବ ନେତଙ୍କୁ ମତାହିଙ୍କୁ ଅଙ୍କାଳ ଏ ଭାଣ୍ଡ ।

ହେମ—ସ୍ତ୍ରୀଲ୍ତ ତେବେ ତୁମେ ଓ ମୁଁ ସିଷ୍ଟଙ୍କ ସାହେବଙ୍କ ପାଖରେ ଦରଖାସ୍ତ ଦେବା । ଅମେ ଯେତେବେ ଦେଶକୁ ଫିରୁ, ମାଷ ବାପାଙ୍କର ଦେହ ଭଲ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅମକୁ ଏଠାରେ ରହିବାକୁ ଅନୁମତି ଦଅନ୍ତୁ । ସାହେବଙ୍କର ପୁଣି ମା ବାପ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଅସ ବୁଝିବେ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିବେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଟୋଟିଏ କରୁଣ ହସ ହସିଦେଇ କହିଲେ, "ଅଇନରେ ମା ବାପ ନାହିଁ ।" ଶପଥପିଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ହେମଙ୍କ ବହାଇଛନ୍ତି ଏହି ସମୟରେ ଫିରିବାରୁ ଡାକ୍ତର ଦେଖି ପାରିଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ଭଲଭାବ ପରୀକ୍ଷା କରି ମତ ଦେଲେ ଯେ ରୋଗୀକୁ କୌଣସି ମତେ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରାଯାଇ ନପାରେ, ଅବସ୍ଥା ଗୁରୁତର । ଶେଷରେ ସ୍ଥିର ହେଲା, ସେ ରୋଗୀର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାର ବହନ କରିବେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତରେ ଫିରିବାରୁ ସେ ବସାରେ ବହି ସେମାନଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱ ନେବେ । ରୁଗ୍ଣା ଟିକିଏ ଭଲ ହୋଇଗଲେ ଫିରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କଲିକତାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଅସିବେ ।

ଡଃ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନେ ଅସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଦେଖରେ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବଶତଃ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଡଃ ସୂର୍ଯ୍ୟନାରାୟଣ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କଲିକତା ଯାଇ ଏହି ବିଷୟରେ ଅନ୍ଦୋଳନ କରିବାକୁ କଥା ସ୍ଥିର ହେଲା ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ନାହିଁ ତ ।

ପ୍ରିୟ—ଆଜି ବଉଦ୍ରେରଙ୍କ ସ୍ୱଦେଶୀ ଅଟେ ନେହେରୀୟଳଣୀ ପ୍ରଚାର ହୋଇଅଛି । ମନ୍ମଥ, ଗୋକୁଳ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରମଣିଙ୍କୁ ଆରେଷ୍ଟ କରିଲେଣି । ପୁଣି ପୁଲିସ୍ ଆସି ଆପଣଙ୍କୁ ସମାଜ ଘରେ ଖୋଜୁଥିଲା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ତେବେ ମତେ କଣ ଆରେଷ୍ଟ କରିବେ ?

ପ୍ରିୟ ନା, ସେମାନେ କହୁଥିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣନାରାୟଣଙ୍କର ଉପରେ ଚବିଶଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ନୋଟିସ ହୋଇଛି । ବୋଧହୁଏ ପୂର୍ଣ୍ଣନାରାୟଣ ଓ ହରନାଥ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ଏକଥା ଶୁଣି ପ୍ରଥମରେ ବଡ଼ ବିଚଳିତ ହୋଇଗଲେ । ମାତ୍ର କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କହିଲେ, "ଆଛା ସେମାନେ ଆସିଲେ କଣ କରିବା ସ୍ଥିର କରାଯିବ । ତୁମେ ଯାଅ ଯାଇଁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣ । ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସାର ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ ନକରି ମୁଁ ପଦାକୁ ବାହାରି ପାରିବି ନାହିଁ ।" ପ୍ରିୟବାବୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସେ ହେମଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ବଡ଼ ବିଷର୍ଣ୍ଣବଦନରେ କହିଲେ, "ହେମ ! ଶୁଣିଲ ନା ପ୍ରିୟ କଅଣ କହିଲେ ? ହେମ—ହଁ କଅଣ ଅଂରେଜି କଥା କହିଲେ ମୁଁ ତ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ସେପରି କଥା ମତେ କାଲି ସକାଳୁ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଛାଡ଼ିକରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନଚେତ୍ ଜେଲ ଯିବାକୁ ହେବ ।

ହେମ—ତାହାଙ୍କୁ କଅଣ ଦେଶରୁ ତଡ଼ାଇଦେଲେ କି ?

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଖାଇବାର ପରାକୁ ଗଲେ । ହେମ ସମସ୍ତ କଥା ଶୁଣିଥିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବେ । ସେ ଓ ତାଙ୍କର ପିତା ଅବଶ ହୋଇ ସେଠାରେ ରହିବେ । ସେ ଭଗ୍ନମନ ହୋଇ ପାଇଁ, ସେ ଭୋଜନ କରିବେ । ତାଙ୍କୁ ଗୃହଟା ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଫେରୁ ଫେରୁ ପାଞ୍ଚଟା ବାଜିଲା । ସେ ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇ ଜଳଖିଆ କରିବସିଲେ । ହେମ ପାଖରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ । ମାତ୍ର ତାହାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ଡାକ୍ତର ଆସିବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ତାହାଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଡାକ୍ତରବାବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଅଙ୍ଗରେ ପରୀକ୍ଷା କରି କହିଲେ ହୃଦୟଟା ଭାରି ଦୁର୍ବଳ, ସମୟରେ ହାର୍ଟଫେଲ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ।" ଏ କଥା ଶୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ "ମୁଁ କାଲି ସକାଳ ଆଠଟାରେ ଯାଉଛି, ରହିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏହାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଏପରି ସାଂଘାତିକ । ହେମ ପିଲା ଲୋକ । ରୋଗୀଙ୍କୁ ତ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ କରିଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେବେ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭର ।" ଡାକ୍ତର—ଆପଣ ନିର୍ଭର କରି ପାରନ୍ତି । ମୁଁ ମୋ ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ଆପଣଙ୍କୁ ଅଶେଷ ଧନ୍ୟବାଦ । ଖର୍ଚ୍ଚପତ୍ର କରିବାରେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାର ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଯାଉଛି । ଡାକ୍ତର ବାବୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ହେମ ସେ ଘରେ ଅଳ୍ପ ବେଳ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ଶାଶୁମା' ମାନେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଦୁଇ ଟୋପା ଲୁହ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ରାତିରେ ଓଁଅଗିଅ ଏକ ଦୁହେଁ ଯାଇ ଅସି ଶ୍ରୀକ
ପାଖରେ ବସିଲେ । ଜଳଖିଆ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଖୋଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ
କଲେ, ମାତ୍ର କେହି ଖାଇଲେ ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧାଙ୍କୁ ସେ ...
... ଦେଲେ । "ବୁଢ଼ା—ମୁଁ ତୋ ହାତ ଧରିବି । ପୁଣି
ହାତଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲି । ହେମ ମୃତ୍ୟୁ ଉପରେ ବସିଥିଲେ
ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ନୃସିଂହବାବୁଙ୍କର ହାତରେ ରଖି କହିଲେ—
"ବାପା, ମୋ ହେମଟି ଆଜିଠାରୁ ତୋର । ଏହାର
ଦାୟିତ୍ୱ ତୋହର ।" ହେମ ଅଶ୍ରୁ ଲୁହ ଚୋପା ମୁହାଁଇ
ଦେଇ ବସି ରହିଲେ । ନୃସିଂହବାବୁ କଥାଟାକୁ ବଦଳାଇ
ଦେବାପାଇଁ କହିଲେ—"ନାହିଁ ବାପା, ଦାୟିତ୍ୱ ବାପାର ।"
ବୁଢ଼ା—ହୁଁ ପାଗଳ । ମୁଁ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା କଥା କହୁଛି
ତୋ ଜୀବନର ଦାୟିତ୍ୱ ତୋହର । ଅନ୍ତ ସମୟରେ ସବୁ ଦେଇ
ଦେଲି । ଏହାପରେ ବୁଢ଼ା ପିଇବାକୁ ମାଗିବାରୁ ହେମ
ଅଳ୍ପ ଜଳ ଢାଳି ଦେଲେ । ପିଇଲାଉ ବୁଢ଼ା ଶୋଇ ପଡ଼ି ଘୁମାଇ
ଗଲେ । ଏହିପରି ଗାଢ଼ ନିଦ୍ରାର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ନୃସିଂହବାବୁ ଓ
ହେମଙ୍କ ମନରେ ଆଶାର ସଞ୍ଚାର ହେଲା ଯେ ଅଳ୍ପଦିନ ମଧ୍ୟରେ
ବୁଢ଼ା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇଯିବେ । ନୃସିଂହବାବୁ ଘରକୁ
ଫେରିବାକୁ ଯାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଡାକିଲେ—"ହେମ କିଏ ଅଛି ?"
ହେମ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଅସି ବଡ଼ କ୍ଷୀଣ ଓ କମ୍ପିତ କଣ୍ଠ
ସ୍ୱରରେ କହିଲେ—"କିଏ ଶୋଇପଡ଼, ଦୀନବନ୍ଧୁ ଜାଣି
ଦେଇଛ ।" ନୃସିଂହବାବୁ ମୁହଁଟି ଶୁଖାଇ କରି କହିଲେ—"ହେମ
ଆଜି ଶୋଇବ କେଉଁଠି ? ଆଜି କେତେ ଘଣ୍ଟା ପରେ ଚାଲିଯିବ
ଜାଣିବାକୁ ।" କଣ୍ଠରୋଧ ହେବାରୁ ଅଳ୍ପ କିଛି କହି ପାରିଲେ
ନାହିଁ । କିଛି ସମୟ ପରେ ପୁଣି ହେମ ପଚାରିଲେ—"ଆପଣ
କେଉଁଠି ରହିବେ ଆଜି ରାତି ଗୋଟା ଏଠି ରହିବ ।" ହିଁ—ହଁ ମୁଁ ଏଠି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରିୟେ ମରୁଅଛୁ ଝୁରି

ଦରିଦ୍ର ରତନ ପାଇ ହରାଇଲା ପରି

ପ୍ରଭାବ ଚୌକିରୁ ଉଠି ହେମଙ୍କୁ ଆଣି ନିଜ
ପାଖରେ ବସାଇ ଶଯ୍ୟାରେ ବସିଲେ । ହେମ କୌଣସି ଆପତ୍ତି
କଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍‌ହାସ ସେ ବେଳେ, ହେମଙ୍କୁ ବିଦ୍ଧ
କରୁଥିଲା । ଆଜ ପୂର୍ବାପର ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଉପସଂହାରରେ
କହିଲେ—"ବିଧାତା ମତେ ସବୁଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଥିଲେ । ମୁଁ
ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ସ୍ମୃତିକୁ ଭୁଲି ସେବାକାର୍ଯ୍ୟରେ ଜୀବନ ଢାଳି-
ଦେଇଥିଲି । ତାପରେ ଗୋଟିଏ ଶରତ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ମୁହଁର କ୍ଷୀଣ
ହାସ୍ୟରେଖାର କୁହୁକରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ସମସ୍ତ ଭୁଲି ଏ ମରୀଚିକା
ଖୋଜି ଗୋଟିଏ ଶରଅଘାତ ଅଭିନବ ମାୟାମୃଗର ଅନ୍ତ
ଦେଖିଲି । ମାଏ ବିଧାତା ତହିଁରେ ବି ବାଦ ସାଧିଲେ ।" ହେମଙ୍କ
ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ "ହେମ ତୁମେ ଜାଣିଛ ।" ଏତିକି କହି ହେମଙ୍କୁ
ନିଜ ବକ୍ଷକୁ ଟାଣି ଆଣି ହେମଙ୍କର ସେ ଚୁମ୍ବନଅନଭିଜ୍ଞ
ବାସ୍ତବିକ ଗଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ଗୋଟିଏ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ । ହେମ
ସମସ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀ ଲଜ୍ଜାକୁଳୀଲତା ପରି ତାଙ୍କ ବକ୍ଷଦେଶରେ
ଢଳି ପଡ଼ିଲେ । ଅନେକ ସମୟ ଏହି ଦୁଇଟି ଅବସାଦକ୍ଲିଷ୍ଟ
ପ୍ରାଣୀ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ରହିଲେ । ଦୁହିଙ୍କର ହୃତ୍ ସ୍ପନ୍ଦ-
ନରେ ଚେତା ଅସିଲା ଓ ଦୁହେଁ ଖାଲି ଖାଲି ଚାହାଁଙ୍କ ମୁହଁ
ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୃଦ୍ଧା କହୁଥିଲେ—'ବର୍ଷିଲା ନାହିଁ
ମୁଁ ... ଗତ କଥା କହି ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ପ୍ରଦୀପର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାଏ ଜଣ ଟେକି ଦେଲା । ତ୍ରମ୍ ଗାଁରେ ବାଲ୍ୟାଧର ହେ
ମାର୍ଗଶୀର୍ଷ ଶେଷ ହଥି ।" ପୂର୍ଣ୍ଣଚାନ୍ଦ୍ର—ଅପଣଙ୍କର ଦେହ ଟେ
ହେଉ, ଏବେ ଆଉ ସବୁ କଥା । ମାଏ ପୂର୍ଣ୍ଣଜୀବ ହେମ
ଦୃଷ୍ଟି ପାରିଲେ ସେ ବ୍ରତାଙ୍କ ଜନ ନାହିଁ । ଭିନ
ଶଳିଢିଳା ହିଁ ଚନ୍ଦ୍ର । ଦୁହେଁ ଆଉ ଯାଇ ପୁଣି ପିଣ୍ଡା
ବହିଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚାନ୍ଦ୍ର ହେମକୁ କୋଳକୁ ଅକର୍ଷୀବ ଅଣିଲେ
ବନା ଅପଉରେ ହେମ ତାଙ୍କ କୋଳକୁ ଚଳି ପଡ଼ିଲେ
ଦୁହେଁ ଆଉ ନୀରବ । ହଠାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି
ପୂର୍ବଭାଗରେ କମ୍ପବାନ ସବିତାଙ୍କର ଅସ୍ତଦୂତ କ୍ଷୁଦ୍ର ନକ୍ଷତ୍ର ଉପରେ
ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବଡ଼ କରୁଣସ୍ୱରରେ ଅରମ୍ଭ କଲେ—
"ହେମ, ହାତ ପାତ୍ର ଅଛି । ଅଉ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ
ମୁଁ ତୁମକୁ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି ଦେବ ସ୍ୱଳ୍ପଦିନ
ପଢାକୁ କେବଳ କହୁଲରେ ତୁମକୁ ଅଉ ନଦୀଷ୍ଟନରେ ହେବିତି
ଚଡ଼ିବାର ଅବସର ଥାଇବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଟବବର୍ଷ ଶୁଣିଥିଲୁ
ବାରୁଣ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଇଥିଲି । ସେଥିର ବ୍ରାହ୍ମଣରେ ଜମାରଖି
ଅଛି ଅଛିଲି । ତୁମେ ସେଥିରୁ ହଜାରେ ଟଙ୍କା ରଖ, ମୁଁ
ହାତରେ ଦୁଇଶହ ନେଇଛି । ବାପାଙ୍କର ଦେହପାଇଁ ...
କରିବ ଅଛିଚନ୍ଦ୍ର ଜାଗର ଟଟବ । ସବୁଦିଶା ମୁଁ ...
କରୁଛି । ସେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଅସି ତୁମର ଏ ବଡ଼ାରେ ...
ସେ ଭାର ଲବ ପିଲା । ତୁମର କୌଣସି କଥାରେ ଅସୁବିଧା
ହେବ ନାହିଁ । ବାପାଙ୍କ ଦେହ ସାମାନ୍ୟ ଉନ୍ନତି ହେବା ମାତ୍ରେ
ସେ ତୁମମାନଙ୍କ ନେଇ କଲିକତାରେ ମୋ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ...
ଅସିବ । ମୁଁ କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚି ମୋ ଠିକଣା ...
ଦେବ । ତୁମେ ... ମୁଁ ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଙ୍କୁ ଅନାଇ ଡାକ ବସିଥିବ । ମୁଁ ଅଜ୍ଞାନରେ ପଡ଼ି ତୁମକୁ ପ୍ରଣ୍ଣ ଅବସ୍ଥାରେ ଛାଡ଼ି ଯାଉଛି, ମତେ କ୍ଷମାକର ।” ହେମ ଶ୍ରେରେ କିଛି ନ କହି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ । ଏ ମୁହାଁଣିଟି ବଡ଼ ବିଷାଦବୋଳା । ତାହାର କି ଅର୍ଥ—“ମୁଁ ହାଏ ତାହୁଁ ଅଜ୍ଞ ତୁମକୁ କ ବଷ୍ଟ ଦେଲି ଏଥିପାଇଁ ତୁମେ ମତେ କ୍ଷମା କରିବା କଥା ।” ଏହି ସମୟରେ ଡାକ୍ତର ଦର୍ଶଣ ସ୍ୱରରେ ଏ କୁଟି ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁଡାକର ଓ ଯୁବକ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ହେମ ହଠାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର କୋଳରୁ ଉଠି କହିଲେ, “ମୁଁ ଯାଉଛି ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷ ଦଏ .. ପଠାଇବେଲେ—“ପିବ ତାହାର ।” ପଦକ କହିବାକୁ ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡ ଲେଉଟିଲା ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର—ନା, ନା ମୁଁ ଟଣ୍ଡାଏ ଜଳଖିଆ କରି ଗ୍ଳଲିଯିବ । ତୁମର ଅବ କଷ୍ଟ କରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ହେମ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇ “ଅଜ୍ଞ ଉପରଓଳାଠାରୁ ମତେ ଅଉ ଏ କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଟେ” ବୋଲି କହି କାନ୍ଦ ପକାଇଲେ ।

ସତକୁସତ ସକାଳ ହେବାମାତ୍ରେ ଅନେକ ଲୋକ ଅସି ବସାରେ ଜୁଣ୍ଡ ହେଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଲୁଗାପଟା ବନ୍ଧାବନ୍ଧି କରି ଘାଟଧାର ଦେଖି ଖାଇସାରି ହେମଙ୍କୁ—‘ହେମ ମତେ ବିଦାୟ ଦିଅ’ ବୋଲି ମଧୁ ବଦନରତା ହେମଙ୍କ ଅଲିଙ୍ଗନ କଲେ । ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରୁ ମଧ୍ୟ ଲୋତକ ଧାର୍ ନେଇପଡ଼ିଲା । କ ଦୂରନାରାୟଣ ସହଜ “ବେଳ ହୋଇଗଲା” ବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁଙ୍କୁ ଡାକିବାରୁ ସେ ଗୁଡ଼ାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ଦଂଶ୍ୱଶୁର ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କର ପଦ ତଳରେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ପୁଣି ହେମଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠାର ଘରକୁ ନିକଟକୁ ଅସିଲେ । ତାଙ୍କର ସେ ଅଶ୍ରୁପାତର ... ତାହାଙ୍କ

GPNanda Colln, Digitized by srujanika@gmail.com

ଗୋଟିଏ ଚମ୍ପକ ଦେବ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୂଲ ନବମାଳିକା ପ
ଝାଙ୍କି ଲା ପଡ଼ିଥିବା ନବଦ୍ରୁମପୁଞ୍ଜକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥରେ ଅଭି
ନନ୍ଦିଲେ । ପୁଣି ଥରେ ସେ ସୁବର୍ଣ୍ଣନାରାୟଣଙ୍କର ଉଚ୍ଚସ୍ୱର ଶୁଣି 'ହାୟ
ଥଉ ଭାବନା" ବୋଲି ଲଞ୍ଜ ନେଇ ହୁମାଲରେ ଚାହିଁ ମାଜି
ଉଚ୍ଚ ପଞ୍ଚକୁ ଗୁଣ୍ଡି ଗୁଣ୍ଡି ସାର ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲେ । ମଙ୍ଗ ମ
ହେଉ ଥାଏ ପୁଣି ଥରେ ଆଉ ହେମଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟାସନା ଦେଇ
ଆସିବେ । ପଟ୍ଟଅର ଭଳ ସେମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତଙ୍କୁ ଜଗଗ
ସେମାନଙ୍କୁ ପୁଷ୍ପମାଳରେ ଭୂଷିତ କରିଲେ । ଜନତାର ବ
ଜୟଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରୀ ସୁବର୍ଣ୍ଣନାରାୟଣ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ଚୂର୍ଣ୍ଣଧା
ଭଲବଡ଼ା ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ।

ଜାହାଜ ଗଞ୍ଜନ । ଫେନିଳ ନୀଳ ସାଗରର ଦଗ
ବିସ୍ତୃତ ଜଳରାଶିକୁ ଦେଖିଲାବେଳେ ଜନ୍ମେମଣ ନୟନରେ ଅନା
ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ଯେପରି ସମୁଦ୍ର ବକ୍ଷରେ ନବକ ଧ
ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ମନ ରେଙ୍ଗୁନର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୃହ
ଗୋଟିଏ କୋଣରେ ଉପବିଷ୍ଟା ଅଲଙ୍କାରଭୂଷିତବେଣୀ ବାଳିକା
ଚିନ୍ତିତ ରୂପରେ ଅବରୁଦ୍ଧ ଥିଲା । ସେ କିବ ଥିଲେ ଅ
ସୁବିବର୍ଷ ତଳର କଥା । ସେ ଦିନ ସେ ଗୋଟିଏ ଅପରି
ବାଳିକାର ସଙ୍ଗରେ ଏକାପରି ଗୋଟିଏ ଜାହାଜରେ ରେଙ୍ଗୁନ
ଯାଇଥିଲେ । ସେ ବାଳିକା ହିଁ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ବ
ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଅଜି ସେ ଏକାକୀ ଯାଉଛନ୍ତି; ଓ ସେ
ବାଳିକାଟି ତାଙ୍କର ମନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାବବିନ୍ଦୁରେ ଘ
କରି ରହିଛନ୍ତି । ତିନି ଦିନ ପରେ ଜାହାଜ ଯାଇଁ କୋଳ
ଘାଟରେ ଲାଗିଲା । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ରାଜ ଲଙ୍କାପୁରୀ ଗୋଟିଏ ନୂ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦେଇ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲେ । ହେମ ପ୍ରଥମେ
ଜନରେ ତାଙ୍କୁ "ଦାଦା ବୋଲି ଡାକି ମିନତି ପୂର୍ବ
ଅନାଇ "ଗାଡ଼ିର ଘଣ୍ଟ ଦେଲ ଚାଲିଲା ଆସ ଟିକଟ
ବୋଲି କହିଥିଲେ ସେ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇଁ ଠିଆ
ଭାବିଲେ 'ହେମ କଅଣ କରୁଥିବେ—ନାହିଁ ନାହିଁ ଯଦି
ଭଲମନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଏ ତେବେ ସେ ଦୁଃଖ ଓ
ରେ ଅଭିଭୂତା ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ପ୍ରିୟ ପ୍ରବୋଧ
ବୁଝି କଥା କହିବ ମାତ୍ର ମୋ ପରି ତ ଅଛ
ଭଳି ଧରି ତାଙ୍କର ତପ୍ତ ହୃଦୟକୁ ଶୀତଳ କରି
ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ କୁଲି ଡାକିଲା "ବାବୁ
କି ମିଳିବ ? ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଭାବନା ଭଙ୍ଗ ହେଲା ।
ରି ଠିକ୍ ବସାକୁ ନ ଯାଇ ନବକିଶୋରୀ ପୂର୍ବବଙ୍ଗ
ରେ ଯାଇ ରହିଲେ । ଗାଧୋଇ କରି ଅଗ ହୋଇ
ନବକିଶୋରୀକୁ ଖଣ୍ଡିଏ ପତ୍ର ଲେଖିଲେ ।

ପ୍ରାଣର
ହେମ !

ତୁମକୁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ଆସି ମୁଁ ସେ କି ଯାତନା
ଭୋଗ କରୁଛି ସେ କଥା ଆଉ କଅଣ ଲେଖିବି । ଯାହା
କଲିକତାରେ ଆସି ଭଲରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ବାପାଙ୍କ ଦେହ
ରେ ବିଶେଷ ଯତ୍ନ କରିବ । ତାଙ୍କର ଆରୋଗ୍ୟ ଉପରେ
ଏଠାରୁ ଶୀଘ୍ର ଆସିବା ନିର୍ଭର କରେ । ପ୍ରିୟକୁ ମୋର
ଦ ଜଣାଇ ଦେବ । ମୁଁ ତା ଉପରେ ସେଇ ସ୍ନେହଭାର
ଦେଇ ଆସିଛି ତାହା ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ବହନ କରିବ
ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ । ଗତି ଯାଇ ରାତ୍ର ଦିନ ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଚିଠି ଦେବ । ମୁଁ ତୁମ ଚିଠିକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଛି । ଅଜସ୍ର ପରେ ଲେଖିବି । ଇତି ।

ତୁମର
ଭବଦେଶୀ

ସେ ହେମନ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ଏପରି ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ନିଜର ଠିକଣା ଲେଖିବାକୁ ଭୁଲିଗଲେ । ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଡାକ ଘରେ ନିଜେ ପକାଇ ଦେଇ ଆସି ଖାଇହା ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ ।

ତ●ଠା ବେଳେ ଅମୃତ ବଜାର ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକଙ୍କ ଅଫିସରେ ଯାଇ ଦେଖା କଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲେ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ଟେଣ୍ଡେଟୋଲ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନେକ ସନ୍ଦ ସମ୍ପ୍ରତି ଅଟକ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଓ କେତେ ଜଣ ନେତା ସେହି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରିବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅନୁରୋଧ ଓ ତାଙ୍କ ମତ ବ୍ରହ୍ମଦେଶ ସରକାରଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ ଆଦେଶର ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ବିବୃତ୍ତି ସେ ସମ୍ପାଦକଙ୍କଠାରେ ଦାଖଲ କରି ବସାକୁ ଫେରିଲେ ।

କଣ୍ଟି ଫୁଲ ଫୁଟିଲା । ଗେହ୍ଲୁ ଇନାନୀ
ଘାଟଧୋଇ ଯାଇ ମାମୁ ଘରେ ଉଠିଲା

ବୟସରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ହୋଇ ବସିରହିବାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାବୁ ଜମା ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ଉଠି ଭଲ ଗୋଟିଏ ଗୋଟି ଚୋପା ଧାଡ଼ିରୁ କରିଲେ । ପୁଣି ପରଦିନ ହେମନ୍ତଙ୍କ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଶ୍ରୀପୁର ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପୁଣି ଥରେ ଠିଆ ହେଲେ
ନ ମନେ ଭାବିଲେ ସେ କୌଣସି ଗୁପ୍ତ ବେଶରେ ପୁଣିଥରେ
ନଙ୍କୁ ଯାଇ ହେମନ୍ତଙ୍କୁ ଥରେ ଦେଖି ଆସିବେ । ତାଙ୍କର
ଙ୍ଗ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାଲେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ ।
ମନ୍ତର ବିଷଣ୍ଣ ମନରେ ଭାଲ ଭାଲ ତାଙ୍କର ନବ ବିଚ୍ଛେଦ
ତର ହୃଦୟ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ତପ୍ତ
ନିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରି କହିଲେ "ଭଗବାନ ! ମୋର କଅଣ
ଆ ସବୁ ନାହିଁ ? କେଉଁଠାକୁ ଗଲେ ଏ ପ୍ରାଣରେ ଟିକିଏ
ନା ପାଇବି । ହଠାତ୍ ତାଙ୍କର ମୃତା ମାତାଙ୍କର
ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ପୁଣି ଭାବିଲେ" ମା ଅଜି ଜୀବିତ ଥିଲେ
ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା କୋଡ଼ରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ଶିଶୁ
କନ୍ଦନ କରି ଦଗ୍ଧ ହୃଦୟକୁ ଶୀତଳ କରନ୍ତେ । ମାଏ ଅଛ
ତେ ଯାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗରେ । ତେବେ ସେ କେଉଁଠାକୁ ଯିବେ !
ଥରେ ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ ହଳଦିବସନ୍ତ ଯାଇ ସବରେ ଲୁଚି
ମାତାଙ୍କର ଶେଷ ପ୍ରୟାଣ ସ୍ଥଳୀ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ପାଖରେ
ଟିଏ ମୁଣ୍ଡିଅ ମାବ ଚିର ଜୀବନ ପାଇଁ ଜନ୍ମ ସ୍ଥାନରୁ
ୟ ନେଇ ଆସିବେ । ହେମନ୍ତଠାରୁ ଉତ୍ତର ପାଇ ପାଇ
ସାତ ଦିନ ଯାଏ । ତେବେ ସେ ସେହି ସତ ଗାଡ଼ରେ
ଅଭିମୁଖରେ ଯାତ୍ରା କରିବେ । ମାତାଙ୍କର ଶେଷ ପ୍ରୟାଣ
ରିବ ଗୋଟିଏ ଖ୍ୟାତକ ଶବଦ ଅର୍ଘ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଅର୍ପଣ କରି
ଙ୍କ ପାଖେ ଫେରି ଆସିବେ । ଚିର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପଧାନ ବଂଶରେ
ଗ୍ରହଣ କରି ମାତାଙ୍କର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କ୍ରିୟାରେ ସ୍ୱହସ୍ତ
ଗ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପଧାନ ବଂଶର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
ରିବ ତାଙ୍କ ପରି କୁଳାଙ୍ଗାର ହାତରେ କଳଙ୍କିତ ହେଲା !

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାହାହେଉ ସେ ଅଳ୍ପ ନିଜସ୍ୱ ଗୁପ୍ତ ଭାବରେ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ
ଲୋକ ଚକ୍ଷୁର ଅଗୋଚରରେ, ଯେଉଁଠାରେ ମୃତ୍ୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ
ତାଙ୍କର ମା ତାଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ହୋଇ ଖୋଜି ଡିଠବାଳ ପାଇ
ନୟନ ମୁଦ୍ରିତ କରିଥିବେ ସେହି ପୁଣ୍ୟପୀଠରେ ଯୋଡ଼ିଏ
ମୃତ୍ତିଅ ମାରି ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମାତାଙ୍କଠାରୁ କ୍ଷମା ଭିକ୍ଷା କରି ଛଡ଼ବାକ
ପାଇଁ ଜନ୍ମଭୂମି ତ୍ୟାଗ କରିବେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବସାକୁ
ଫେରି ହେମଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ପତ୍ର ଲେଖିଲେ । ପତ୍ର ଖଣ୍ଡକ
ଦୀର୍ଘ ଓ ଆବେଗ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଣୟ ଉଚ୍ଛ୍ୱାସର ମଧୁର ମୂର୍ଚ୍ଛନା
ସେ ଚିଠିରେ ନ ଥିଲେ, ମଧ୍ୟ ଅବହେଳା ଜନିତ ବ୍ୟଥାର
ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ସେ ଖଣ୍ଡକ ଭର୍ତ୍ତି । ହୋଟେଲ୍ ମେନେଜରଙ୍କ
ତାଙ୍କ ନାଁରେ କୌଣସି ଚିଠି ଆସିଲେ ଫେରାଇ ନ ଦେ
ରଖିଥିବେ ବୋଲି ଉପଦେଶ ଦେଇ ଛୋଟପିଲାକୁ 'ଗୁଡ଼
ପଡ଼ାଇ ଦେଇ ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇ ଟାଙ୍ଗରେ ବସିଲେ ।
ଟାଙ୍ଗରେ ବସି ହେମଙ୍କ କଥା; ବାଲ୍ୟଜୀବନ କଥା ଓ
ସ୍ନେହମୟୀ ଜନନୀଙ୍କର କଥା ଅସମ୍ବନ୍ଧ ଭାବରେ ଭାବିବାକୁ
ଲାଗିଲେ । ଡାକଗାଡ଼ି ସକାଳେ ଆସି କଟକ ଷ୍ଟେସନରେ
ପହଞ୍ଚିଲା । ତାଙ୍କ ଚେହେରା ପରିଚିତ ଦେଖା ହୋଇ ଯିବ ବୋଲି
ସେ ଗୁରୁଅଙ୍କୁ ଅନାଇ ବଡ଼ ସତର୍କ ଭାବରେ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼
ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କଲେ । ମୁଁ
ଅନ୍ଧାର ବେଳକୁ ସେ ହୋଟେଲରୁ ବାହାରି ମହାନଦୀ ପାର
ହୋଇ ଜଳଦୀବସନ୍ତ ଅଶ୍ୱସ୍ଥଘଟର ଅଡ଼ାଟରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ।
ପ୍ରାୟ ରାତି ଚାରିଟା ବେଳେ ସେ ଗ୍ରାମରେ ଯାଇଁ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ଗ୍ରାମ ଦାଣ୍ଡବାଟେ ନ ଯାଇ ସେ ଜେନାଙ୍କର ଗୋଡ଼ଣ ବାଟେ
ସଳଖେ ସଳଖେ ଯାଇ ଭଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।
ଦୂରବଳସ୍ଥ ଟୁମ୍ପା ଅଯୋଗ୍ୟ ... ଜନଶୂନ୍ୟ ଜଳଣାରେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତେ ଦେଖିଲେ—ପୂର୍ବର ସେ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ଆଉ ନାହିଁ । ସେ ସ୍ଥାନରେ ପାଚଟେଣୀଆ ମଉଡ଼ମଣ୍ଡ ପର୍ଚ୍ଚା ଭାଷ୍କର ଘର ଘଣ୍ଟା ସ୍ତମ୍ଭମାନ । ବୁଢ଼ ପାଖରେ ବାଉଁଟଢେଉ ବଗିଚ୍ଚ । ସେ ମନେ ମନେ ଭାବିଲେ—ଅହ୍ମା ! ଏ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ଖଣ୍ଡିକ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମଦାରଙ୍କର ଭବନକୁ ରକ୍ଷା ପାଇନାହିଁ । ସେ ସ୍କୁଲର ପର ଛୋଟିଏ ଅମ୍ବଗଛର ଶାଖା ଧରି ବାଡ଼ ଉପରକୁ ଡେଇଁଲେ । ଯେଉଁଠାରେ ପୂର୍ବେ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ଥିଲା ଓ ଯେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କର ମା ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଥିଲେ, ସେଠାକୁ ଚାଲି ହାତଯୋଡ଼ି, ଭାଗ ପଢ଼ାଇ ମାତାଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନମସ୍କାର କରି ତଳେ ବାଳକ ପରି କେତେ ଗଲେ ।

ଛାତ୍ରା ଜାତ ଘରେ ବସି ବଡ଼ ମନଯୋଗ ସହକାରେ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଅମ୍ବ ପତର ଖସ୍ ଖସ୍ ହେବାର ଶୁଣି ପଣ୍ଡିତଜି ଅନ୍ୟ ମେଲ କରି ଅନାଇଲେ । କିଏ ଜଣେ ଅମ୍ବଡାଳରୁ ଡେଇଁ ଛାଇ ବାଡ଼ ଉପରେ ପଡ଼ି ବଡ଼ ଘର ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ଉଠି ସାର ସ୍କୁଲର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉଠାଇ ବାଡ଼ରେ ସ୍କୁଲ ପଶିବା ତଥା ତାକୁ ସ୍କୁଲକୁ ସାଇଁ ଧରିବାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେମାନେ ପଚ୍ଛପଟେ ଲୁଲୁଆଇ ଲୁକ୍ଷ୍ଣିତ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ମାଡ଼ ବସିଲେ ; ଜଣେ ପଧାନ ଗାମୁଛାରେ ତାଙ୍କ ହାତକୁ ପଛଆଡ଼କୁ କରି ବାନ୍ଧି ପକାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ତାଙ୍କୁ ଧକ୍କା ମାରି ମାରି ଖଞ୍ଜା ଉପରକୁ ଟାଣିକରି ନେଇଗଲେ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଏ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଘଟଣାରେ ଏପରି ଭାବା ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଯେ ସେ କଥା, ତଣ୍ଟି ଅ ଖାଲି ଶୁଖା ତାଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ପଦେ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । କୋଳାହଳ ଶୁଣି ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହେଲା । ସେ ଲଣ୍ଠନ ଜାଳି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପିଣ୍ଡାକୁ ଯଦି ଦୋଡ଼ି [illegible] ସେ ସ୍ନେହର ପକ୍ଷଥିବା ଧନ ଝଲକଣି । ଶାନ୍ତ [illegible] ସ୍ନେହକୁ ଦେଖିବାକୁ ଦୌଡ଼ିଗଲେ । ତେଣୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ [illegible] ରହୁଥିବା ପୂର୍ବରୁ ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଢେଁଆଶହୀନ ମାତୃ ନୟନ ଫଟାଉ ଠଜର ଉଠ ନେଲା । ସେ ନନ୍ଦବଣ୍ଡ ବସ ହାଇଲା ମଝ ପୂର୍ଣ୍ଣଚାରୁଙ୍କ ଜାତଟରୁ ଚମକି ଯାଇ "ଚଣ୍ଡାଳ ମୋ ଧନକୁ କଅଣ କରୁଛରେ" କହି ବାହୁ ପୁଅକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ପକାଇଲେ । ଶତ ସିଂହ ଗର୍ଜନରେ ତାଙ୍କୁ ଶୂନ୍ୟେ ଶୂନ୍ୟେ ଟେକି ଅଣି ନିଜ ଘର ଖଟ ଉପରେ ଅଣି ବସାଇ ଦେଇ ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ହୋଇଗଲେ । ତତ୍ପର ପଧାନ ସାନେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଗାମୁଛା ଫିଟାଇ ଦେଇ କହିଲେ—"ହୋ ହାଉ ଛତ୍ରିପତି, ମୁଁ ତୋ'ଠେଇ କଅଣ କଲି ? ମୁଁ କଅଣ ସାନ ପଧାନେ ବୋଲି ଜାଣିଛ ?" ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ଚେତା କରାଇଲେ । ବୁଢ଼ୀ ଉଠିବା ମାତ୍ରେ କହିଲେ—"ଅରେ ଅନ୍ଧ ଟୋକାଏ ବୁଢ଼ୀର କଅଣ ? ମୋ ଧନ ପାଇଁ କଅଣ ଖାଇବାକୁ ଅଣ, ଖଣ୍ଡିଏ ଗାଡପଣାଏ ଦେଖିପାରୁ ନାହିଁ । ମୋ ଧନର ପେଟ ଭୋକରେ ଯଦି ପିଠିରେ ଲାଗି ଗଲାଣି । କଥା କୁଅଛ ଗଲ । ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଧିବାବୁ ଖାଇବେ ନାହିଁ ବୋଲି ସେତେ ଅସାଧ କଲେ ମଧ୍ୟ ଅବୋଧ ମା ମନ ବୁଝିବ କେତେବେ ? କତ ଜଳଖିଆ ସଜାଡ଼ି ଥୋଇ ଦେଲେ ମାତ୍ର ନାତିଙ୍କ ଅଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ମାତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧରେ ଦୁର୍ଦ୍ଧିବାବୁ ବିଲେଇ ଭଳି କିଛି ଖାଇଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ସବୁ ବାହାର କରି ଦେଇ ବୁଢ଼ୀ ପୁଅକୁ ଧେନୀ ଖଟ ଉପରେ ବସିଲେ । କଲିକତା ଯିବା ଦିନଠୁଁ ସେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ଘଟଣା ପୁଅଠାରୁ [illegible] ଶୁଣିଲେ ଓ ସେମାନଙ୍କ

GBNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ମହିମା ଓ ବୋଧହୁଏ ଗୁଣଗ୍ରାମ ସବିସ୍ତାର ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ସ୍ତୁତି ପ୍ରକରଣ ମାଡ଼ି ଯାଉଥାଏ କଥା ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଜଡ଼ା ବଛଣାରେ ପଡ଼ି ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ହଠାତ୍ ଅବର୍ତ୍ତ-ମାନରେ ନାନା ବିପଦରେ ଚିନ୍ତା କରି ଗ୍ରହିଷ୍ୟାଦି ଅନ୍ତଃପୁରରେ ଯାଇ ସକାଳୁ ଉଠି ଶାଶୁଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ସେ ପ୍ରତ୍ୟହ ଶେଯରୁ ଉଠି ଶାଶୁଙ୍କର ପଦବନ୍ଦନା କରି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସମାପନ କରନ୍ତି । ଘର ଭିତରକୁ ଗୋଟିଏ ପାଦ ପକାଇ, ମୁଣ୍ଡ ଆଉ ଓ ଧୂତୀ ଗଣ୍ଠି ଉପରେ ବସି ତାଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ଅନାଇ ଥିବାର ଦେଖି “ନୋପି ନାଥ୍ରିସ୍କଳତନୟା ନ ସଙ୍ଗୀ ନ ଉଦ୍ଭ୍ରୋ” ହୋଇ ପ୍ରସ୍ଥାନ କଲେ । ତାଙ୍କର ସେ ସୁନ୍ଦର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଲଜ୍ଜାରେ ରକ୍ତାଭ ହୋଇ ଉଠିଲା ଓ ସେ ମୁଣ୍ଡତଳକୁ ନୁଆଁଇ ଦେଲେ । ସେ ପଦାକୁ ବାହାରିବା ଦିନରୁ ଯେଉଁ ମୁଣ୍ଡ ଅଦ୍ୟାବଧି କୌଣସି ଲୋକ ସମକ୍ଷରେ ନଇଁ ନ ଥିଲା । ତାହା ଆଜି ଏ ଅନାହୂତଙ୍କର ଆଗରେ ସ୍ୱତଃ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା । ଯେଉଁ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଦିନେ ତାଙ୍କୁ ଭାଳି ଓ ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୋଲି ଘୃଣା କରୁଥିଲେ, ଆଜି ସେ ଝିଅଙ୍କର କମନୀୟ ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଲାବଣ୍ୟ ଦେଖି ଅସ୍ଥିର ହୋଇଗଲେ ଓ ତାଙ୍କର ଗୌରବମୟ ନାରୀତ୍ୱ ନିକଟରେ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସ୍ୱତଃ ନଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

୪

ପାଞ୍ଚ,—

ତୁମେ ଯହିଁ ପାଇଁ ଲସର ପସର
ଆମେ ସେ କଥାଟି ଜାଣୁ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଝିଅଙ୍କର ବାର୍ତ୍ତାଳାପ ସଙ୍ଗରେ ସେଦିନ ଦେଉଛ ପରଦା ... ରେ ... ଆଗାମୀ ... ଉପସ୍ଥିତ ...

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀ ଓ ଭତ୍ର ସେଭଳି ସେତେଡ଼ ବୁଦ୍ଧି ପାଇବା
ସେ ତ କେବେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣୟୀର ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ
ଅଜ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର କୌଣସି ଭାବ ବୈଷମ୍ୟ
ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ଉତାଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ହୃଦ
ମଧ୍ୟ ବହୁ ଯତ୍ନ ସଂରକ୍ଷିତ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ ତ୍ୟାଗ କରିବା
କୁଣ୍ଠିତ ହେଲା । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ସାଙ୍ଗରେ
କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନ ଥାଇ ସେ ତ ମହାନ୍ ଆନନ୍ଦ
ଜୀବନ କଟାଉଛନ୍ତି, ଏଣିକି ସେ ଅଉ ସଂସାର କରିବେ
ପୁଣି ସେ ତ ସନ୍ନ୍ୟାସଦୀକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ନା ତା
କଦାପି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ପୂର୍ବ ସଂସ୍କା
ବଶତଃ ସ୍ୱାମୀଙ୍କୁ ଅଡ଼ ଅଡ଼ ହୋଇ ଚାଲିଲେ । ଏତେ ଘା
ପ୍ରତିଘାତ ପରେ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣେନ୍ଦୁବାବୁ ପୃଥକ୍ ଶଯ୍ୟା ଗ୍ରହଣ କଲେ
ଏହା ଦୂତୀଙ୍କର ମନରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ଦେଲା । ସେ ସୁବିଧା ଦେ
ପୂର୍ଣ୍ଣେନ୍ଦୁବାବୁଙ୍କୁ ସଂସାର କରିବାପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବେ ବୋଲି
ସ୍ଥିର କଲେ । ଏହାପରେ ଅଠ ଦଶଦିନ କଟିଗଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ମଠର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କଲେ । ତାଙ୍କ
ସାହାଯ୍ୟରେ ହେମମାଳିନୀଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ସୁବ
ସୁବିଧା ହେଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ମାଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ମିଳନ କଥା
ସମସ୍ତ ହେମନ୍ତ ନିକଟକୁ ଲେଖି ସେଥିସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ
କରିଥିଲେ ଯେ ପିତାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ଅବସ୍ଥା ହେବା ମାତ୍ରେ ସେ
କଲିକତା ଅଧି ହଳଦୀବସନ୍ତ ଠିକଣାରେ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ
ଲେଖିବେ । ପୁଣି ପୂର୍ବରଙ୍ଗ ହୋଟେଲ୍ ମେନେଜରଙ୍କ ନିକଟକୁ
ଲେଖିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ନାମରେ କୌଣସି ପତ୍ର ଆସିଲେ ସେ
ତାକୁ ହଳଦବଲ୍ଭ ଠିକଣାକୁ ପଠାଇ ଦେବେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଝୁଡ଼ୀ ଯେ ଦିନେ ଉଭୟଙ୍କୁ ସଂସାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବ ତାହା ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଓ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଉଭୟେ ଜାଣିଥିଲେ । ତେଣୁ ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମନର କଥା କହିବାପାଇଁ ସମୟ ଓ ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥିଲେ ।

ଆଷାଢ଼ର ମେଘମେଦୁର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଭାତ । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ମଫସଲ ଯାଇଁ ବଗିଚାର ବକୁଳମୂଳ ପୀଢ଼ରେ ବସି ଅନିମେଷ ନୟନରେ ପୂର୍ବାଶାବ୍ୟାପୀ ଗାଢ଼ ଅଞ୍ଜନାଭ ମେଘମାଳାକୁ ଅନାଇ ରହିଥିଲେ । କେତେ ସହସ୍ର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏହିପରି ଦିନେ ବିରହୀ ଯକ୍ଷ ରାମଗିରି ଶିଖରଦେଶରେ ବସି ମେଘକୁ ଦୂତ କରି ନିଜ ପ୍ରିୟା ନିକଟକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ସେ ସୁଦୂର ବ୍ରହ୍ମଦେଶବାସିନୀ ପ୍ରିୟା ନିକଟକୁ ତାଙ୍କର ହୃଦୟର ବାର୍ତ୍ତା ବହନ କରି ନେଇଯିବା ପାଇଁ ମେଘମାଳାକୁ ମନେ ମନେ ମିନତି କରି ନିଜର ଦୁଃଖବ୍ୟଥାର କାହାଣୀ ଶୁଣାଉଥିଲେ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଯେ କେତେବେଳେ ଆସି ତାଙ୍କ ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ତା ତାଙ୍କୁ ଜଣାନାହିଁ । ସେ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କରି "ହେମ" ବୋଲି କହି ଠିଆ ହୋଇ ବୁଲି ପଡ଼ି ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅପରାଧୀ ପରି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଠିଆ ହେଲେ । ସେ ଯେ "ହେମ" ବୋଲି କୌଣସି ନାରୀ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆସକ୍ତ ଏକଥା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ଅନୁମାନ କରି ଦୁଃଖିତ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତା ହୋଇ କହିଲେ—"ମୁଁ ସେ ତୁମ ଅଜ୍ଞାତରେ ପଛରେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଛି ଏଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ତୁମେ ମୋ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହେଲ? ମୁଁ ଗୋଟିଏ କଥା ପଚାରିବା ପାଇଁ ଆସିଛି ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହଠାତ୍ ଧରା ପଡ଼ି ତାଙ୍କ ଟିକିଏ ପ୍ରଥମରେ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରଣୟର ଗୁପ୍ତ ଚୁମ୍ବନ କଥା ସୁହାସର ମଧୁର ଚୁମ୍ବନର ପ୍ରାର୍ଥନା ହୋଇ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି ଏହା ସେ ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଧୀର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ "କଅଣ ଧରା ପଡ଼ିଲୁ ଆଉ ପଚ୍ଛର ।" କଥା ମତେ ଯେଉଁ ସଂସାର କହିବା କଅଣ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ?" ପ୍ରଶ୍ନର ସେ କି ଉତ୍ତର ଦେବେ ସେ ପ୍ରଥମରେ କିଛି ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଭାବିଲେ "ହେମଙ୍କର ବିଷୟ ସେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଫିଟାଇ କରି କହିବେ । ମାତ୍ର କଥା ଟାକୁ ହଠାତ୍ ନ କହି ପଚାରିଲେ । "ଅଚ୍ଛା ମୁଁ ଯଦି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ତୁମକୁ କରେ" କଥା—ତେବେ ମୁଁ କହିବି ନା, ନା, ନା, ।" ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—କାହିଁକି ? କଥା ହସି ହସି କରି କହିଲେ "ମୁଁ ହେମଙ୍କର ସହଧର୍ମିଣୀ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନା ।" ଏଥି କଥା କହୁ ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ବୁଢ଼ୀ ସେମାନଙ୍କର ନିକଟକୁ ଯାଉ ଥିବାର ଦେଖି ଚୁପ ହୋଇ ଗଲେ । ବୁଢ଼ୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଇଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତରେ ହସ ହସ ମୁହଁରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ଥିବାର ଦେଖି ମନେ ମନେ ବଡ଼ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲେ "ମୁଁ ତ ଅସି ଅଧ ବାଟରେ ବସିଲିଣି, ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କର ହସ ଖେଳ ଦେଖି ଅଧିକ ବଞ୍ଚିବ । ଆଉ ମୋର କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ସବୁ ଠାକୁରଙ୍କର ଦୟା । ତାହା ମନରେ ଥିଲେ ଉତ୍ପନ୍ନା ଥାଳ ଗଛା ହେବ ବୋଲି ।" ବୁଢ଼ୀ ଯେ ଜାଣେ ଏହି କହିବାରେ ଏଥିରେ ଯେ ଉଭୟଙ୍କର ମନରେ ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା ତଥାପି ତାର ସେ କି ଉତ୍ତର ଦେବେ କେହି ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷରେ କଥା କହିଲେ "ମା ମୁଁ ଯାଉ ଅଛି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଓକ୍ଷ୍ଟ" । ବୃଦ୍ଧୀ—ମନ ଏ ପୁଣି ଗୋଟାଏ କ ଅମଙ୍ଗଳ
ଧର୍ମ । ଭାଗବତରେ ପଢ଼ ଅଛୁ, ମାଇପି ଝିଅର ପଣ ଦେବା
ଦୀକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା, ବାରବ୍ରତ । ଜଡା—ମା ତୁମ ମନେ ଥିବ
ଦିନ ବାପା ମତେ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ମୁଁ ପଣ ଗାଦ
ର ନିୟମ କରନ୍ତୁ ଶରଦିନ କୁମାରୀ ହୋ ରହିବ
ଲି । ତୁମେ ସବୁ କଥା ଜାଣି ମତେ ପୁଣି ଏ ଅଧର୍ମ କଥା
କହୁଛ । ପୁଣି ମୌନୀ ବାବା ଦୀକ୍ଷା ଦେଇ ଦେଲେ
ସଂସାର କରିବି ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛୁ ସେ କଥା
କି ତୁମ ମନେ ନାହିଁ । ବୃଦ୍ଧୀ—ତେବେ କଅଣ ପଧାନ
ଣ ମୋର ଦେହାନ୍ତରେ କୋପ ପାଇବ ?" ଜଡା—ଡାକ୍ତର
ପୁଅଙ୍କୁ ତ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାହା କରି ଦେଲେ ଦୁଇକୁଳ
ହେବ । ମୋ ଧର୍ମବି ରକ୍ଷା ହେବ । ପଧାନ ବଂଶବି
ହେବ । ସେ ଦିନ ପଣ ଇଚ୍ଛା ଅବଧାନଙ୍କୁ ମୋ ଜାତକ
ଖାଇ ଥିଲ, ସେ ପଣ କହିଲ ମୋ କୋଷ୍ଠିରେ ପୁଅ ନାହିଁ
ଲି । ଜୀବରେ ହତ୍ୟା ମାଉଁ ପରେ କାରଣ ନାହିଁ ? ଏକଥା
ବୃଦ୍ଧୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚାନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅଡ଼କୁ ଅନାଇ କହିଲେ "ହଇରେ
! ସବୁତ ଶୁଣିଲୁ ତୋ ମନ କଥା କଅଣ ?"

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ—ହେଉ ତେବେ । ବଂଶ ରକ୍ଷା ଲାଗି ମୁଁ
ଟ ଆଉ ଥରେ ବିବାହ କରିବି । ସେତ ଦୀକ୍ଷା ନେଇଛନ୍ତି
କୁ ବଳାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏତିକ କହି କଡାଙ୍କର
କୁ ଚାହିଁ ଟିକିଏ ହସି ଦେଲେ । ବୃଦ୍ଧୀ—ହଉ ତେବେ
ହେଲା ଅଷାଢ଼ ମାସ । ମାର୍ଗଶିର ମାସରେ ବିଭାଘର କରିବା
ବାକୁ ହେବ । କନ୍ୟା ଠିକ କରିବା କଥା, ମା—ତୋର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଝଟରେ ରହିବ । ଜଗା—କିନ୍ତୁ ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ମୁଁ ଗୋଟି
୪ ଶୁଦ୍ଧ ସୁନ୍ଦର ବୋହୂ ତୁମକୁ ଆଣି ଦେଲେ ହେବ ।

ବୁଢ଼ୀ—ମୋର ସବୁ ଆଶା ଗାଦ ଗୋଷାଇଁ ପୂ
ଭଙ୍ଗ ହେଲା । କେବଳ ନାତିଟିଏ କୋଳରେ ଧରି ମରିବି ଏହି
ମୋର ଶେଷ ଆଶା । ଅସନ୍ତା ମାର୍ଗଶୀର ଶେଷଭଳି ମଣ୍ଡି
ରହିବନି ? କହୁ କହୁ ବୁଢ଼ୀ କାନ୍ଦିଲେ । ଜଗାଙ୍କର ବିଶେଷ
ଅନୁରୋଧରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ହେମଙ୍କର ସମସ୍ତ ଅତୀତ ଓ ନବ
ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରଣୟ କାହାଣୀ ତାଙ୍କ ଆଗରେ କହି ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ
ବଡ଼ ସ୍ପୃହା ଅନୁଭବ କଲେ । ହେମଙ୍କର କଥା ସେ ବି
ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚପ କଲେ ଓ ଜଗା ବଡ଼ ନିବିଷ୍ଟ ମନରେ
ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁର ବିଷାଦ କଥା ଶୁଣିଲା ପରି ଶୁଣି ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ
ଉପଭୋଗ କଲେ । ବିବାହିତା ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ସ୍ୱାମୀ ମୁଖରୁ ତାଙ୍କର
ଅନ୍ୟ ରମଣୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତିର କାହାଣୀ ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋ
କରିବା ନାରୀ ଇତିହାସର ଏହା ପ୍ରଥମ ଉଦାହରଣ ବୋଧ
ହୁଏ ?

ହେମଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ପାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ କ
ଚିନ୍ତିତ ଓ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଶେଷରେ ସେ କେ
ଦିନ ପାଇଁ କଲିକତା ଯିବାର ସ୍ଥିର କଲେ । ମାଣ ବୁଢ଼ି
ତାଙ୍କୁ ପାଖରୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ନିତାନ୍ତ ଅମଙ୍ଗ ହେବାରୁ ସେ ମା
ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ କଲିକତା ଗଲେ । ହୋଟେଲ ମେନେଜରଙ୍କ
ଠାରୁ ବୁଝିଲେ ତାଙ୍କ ନାଁରେ କୌଣସି ଚିଠି ଆସି ନାହିଁ
ସେ ହେମଙ୍କ ପାଖକୁ ଓ ରେଙ୍ଗୁନସ୍ଥ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ
ପାଖକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡି ଚିଠି ଦେଇ ଉତ୍ତର ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲେ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ନିକଟରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ପତ୍ର ପାଇଲେ ଯେ ସେ ରେଙ୍ଗୁନ ଛାଡ଼ିବାର ଦୁଇଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର କାଳ ହୋଇଗଲା । ତାର ଦଶ ଦିନ ପରେ ପ୍ରିୟ-ନାଥ ହେମଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କଲିକତା ଗଲେ । ଏ କଥାରେ ତାଙ୍କର ମନ ଈର୍ଷାରେ ଜଳି ଉଠିଲା, ଭାବିଲେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଏତେ ଦୂର ଲାଗିଛି ସେ ଅଜ୍ଞ କଥା ପାଇବେ କୁଆଡ଼ୁ ? ସେ ନିଜେ ଭୁଲ କରିଛନ୍ତି । ନିଅଁ ପାଖରେ ଲହୁଣୀ ରଖିଦେଇ ଅସିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଛି । ଏମ୍ ଏ ପାସ ସୁଦର୍ଶନ ମିଷ୍ଟଭାଷୀ ଯୁବକ ହାତରେ ହେମଙ୍କ ପରି ସୁନ୍ଦରୀ ନବୀନାକୁ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇ ସେ ବଡ ଭୁଲ କରିଛନ୍ତି । ହେମ କଅଣ ସବୁ କଥା ଭୁଲିଯାଇ ଏପରି ବିଶ୍ୱାସଘାତୀ କାମ କଲା । ନା, ନା, ଏହା କଦାପି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଅସମ୍ଭବ ବା କଅଣ ? ଦୁଃଖରେ ମାଙ୍କୁ ଘେନି ଗ୍ରାମକୁ ଫେରିଲେ ।

ଛୁଇଁବେ ନାହିଁ ତୋତେ ବୋଲିବେ ମଡା । ଛ ଖଣ୍ଡି କାଠ ହେବ ତୋପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ବିଦାୟ ଘେନି ଯିବା ପରେ ହେମ ଯାଇ କରୁ ପିତାଙ୍କର ପଦତଳରେ ବସି ଅନେକ କଥା ଭାବିଲେ । ବିଚ୍ଛେଦ ସବୁବେଳେ ହୃଦୟ ବିଦାରକ ମାତ୍ର ପ୍ରଥମ ବିଚ୍ଛେଦ ଅତି ଭୟଙ୍କର । ହେମ ପୂର୍ବରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଚୁମ୍ବନର ମାଦକତା ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ମାତ୍ର ବିଦାୟ ବେଳର ଅଳ୍ପ କେତେକ ନିଭୃତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦୁଇ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସର ମାଳା ବଦଳ ହୋଇଗଲା, ତାହାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁରୁ ଯେଉଁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଟେଲେଡକ ଧାରୁ ଝିଅ ପଡ଼ିଲା ଓ ଦୁଟେହିଁଗାଳ ବେଢ଼ ବନ୍ଧୁ ନ ଦ
ପାଙ୍କ ପାଖ ଲଗି ଭର ଠିଅ ହୋଇ ରହିଲେ, ତାହାଙ୍କ
ତାଙ୍କ ମନରେ ପଡ଼ିଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଅସମ୍ଭ
ଥିଲା ସେ ଟେବଲ ପାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଚରିତ୍ର ଘାତ ପ୍ରତିଘା
ଥରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ହଠାତ୍ ବିଚ୍ଛେଦରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ
ଅକୃତ୍ରିମ ପ୍ରେମ ଆଜି ସ୍ପଷ୍ଟ ଆକାର ଧରି ଜୀବନ୍ତ ଓ ଜାଗ୍ର
ହୋଇ ଉଠିଲା । ସେ ଆଜି ପ୍ରଥମ ହୋଇ ଅନୁଭବ କଲେ
ଯେ ସେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ବାଗଦତ୍ତା ପତ୍ନୀ ।
କିଛି ସମୟ ପରେ ପ୍ରିୟବାବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରଖା
ନାରୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ହେମ ତାଙ୍କ ଦେଖି
ଅବାଧ ଲୋତକ ଧାରକୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ନିରୁଦ୍ଧ କରି ମ
ଅଶ୍ରୁକୁ ଅନାଇ ରହିଲେ । ପ୍ରିୟ ବାବୁ ସଂକ୍ଷେପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ବାବୁଙ୍କର ବିଦାୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି
ଗଲେ । ହେମଙ୍କର ମନରେ ହେଉଥାଏ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ
ବିଦାୟ ବେଳର ସମସ୍ତ କଥା ଟିକି ଟିକି କରି ଶୁଣି ଥାଆନ୍ତେ ।
ସେ କପଡ଼ ଟେକିଲେ, ଚେଉଁଟାରେ ବସିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁ
କେବଳ ଦନ୍ଧ ଆର୍ତ୍ତି, ସେ ତାଙ୍କ ବିଷୟ ଆଉ କିଛି କହିଥିଲେ କି
ନାହିଁ । ପ୍ରିୟ ବାବୁଙ୍କୁ ନଚେଇ କରି ପଚାରିବା ପାଇଁ ଲଜ୍ଜା
ତାଙ୍କୁ ବୋଧ ହେଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ପ୍ରିୟବାବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ
ଦେଖି ସେ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ହେମ ଯାଇ ହାଣ୍ଡି ପଟେ ନ
କଞ୍ଚ ଅସି ଦୁଆର ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲେ—ଦେଖିଲେ ପ୍ରିୟ
ବାବୁ ବୃଦ୍ଧାଙ୍କର ଶଯ୍ୟା ପାଖରେ ବସି ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ
ଇଂରାଜୀରେ କେଉଁଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନରେ
ଯାତ ହୁଦିଲା । ତାଙ୍କୁ ଯୋଜିଏ ଭଟ୍ଟକଥନ କିଏ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଡାକ୍ତରବାବୁ ପୁଣି ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ବେଳକୁ ଆସିବେ ବୋଲି କହି ହୋଇ ଚାଲିଯିବା ମାତ୍ରେ ହେମ ହଠାତ୍ ସେ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ହାତକୁ ଜାବୁଡ଼ିଧରି କହିଲେ "ପ୍ରିୟଦା ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ଦିଅନ୍ତୁ, ପ୍ରକୃତ କଥା କଅଣ କୁହ। ବାପାଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅତି ଖରାପ।"

ପ୍ରିୟ—ହଁ ସବୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା। ପ୍ରିୟବାବୁ ଏ କଥାଟାକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ହେମ ସବୁ ବୁଝିପାରି ପିତାଙ୍କର ପଦତଳରେ ବସି ନୀରବରେ ଲୋତକ ତ୍ୟାଗ କଲେ। ପ୍ରିୟବାବୁ ଟିକିଏ ପଦାକୁ ବାହାରି ଗଲେ। ଘଣ୍ଟାଏ ପରେ ପୁଣି ଡ଼ାକ୍ତରବାବୁଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ପହଞ୍ଚିଲେ। ପୁଣି ବୃଦ୍ଧଙ୍କୁ ଇଞ୍ଜେକ୍‌ସନ୍ ଦିଆହେଲା। ଡ଼ାକ୍ତରବାବୁ ଇଂରାଜୀରେ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କୁ କଅଣ ଦୁଇପଦ କହିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ। ରାତିକୁ ଆଉ ବାକି ଅଳ୍ପ ହେଲା। ପ୍ରିୟବାବୁ ଜଳଖିଆ କିଣି ଆଣି କାହିଁ କେତେ କଷ୍ଟ ଖାଇ ହେମଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ମାତ୍ର ହେମ ଜଳସ୍ପର୍ଶ ନ କରି ଏକା ସଙ୍ଗରେ ପିତାଙ୍କ ପଦତଳେ ବସି ରହିଲେ। ରାତି ଅନେକ ହେବାରୁ ପ୍ରିୟବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ କହିଲେ ମାତ୍ର ହେମ ସେହିପରି ଅମାନିଆ ହୋଇ ବସି ରହିଲେ। ପ୍ରିୟବାବୁ ପିଣ୍ଡା ଚୌକିରେ ବସି ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ କଲେ। ରାତି ପାହିବାରେ ଘଣ୍ଟେ ଅଛି ବୃଦ୍ଧ ବଡ଼ ଖୀଣ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ "ମନେ ହେଉଛି ଅପରାହ୍ଣ ଶେଷ ଭାଇ" ହେମ ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ପାଖକୁ ଯାଇ ବାପା ବାପା ବୋଲି ଡ଼ାକିଲେ, ମାତ୍ର ଦେଖିଲେ ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ହୋଷ୍ ନାହିଁ। ଠିକ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବେଳକୁ ବୃଦ୍ଧ ମୁଣ୍ଡ ଗଡ଼ାଇଲେ। ହେମ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ବିକଳ ହୋଇ ଡାକ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପକାଇଲେ । ସେ ଆସି ବାବୁଙ୍କର ନାଡ଼ ଦେଖି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଡାକ୍ତର ଡାକିବାକୁ କହିଲେ । ଅଳ୍ପକ୍ଷଣ ପରେ ବାବୁଙ୍କ ହିକ୍କା ଉଠିଲା ଓ ସେ ମର ସଂସାରରୁ ଚିରକାଳ ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଇ ଅତର୍କିତ ଭାବରେ ଚାଲିଗଲେ । ସେ ଚାଲିଗଲେ ନ ଦେଖିବାକୁ ହେମ ବାପା ବାପା ଡାକି ଡାକି ଡାକିଲେ ଛାତିରେ ହାତ ମାରିଲେ, ନିଶ୍ୱାସ ବାରିଲେ, ମାତ୍ର କିଛି ସ୍ଥିର କରି ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରିୟବାବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଘେନି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କ ନାଡ଼ିରେ ହାତ ପକାଇ ଇଂରାଜୀରେ ପଦେ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କୁ କହିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ଏଥିରୁ ହେମ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ତାଙ୍କ ପିତା ଆଉ ଏ ଇହସଂସାରରେ ନାହାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ସାହାସ ହେଉ ନାହିଁ । ସେ ବଡ଼ ବିକଳ ହୋଇ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ । ପ୍ରିୟବାବୁ କିଛି ନ କହି କେବଳ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ଚକ୍ଷୁ ଦୁଇଟି ତଳକୁ କରି ଦେବାରୁ ହେମଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ଓ ସେ "ବାପା ମତେ ନଇଁ ତଳିଆକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କୁଆଡ଼େ ଗଲ" ବୋଲି ବଡ଼ ଜୋରରେ ଡାକି ପରି ପିତାଙ୍କର ଶବ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଜନନୀ ହେଲେ ମୂର୍ଛା ପଡ଼ିଶା ଘରରୁ ଅନେକେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ହେମଙ୍କୁ ଉଠାଉଠି କରି ସେ ଘରୁ ପଦାକୁ ଆଣିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଜଣାଶୁଣା ଘରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଚେତା କରି ତାଙ୍କର ଶୁଶ୍ରୂଷାରେ ଲାଗିଗଲେ । ବୃଦ୍ଧଙ୍କର ଶବ ସଂସ୍କାର କରିଗଲା । ହେମ ଶୋକ, ଦୁଃଖ, ଅନୁତାପ ଓ ଅନିଦ୍ରାରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । ପଡ଼ଶା ଘରର ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ହେମଙ୍କ ନିକଟରେ ସବୁବେଳେ ରହିବାକୁ କହିଗଲେ । ହେମଙ୍କର

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଜନଗୁପ୍ତ ଯେ କାଗଜ ଖବରରେ ଉଠିଲା . ତାହା ଯେ ଦୈନସତ
ଦେଖୁଛନ୍ତି ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଏହାପରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଚିଠି
ଆସିଥିଲା । ସେ ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ପଢ଼ି ସେ ଉଇବର୍‌ ହୋଇ ଚାର
ଚାଲିଗଲେ . ଓ କଲିକତା ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ
ଧରି ଲଗାଇଲେ । ପ୍ରିୟବାବୁ କହିଲେ—ସେ ତ ଭୁଲ କରି
ଦେଖା ଠିକଣା ଲେଖି ନାହାନ୍ତି । କଲିକତାରେ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ
କେଉଁଠାରେ ଖୋଜିବା । ସୁତରାଂ ତାଙ୍କର ପର ଚିଠିକୁ
ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ମାତ୍ର ହେମ କଥା ନ ଶୁଣି
କହିଲେ—ମୁଁ ଏଠାରେ ଜଳସ୍ପର୍ଶ କରିବି ନାହିଁ, କଲିକତାରେ
ଖବର ନେଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ଏଡ଼ାକରର ହେବ । ଶେଷରେ
ପ୍ରିୟବାବୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଲିକତା ଆସିଲେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଦେଇଥିବା ଠିକଣାର ଦ୍ୱିତୀୟ ପତ୍ର ଅଦ୍ୟ ସେମାନେ
ପାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଅଭିସାର ପର୍ବ

ପ୍ରିୟ ବାବୁ ଓ ହେମ ଆସି କଲିକତାରେ ଗୋଟିଏ ବସା କରି ରହିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳୁ ଉଠି ପ୍ରିୟବାବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବାହାରନ୍ତି ପୁଣି ବସାକୁ ଫେରି ଖାଇ କରି ସାମାନ୍ୟ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ପୁଣି ବାହାରନ୍ତି । ଶେଷକୁ ସେ ବୁଲି ବୁଲି ଧୋକା ହୋଇଗଲେ, ମାତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର କୌଣସି ସନ୍ଧାନ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଖବର କାଗଜରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଲେ ତଥାପି କୌଣସି ତଥ୍ୟ ପାଇଲେ ନାହିଁ ସେମାନେ କଲିକତାରେ ପହଞ୍ଚିବା ସମସ୍ତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ତାଙ୍କୁ ଖୋଜି ଯାଉଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ହେମ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କର ଗେଟକୁ ଚାହିଁ ବସି ଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶୁଷ୍କବଦନ ଦେଖି ସେ ଯେ ବିଫଳ ହୋଇ ଫେରୁଛନ୍ତି ଏହା ଅନୁମାନ କରି ହେମ ତାଙ୍କୁ ଆଉ କିଛି ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭାଇ କୌଣସି ସମ୍ବାଦ ମିଳିବ ବୋଲି ମନରେ ଆଶା ବାନ୍ଧନ୍ତି । ଏହାପରେ କେତେ ଦିନ ଅତୀତ ହୋଇଗଲା, ମାତ୍ର ଦୁର୍ଗାବାବୁଙ୍କର କୌଣସି ଖବର ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଦିନେ ହେମ ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଡୋଇଲ ଘାଟକୁ ଗଲେ । ସେ ଯାଇ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ଗାବାବୁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନରେ ଠିଆ ହେବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ହୋଇ ଲୁହ ବହି ପଡ଼ିଲା ଓ ସେ ବାଷ୍ପରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ "ଦୁର୍ଗାଦା ଆଉ କଅଣ ଏ ଜୀବନରେ ତୁମର ଦେଖା ପାଇବି ନାହିଁ ?"

ହେମ ଯେ ଦୁର୍ଗାବାବୁଙ୍କୁ ଅତ୍ୟଧିକ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି ଏହା କେବଳ ପ୍ରିୟବାବୁ ଜାଣିଥିଲେ ମାତ୍ର ନଈଅର କେଉଁ ଭିତରେ ପାଣି ପଶୁଛି ଏହା ସେ ଅନୁମାନ କରି ନଥିଲେ । ଆଜି ହେମଙ୍କର ଏ ଅଶ୍ରୁସ୍ରୋତରୁ ସେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ବୁଝି ପାରିଲେ ହେମ ଦୁର୍ଗାବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରାଗିଣୀ । ପିତୃବିୟୋଗ ଅଧୀରା ବାଳିକାଟି ନିଜର ପ୍ରଣୟୀର ଅଦର୍ଶନରେ ଯେ କିପରି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥିବ ତାହା ସେ ଉପଲବ୍ଧି କରି ରୋରୁଦ୍ୟମାନା ହେମଙ୍କ ନିକଟକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବା ପାଇଁ ଗଲେ ମାତ୍ର ତାଙ୍କୁ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । "ଗୁଲବସାକୁ ଯିବା" ବୋଲି ହେମଙ୍କୁ ଘେନି ରିକ୍‌ସାରେ ବସିଲେ । ହେମ ମନକୁ ମନ କଅଣ ଭାବି କହିଲେ "ଏହି ଘାଟରେ କୌଣସି

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ହୋଟେଲରେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ରହୁଥିବେ । ଏବେ ତାଙ୍କୁ ଡାକିବା ?" ପ୍ରିୟବାବୁ କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ହେମ ରିକ୍ସା-ବାଲାକୁ କହିଲେ—"ଏବେ ଏହି ପାଖରେ କେଉଁଠାରେ ହୋଟେଲ୍ ଅଛି, ସେଠାକୁ ଚାଲ ।" ରିକ୍ସାବାଲା ମୋଡ଼ମୁଣ୍ଡ ପୂର୍ବବଙ୍ଗ ହୋଟେଲ୍ ଆଗରେ ନେଇ ରଖିଲା । ପ୍ରିୟବାବୁ ରିକ୍ସାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ହୋଟେଲ ଭିତରକୁ ଗଲେ ଓ ହେମ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନକୁ ଅଶାନ୍ତହୃଦ୍‌ସ୍ପନ୍ଦନରେ ଅନାଇ ରହିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରିୟବାବୁ ବଡ଼ ପ୍ରସନ୍ନବଦନରେ ଫେରିବାର ଦେଖି ହେମଙ୍କର ଛାତି ଦୁଲୁଦୁଲୁ ହୋଇ କମ୍ପି ଉଠିଲା । ପ୍ରିୟବାବୁ ହେମଙ୍କୁ କହିଲେ—"ଦେଖ ବାବୁ ଏହି ହୋଟେଲରେ ଥିଲେ, କାଲି ସକାଳେ ହଳଦିବସନ୍ତ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ତ ଏଠାରେ ଥିଲେ ଆମେ ଏଣେ ତେଣେ ଖୋଜୁଛୁ । ତୁମକୁ ଏ ବୁଦ୍ଧି କିପରି ଦଶିଲା ?"

ରିକ୍ସାରେ ପ୍ରିୟବାବୁ ଆସି ବସିଲେ । ରିକ୍ସାବାଲା ଚଲେଇଲା । ହେମ ଏକ ପକ୍ଷରେ ପିତୃବିୟୋଗ ଦୁଃଖ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ପ୍ରଣୟିଙ୍କର ଆଶୁ ମିଳନରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବାର ଦୁଃଖରେ ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇଥିବାର ପ୍ରିୟବାବୁ ଦେଖି ପ୍ରବୋଧ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲେ—"ଆଜି ତ ଆଉ ଚିଠି ଦେବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । କାଲି ଦେବା । ସେ ଏହି ଦୁଇ ଚାରି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଦେବେ—ନଚେତ୍ ନିଜେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ।" ହେମ ତାଙ୍କ କଥା ନ ଶୁଣିଲା ପରି କହିଲେ—"କଟକ ଗାଡ଼ି ତ ଆଠଟା ତିରିଶରେ ଛାଡ଼ିବ, ଖୁବ୍ ସମୟ ଅଛି ବସାକୁ ଯାଇ ଶୀଘ୍ର ଲୁଗାପଟା ଧରି ବାହାରି ପଡ଼ିବା । ରିକ୍ସା ଚଳାଅ ଚଞ୍ଚଳ ବକ୍‌ସିସ୍ ପାଇବୁ । ପ୍ରିୟ—ହଠାତ୍ ଯିବାଟା ଭଲ ହେବ ନାହିଁ । ଆଗ ଚିଠି ଦେବା । ହେମ ପୁଣି ଜିଗର କଲେ । ପ୍ରିୟବାବୁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ଅମଙ୍ଗ ହେବାରୁ ହେମ ଝିଣ୍ଟୁ ପର. ଭାବ ପଚାରିଲେ । ଛିମ୍ବୁବାବୁ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିଲେ ରକ୍ଷା । ଶେଷରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବସାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ହେମ ଲୁଗାପଟା ଧରି ଥସି ଭରି ଅଗ ହୋଇ ଝିକ୍ସାରେ ବସିଲେ । ଷ୍ଟେସନକୁ ଯାଇ ଗାଡ଼ି ଧରିଲେ । ଛିମ୍ବୁବାବୁ ଇଲଷ୍ଟିଅ ଅଣି ନିଟଳ ଖାଇ ଅଳ୍ପ ଛଟକୁ ହେମଙ୍କୁ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ସେ ଛଟକୁ ସ୍ପର୍ଶ ନ କରି ପାଖରେ ରଖିଦେଲେ । ଗାଡ଼ି ଅସି ଦିନ ଦୁଇଟାବେଳେ ଜଗତପୁରଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦୁହେଁ ଯାକ ତରତର ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ି ମଟରରେ ବସି ସାଲେପୁର ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବୁଝିଲେ ହଳଦିବସନ୍ତ ସେଠାରୁ ଦୂରକୋଶ ହେବ । ଯାନ ବାହାନ କିଛି ଯୋଗୁଁ ବଳଦ ଗାଡ଼ି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ହେମ ଷ୍ଟିଲ୍ କରି ଯିବାକୁ ବାହାରିବାରୁ ଛିମ୍ବୁବାବୁ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଅଳ୍ପ ପରେ ଗାଡ଼ି ଅନାଗାରେ ବାହାରିଲେ । କିଏ ଜଣେ କହିଲା—ହଳଦିବସନ୍ତର ଗଣ୍ଡେ ଛାତି ଗାଡ଼ି ହାଟଛୋଟାପର ଅଛି । ତେଣୁ ଛିମ୍ବୁବାବୁ ଗାଡ଼ି ବୁଝିବାପାଇଁ ଚାଲିଆ ଅଡ଼କୁ ଗଲେ । ହେମ ମଧ୍ୟ ପଚାରି ପଚାରି ଗୋଟିଏ ବୋଝିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ସେମାନଙ୍କର ଟ୍ରଙ୍କଟି ବୁହାଇ କରି ଛିମ୍ବୁବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଚଇତା, ଦୁଇ ମାଇପର ଘଇତା
ତରବଡ ଖାଇଲୁ କି ପଖାଳ ଖାଇଲୁ
ଦେବଳ ଆଉ ଆଉ କହିଥା

ଛଡା ସାଲେପୁରଠାରେ ଗୋଟିଏ ଭେଗୀ ଦେଖି କରି ଜାଙ୍କୁ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଚାକି ଚଇତା ଦେଖାକୁ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ପାଖରେ ଅଉ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଲୋକ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ପ୍ରିୟବାବୁ ଓ ହେମ ଯାଇଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପ୍ରିୟ-ବାବୁ ଜଣଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ବଡ଼ ବିନୟ ସହକାରେ ପଚା-ରିଲେ "ଏ ଗାଡ଼ି କଅଣ ହଳଦିବସନ୍ତ ଯିବ ?" ଜଣା— ହଁ, କାହିଁକି ? ପ୍ରିୟବାବୁ—ଆମେ ହଳଦିବସନ୍ତ ଯିବୁ । କଲିକତାରୁ ଆସିଲୁ । ଯାନ କଠାକଟି ଯୋଗୁଁ ବଡ଼ା ଗାଡ଼ି ମିଳୁ-ନାହିଁ । ମୁଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକର ସିବ ମାତ୍ର ଏଇ' କହି ହେମକୁ ଦେଖାଇ-ଦେଲେ । ଜଣା ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ହସ ଟିକକ ହସିଦେଇ ହେମଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇଁ "ଧର" ବୋଲି କହି ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲେ । ପ୍ରଥମରେ ଜଣା ଏ ଅସାମାନ୍ୟ ରୂପବତୀ ଯୁବତୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପ୍ରିୟ ବାବୁଙ୍କ ପରି ପ୍ରିୟଦର୍ଶନ ଯୁବକଙ୍କୁ ଦେଖି ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ମନେ କଲେ । ହଳଦିବସନ୍ତର ଗ୍ରା-ମେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚିହ୍ନନ୍ତି । ତେବେ ବୋଧହୁଏ ଏମାନେ ନିକଟ-ବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ଗ୍ରାମକୁ ଯିବେ । ଜଣାଙ୍କ ନିକଟରେ ହେମ ବସିବାରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ନୀଳ ମେଘର ଉପକଣ୍ଠରେ ଦ୍ୱିତୀୟାର କ୍ଷୀଣ-ରେଖାପରି ଦେଖାଗଲେ । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପିପାସୁ ମାନଙ୍କର ତୃପ୍ତି ଦେଖିବାର କଥା । ଗୋଟିଏ ସଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ନୀଳୋତ୍ପଳ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଦ୍ଧ ମୁକୁଳିତ ଶତ ଦଳ ଯେପରି ଚିତ୍ତାନନ୍ଦ ଛବି ଧାରଣ କରେ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତ ପରେ ପ୍ରିୟବାବୁ ଶକଟ ଦଣ୍ଡାକୁ ଧରି ପଚାରିଲେ "କଅଣ ଭଡ଼ା ଦେବି" । ଜଣା କୌଣସି ଅପମାନ ବୋଧ ନକରି ଅଳ୍ପ ହସି ଦେଇ କହିଲେ "ଏ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଛନ୍ତି ମୁଁ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ବଡ଼ା ଅସୁଲ କରିବି ଆପଣଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବଥାଉଛି କାହିଁକି ?" ପ୍ରିୟବାବୁ ସାମାନ୍ୟ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଦଣ୍ଡା ଛାଡ଼ିଦେଇ ଟିକିଏ ପଛକୁ ରହିଗଲେ । ଜଣା ହେମକୁ ପଚାରିଲେ "ତୁମ ଶ୍ୱଶୁର ଘର କେଉଁଠାଁ ?" ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ହେମ—ମୁଁ ତ ବିବାହ କରି ନାହିଁ । କଡା ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ ଅତଳୁ ଦେଖାଇ ଦେଇ ତୁମର କଣ ହୁଅନ୍ତି । ହେମ—ମୋ ଦାଦା । କଡା— ତୁମେ କେଉଁ ଗାଁକୁ ଯିବ ? ହେମ—ଝଙ୍ଗଦବଅନ୍ତ । କଡା— କାହା ଘରକୁ ? ହେମ—ପୂର୍ଣ୍ଣଦାଙ୍କ ଘରକୁ, ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ । ବହୁଦିନର ବିସ୍ମୃତ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲେ ଲୋକ ଯେପରି ହଠାତ୍ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯାଏ କଡା ପ୍ରଥମରେ ସେହିପରି ହୋଇଗଲେ । ଏହି ରୂପବତୀ ଯୁବତୀଟି ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେମମାଳୀ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ରହିଲା ନାହିଁ । ତେବେ କଥାଟା ପରୀକ୍ଷା କରି ଜାଣିବାପାଇଁ ପଚାରିଲେ ତୁମ ନାଁ ? ହେମ—ହେମ । କଡା ରହସ୍ୟଛଳରେ ହଠାତ କହି ପକା- ଇଲେ ମୁଁ ପରା ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ ନାଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ଏକଥା ଶୁଣି ହେମଙ୍କର ବସ ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟି ହଠାତ ଶୁଖି ପଡ଼ିଗଲା । ସେ କ୍ଷଣକାଳ ପାଇଁ ହତଭମ୍ବ ହୋଇ, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦେହ ଓ ମନକୁ ସ୍ଥିର କରି ଅତି ଧୀର ସ୍ୱରରେ ପଚାରିଲେ—"ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦାଙ୍କର ମା ମରିଗଲା ପରେ ଆପଣ ବୋଧହୁଏ—" କଥାଟି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପୂର୍ବରୁ କଡା ହେମଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନର ଅଭିପ୍ରାୟ ବୁଝି- ପାରି ମାଙ୍କର ମରିବା ସମ୍ବାଦ ସେ ଭୁଲିଯିବେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ପାଇଁରେ ତାହା ସବିଶେଷ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ତତ୍ପରେ ଦୁହେଁ ଯାକ ନୀରବ । କଡା ମିଛ ରହସ୍ୟ ଛଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ଦେଲେ ମାତ୍ର ସେ କଥା ପଦକ ସେ ଏ ଅଭାଗିନୀ ବାଳିକାଟିର ମର୍ମସ୍ଥଳର କେଉଁ ନିଭୃତ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ଆଘାତ କଲା, ତାହା ସେ ଜାଣି ପାରି ମନେ ମନେ ବଡ଼ ପଶ୍ଚାତାପ ଅନୁଭବ କଲେ । ସେ ସବୁ କଥା ହେମଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରିୟସଖୀ ଭାବରେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବେ ବୋଲି ଭାବିଲେ ମାତ୍ର ... ପ୍ରକାଶ

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନ ଥିଲେ, ପୁନଃଅଗ୍ନିଦଗ୍ଧ ଏତେ ବୃଥାକର ଦୁଃଅନ୍ତା ନାହିଁ । ତେଣୁ ମିଳନକୁ ଅତି ମଧୁର କରିବା ପାଇଁ ସେ ଶୀରବ ହେଲେ । ତେଣେ ହେମନ୍ତଙ୍କର ଭାବନା ଶକ୍ତି ପ୍ରାୟ ଲୋପ ପାଇ ଯାଇଥିଲା । କୌଣସି ନରମେଧ ଯଜ୍ଞରେ ବଳି ଦେବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଯେପରିକି କିଏ [illegible] ପଥରେ ବସାଇ ନେଇ ଯାଉଛି ? ଏପରି ଅଗ୍ନି[illegible]ସଂସାର ସ୍ୱପ୍ନ ଶୀନ ହେବେ ବୋଲି ସେତ କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲେ । ଏହାର ଆଭାସ ମାତ୍ର ପାଇ-ଥିଲେ [illegible] ଅସି ନ ଥାନ୍ତେ । ପ୍ରିୟବାବୁଙ୍କ କଥା ନ ମା[illegible] ବଡ଼ ଅନ୍ୟା[illegible] କରନ୍ତି । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ତାଙ୍କୁ [illegible] ଦଣ୍ଡ ଦେ[illegible] ବିରକ୍ତ ହେବେ । ତେବେ [illegible] ଏହି ସ୍ଥାନରେ ଗାଡ଼ିନ୍ତୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିବା କଲ୍ପନା [illegible] ବୋଲି ଭାବିଲେ । ମାତ୍ର ଉପସ୍ଥିତ କରି କିଛି କହି [illegible] ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଗାଡ଼ି ଧୀର ମନ୍ଥର ଗତିରେ ଅସି ଏକ ମଠ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଲତା ହେମନ୍ତଙ୍କର ହାତ ଧରି ଅତି ଆଦର ସହକାରେ ଭିତର ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ବସାଇଲେ । ପ୍ରିୟ ବାବୁ [illegible] ବୈଠକରେ ବସିଲେ । ଲତା ଭିତରକୁ ଗଲା । ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ [illegible] ପାଖରେ ବସି ରାମାୟଣ ପଢ଼ି ଶୁଣାଉ ଥିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ଲତାକୁ [illegible] ପଚାରିଲେ ଏତେ ଡେରି ହେଲା ଗାହିଁକି ? ଲତା—[illegible] ପୁଅଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ପସନ୍ଦ ଠିକ୍ କରି ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଲି । ଭାଲ୍ ପରି ମଙ୍ଗୁଣିର ଦୋଷ ତଥି, ଭାଲ୍ ପରି ବାହାଘର ହେବ । ବୁଢ଼ୀ ଉଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଯାଇ କହିଲେ କନ୍ୟା କାହିଁ ଗଲିଲି । ଲତା—ଆଗ ତୁମ ପୁଅ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତୁ । ମନକୁ ପାଇଲେ ରଖିବା ନୋହିଲେ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ବାପ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେବା । ଲତା ରହସ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ବୁଝିବି ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ପୁଣି ରାମାୟଣ ପଢ଼ି ବସିଲେ ।

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ମାସି ଲତା ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ଟାଣିବାରୁ ସେ ଗଲେ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ କରି ଜାଣିଥିଲେ ଲତା 'ରହସ୍ୟ' ଦେଖିବା ଲାଗି କୋଠାଏ କଅଣ ପିଲର ପାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବରେ, ତେଣୁ ସେ କହିଲେ—ଅଛ ହେଉ; ଭୁଲ ଭ୍ରମ ସବତୁଣୀଙ୍କ ଟିକିଏ ସଚେତାଳ ଦେଉ କହି ଅଧି [illegible]—ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଲତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପଶିଗଲେ । ଚଣ୍ଡି ବାବୁ [illegible] ବାବୁଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କରି ଲତାଙ୍କ [illegible] ବ ସେ ଘରୁ ଫୁଲ ଅଣିବା ମାତ୍ରେ, ହେମ ଦୃଷ୍ଟି [illegible] ତୋତଡଲେ ପଡ଼ିଲେ । ଚଣ୍ଡିବାବୁ [illegible] ର ଧରି ପ୍ରଣ୍ଡ [illegible] ବୋଲି [illegible] ତାଙ୍କୁ [illegible] କୁଣ୍ଡାଇ ପଚାରି ହେମ [illegible] କେତେ ସମୟ ପରସ୍ପରଙ୍କୁ [illegible] । ଅହରି— [illegible] ଧକ୍କାଲେ, ଚଣ୍ଡିବାବୁ [illegible] ହସ ଦେଖି କାବା ହୋଇ ଭାବିଲେ "ନିଶ୍ଚୟ ଏଥି ଭିତରେ କୌଣସି କଅଣ କାଣ୍ଡ ଅଛି ।"

ବାଳସ୍ତ୍ରୀ କେତେବେଳୁ ବୁଢ଼ୀ ସେ ଦଉଡ଼ୁ ଅଛି ଥିବାର ଦେଖି ଗଳା ଶାଠି ଶୁଣାଇ କହି [illegible] ଭ କହିଲେ "ମଣ୍ଡ ରାତ ପାହି [illegible] ଗଲା ? ସବୁତୁଣୀ [illegible] ର ଏପରି ଚେଳି ଚରବଟେ ମାରତଲ ତାହା ଦେଖି [illegible] ହୁବ ?" ମା ପରି ତାଙ୍କି ଡାକି ଏତେ ଅସୁଚନ୍ତି । ଲତାଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଅଳକନ ବାର ହୁଲାସ୍ତି ଯୁଗଳଙ୍କର ହୃଦ୍ରବଙ୍କ ହେଲା । ହେମଙ୍କ ଅଳ୍ପନ ମୁହଁ ଲଟି ଚଣ୍ଡିବାବୁ ଅଦ୍ର ନୟନ ମାର୍ଜନା କରି ସୁଣ୍ଡ ଚୋଉ ଲ ତର ଳଞ୍ଜାକୁ ସ୍ନୁଲଟିଲେ । ସେ ଶାନ୍ତାକୈକେ ଗାଁ । ପଶୁରିଲେ "ମନକୁ ପାକଙ୍କ ନାହିଁ, ମାସି ଚଣ୍ଡି ବାବୁ କଣ୍ଠ ନ ଛାଡ଼ି ଲତାଙ୍କ ଭୁହିଁ ଦାନ୍ତ ଭଉ ଅଲ୍ପ ଟିକିଏ ହସି ଦେବ ଗୁଲଗଲେ ଲତା ଓ ବୁଟୀ ଘର ଛାଡ଼ୁ କରି, ଲତା—ହେମ ଶାଶୁଙ୍କ,

GPNanda Colln., Digitized by srujanika@gmail.com

ନଗାଡ଼ାତଳେ ଗଡ଼ି । ହେମ ଆସି ଗୁଡ଼ୀଙ୍କର ପାଦତଳେ ପଡ଼ି-ଗଲା ଗୁଡ଼ୀ ଖାଙ୍କ ତାକୁ ଉଠାଇ ନିଜ ବକ୍ଷରେ ଜାକି ଧରି କହିଲେ "ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରଭଗା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଙ୍କୁଠାରେ ଥିଲା ନଳ ।"

ବାହ୍ନାଘର

[illegible] ଭଅ [illegible] ବୀରୁଙ୍କର ବାହ୍ନାଘର । [illegible] ନାହିଁ [illegible] ଦେବତାଙ୍କଠାରେ [illegible] ଅର୍ପଣ କରି ସେଭ [illegible] ଜିତ, ଅଜ ସେଦ ଥାନଦରେ [illegible] ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିବା ? ପଣ୍ଡିବାବୁଙ୍କ, ବ [illegible] ନାଏବବାବୁଙ୍କର [illegible] ଅଳି କରୁ [illegible] ପଡ଼ରୁ ଖିଅପିଅ ନାହିଁ [illegible] ନେ ସବୁ ଜଡାଇ [illegible] ଅଦିଲ [illegible] ତାଙ୍କ ବାପା [illegible] ଥିଲାରେ ସଂସ୍ତ୍ର [illegible] "[illegible] ନାଏବବାବୁ ବାପ [illegible]" [illegible] ଦଅ କଥ [illegible] କଲି, [illegible] ମୁଁ ବୋଲ ଦେହକ, [illegible] ପଡ଼ିଲା । [illegible] ପାଟଳର ସେଠାରେ [illegible] ଘରକୁ ସମସ୍ତେ "ମାତାମଠ" ବୋଲି କହନ୍ତି ।

ସମାପ୍ତ

କଟକ ନବଯୁଗ ପ୍ରେସରେ ଶ୍ରୀ [illegible] ମୁଦ୍ରିତ [illegible]

CPNanda Colln. Digitized by srujanika@gmail.com